

Přisedící většího zemského soudu Českého království (1542–1620) na habsburských dvorech a na dvoře Fridricha Falckého¹

Petr Mareš

Při zpracovávání biogramů k prosopografické analýze přisedících většího zemského soudu Českého království v letech 1542–1620² jsem se setkal s předpokládanou skutečností, že někteří z přisedících v průběhu svého života zastávali různě hodnosti na dvorech panovníků, panovnic, arciknížat a arcikněžen z rodu Habsburků a na dvoře krále Fridricha Falckého. Prolínání šlechtických kariér na dvorské a zemské úrovni již česká historická věda věnovala pozornost, stalo se tak však buďto výběrově a ukázkově v rámci širších monografií nebo s ohledem na užší časové období, popř. dobu vlády jednoho panovníka. Cílem tohoto příspěvku bude poukázat na jeden z dalších možných úhlů pohledu na problematiku dvorů. A to zjistit, jak se zastávání funkce přisedícího většího zemského soudu – ať už před, během, anebo po funkčním období – jakožto vrcholu politické kariéry šlechtice na zemské úrovni prolínalo se zastáváním některé hodnosti nebo dokonce kariéry na dvoře nebo dvorech příslušníků rodu Habsburků v letech 1542–1619 a na dvoře krále Fridricha Falckého v letech 1619–1620.

¹ Text je součástí řešení Výzkumného záměru MSM 0021620827 České země uprostřed Evropy v minulosti a dnes, jehož nositelkou je Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. V jeho rámci jsem podnikl ve dnech 29. května – 14. června 2009 studijní cestu do Tiroler Landesarchiv(u) v Innsbrucku a Haus-, Hof und Staatsarchiv(u) ve Vídni. Garantem cesty byla doc. PhDr. Ivana Ebelová, CSc., které jsem zavázán za její uskutečnění, a které tímto zároveň děkuji za pročení výsledného textu.

² Dolní časová hranice je daná známou skutečností, kdy v roce 1541 shořely na Pražském hradě desky zemské. Obnoveny byly ještě téhož roku, ale první seznam přisedících většího zemského soudu pochází až z roku 1542, konkrétně ze zasedání „v pátek o suchých dnech postních, jinak před Přenesením svatého Václava dědice Českého“, tj. 3. března. Viz Národní archiv (dále NA), fond Desky zemské větší (dále DZV) I D 20–D 20'. Srov. Vavroušková, Anna (ed.): Desky zemské království českého. Řada I: kvaterny trhové. Svazek 1: Kvaterny trhové běžný černý od léta 1541–1542. Praha 1941, s. 107, č. 222. Horní časová hranice je daná bitvou na Bílé hoře. Poslední předbělohorský soud zasedl „ve čtvrtek po neděli Exauti [!]“, tj. 4. června 1620. Viz DZV 140 C 23'- C 24'. Následující soud, který měl být zahájen ve čtvrtek po svatém Jeronýmu, tj. 1. října, v důsledku vrcholících válečných událostí nezasedl.

Přisedící většího zemského soudu Českého království (1542–1620) – východisko srovnání

Jedním z nejvýznamnějších správních úřadů Českého království před Bílou horou byl bezpochyby větší zemský soud.³ Na rozdíl od jiných soudních úřadů předbělohorské doby mu dosud nebyla jako samostatné instituci věnovaná větší dílčí studie či monografie.⁴ Kromě zasazení zemského soudu do kontextu dějin správy a práva, které přinášejí základní příručky dotčených oborů,⁵ se zatím největší pozornost českých historiků a právníků upřela k otázce obsazování zemského soudu⁶ a k otázce procesního řízení před ním.⁷ Z dobových pramenů nelze opomenout zasazení většího zemského soudu do organizace zemské správy v zemských zřízeních⁸ a jeho postavení v očích soudobých historiků.⁹ Ačkoliv dnes máme pro předbělohorské období k dispozici soupisy nejvyšších zemských

³ Dobová titulatura tohoto úřadu v písemnostech na místě podpisové formule zněla: „*Páni a vladky, nejvyšší úředníci a soudcové zemští Království českého nyní na Hradě pražském při soudu zemském pospolu shromáždění.*“ Jeho úlohu jako orgánu zemské správy zachycují velmi dobrým způsobem listy poselací odeslané od zemského soudu, přepsané do menších desk zemských. Viz NA, fond Desky zemské menší (dále DZM) 95, 128 a 183.

⁴ Nejvíce pozornosti se zatím dostalo dvorskému a komornímu soudu. Viz Kreuz, Petr: Postavení a působnost komorního soudu v soustavě českého zemského trestního soudnictví doby předbělohorské v letech 1526–1547. Praha 2000; Dragoun, Michal – Mařa, Petr: Komorní soud za Vladislava Jagellonského 1471–1488. Sborník archivních prací 47, 1997, s. 315–329; Schulz, Václav: Příspěvky k dějinám soudu komorního Království českého z let 1526–1627. Praha 1904. Apelačnímu soudu věnovala svou pozornost Hausenblasová, Jaroslava: Počátky apelačního soudu v Čechách a jeho personální obsazení 1548–1627. *Paginae historiae* 13, 2005, s. 5–31.

⁵ Naposledy Janák, Jan – Hledíková, Zdeňka – Dobeš, Jan: Dějiny správy v českých zemích. Od počátků státu po současnost. Praha 2005, s. 96–97; Malý, Karel a kol.: Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Praha 1997, s. 72–75.

⁶ Sršeň, Lubomír: Větší zemský soud v Čechách ve vyobrazeních 16. století. Časopis Národního muzea – řada historická 144, č. 3/4, 1975, s. 143–178; Starý, Marek: Několik poznámek k personálnímu obsazení Českého zemského soudu v době předbělohorské. In: Knoll, Vilém – Bednář, Václav (eds.): Naděje právní vědy. Býkov 2006. Sborník z mezinárodního setkání mladých vědeckých pracovníků konaného ve dnech 29. 6. – 1. 7. 2006 na Zámeckém statku Býkov. Plzeň 2006, s. 459–469; týž: Proměny ve složení většího zemského soudu v Čechách v období kolem roku 1620. *Právněhistorické studie* 39, 2007, s. 79–91.

⁷ Markov, Josef: Přípravné řízení procesní v Českém právu zemském XIII.–XVII. století. Bratislava 1930 a týž: Kapitoly z dějin českého zemského soudního řízení XII.–XVII. století. Praha 1967. Srov. také Malý, Karel: K českému trestnímu právu 15.–16. století. Praha 1962 a týž: Trestní právo v Čechách v 15.–16. století. Praha 1989.

⁸ Jednotlivé články v tzv. Vladislavském zřízení zemském z roku 1500. Viz Palacký, František (ed.): Zřízení zemské království českého za krále Wladislava r. 1500 vydané. Archiv český V., Praha 1862, s. 5–266; Kreuz, Petr – Martinovský, Ivan (ed.):

úředníků¹⁰ a seznamy přisedících nejdůležitějších soudních institucí, tj. komorního a dvorského soudu,¹¹ apelačního soudu¹² a menšího zemského soudu,¹³ v případě většího zemského soudu je tomu právě naopak.¹⁴

Jedinečným a také primárním pramenem pro zodpovězení otázky kdo vlastně zasedal ve větším zemském soudu před Bílou horou jsou soupisy soudců, tzv. přisedících, zapisované pravidelně při zasednutí každého jednotlivého soudu do desk zemských, konkrétně do řady desk zemských větších trhových.¹⁵

Větší zemský soud zasedal podle usnesení zemského sněmu v roce 1543 až do Bílé hory každoročně ve třech pravidelných termínech zakotvených v právech a zřízeních zemských, totiž „*První nazejtří svatého Jeronyma najprvé příštího [tj. 1. října]. Druhý v pátek o suchých dnech postních [tj. v období mezi 13. únorem*

Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny (Svatováclavská smlouva a Zřízení o ručnicích). Edice. Dolní Břežany 2007. Jednotlivé články v právech a zřízeních zemských z let 1530, 1549 a 1564. Viz Jireček, Josef – Jireček, Hermenegild (edd.): *Codex iuris Bohemici*, Tomi IV. Pars 1. Sectio 1.: *Jura et constitutiones regni bohemiae saeculi XVI*. Praha 1882 (dále CIB). A jednotlivé články v redakci práv a zřízení zemských z počátku 17. století. Viz Glücklich, Julius (ed.): *Nová redakce zemského zřízení Království českého z posledních let před českým povstáním*. Brno 1936.

⁹ Např. pohledem Pavla Stránského. Viz Ryba, Bohumil (ed.): *Pavel Stránský. O státě českém*. Praha 1940, s. 241–242.

¹⁰ Soupisy nejvyšších zemských úředníků uveřejnil Palacký, František: *Přehled současné nejvyšší důstojníků a úředníků*. In: Charvát, Jaroslav (ed.): *Dílo F. Palackého I*. Praha 1941, s. 321–417.

¹¹ Schulz, Václav: *Příspěvky k dějinám soudu komorního Království českého z let 1526–1627*. Praha 1904.

¹² Hausenblasová, Jaroslava: *Počátky apelačního soudu v Čechách a jeho personální obsazení 1548–1627*. *Paginae historiae* 13, 2005, s. 5–31.

¹³ Burdová, Pavla: *Úřad desk zemských*. *Sborník archivních prací* 36, 1986, s. 276–381.

¹⁴ Vyplnit tuto mezeru si bere za cíl disertační práce, kterou zpracovávám na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, na Katedře archivního studia a pomocných věd historických, pod vedením PhDr. Zdeňka Hojdy, CSc. Její prozatímní název zní „*Zemský soud větší království Českého 1542–1620*. Prosopografická analýza přisedících.“

¹⁵ DZV 1, 4–5, 7–27, 127–140. Srov. moderní rejstříky k deskám zemským. Viz Letošník, Václav: *Die Böhmische Landtafel*. *Inventar, Register, Übersichte*. Praha 1944; Burdová, Pavla: *Desky zemské 1541–1869*. *Inventář*. Praha 1990; táž: *Desky zemské 1541–1869, Seznamy kvaternů*. *Rejstřík*. Praha 1990. Způsob zapisování přisedících do desk zemských upravovala práva a zřízení zemská. Viz CIB, s. 11 „*Zřízení zemská 1530*. 20“, s. 172–173 „*Práva a zřízení zemská 1549*. C. 4.“ a s. 514 „*Práva a zřízení zemská 1564*. B. 27.“, a Glücklich, J.: *Nová redakce*, s. 66 „*B XXVII*“. Kromě seznamů v deskách zemských se lze setkat s ojedinělými seznamy přisedících vzniklými např. pro potřeby jednotlivých přisedících soudu, dochovanými v některých domácích archivech. Např. SOA Třeboň, *Historica Třeboň 1216–1682*, inv. č. 6371, sign. 5294. Evidované jsou také několikrát vyobrazení zasednutí zemského soudu na obrazech, v tisících nebo nástěnných a nástrojných malbách. Viz Sršeň, L.: *Větší zemský soud*, zvl. s. 155–177.

a 19. březnem]. *Třetí v pátek o suchých dnech letničních* [tj. v období mezi 15. květnem a 18. červnem].¹⁶ Dílčí analýza ukázala, že v letech 1542–1620 mělo dojít k zasednutí zemského soudu ve 237 případech. Zasedl však jen 185-krát (= 78 %), a 52-krát (= 22 %) se zasedání nekonalo. Příčin bylo několik, nejčastěji nepříznivé události v zemi (zejména v letech 1610–1611, 1618–1620), účast českých šlechticů na válečných taženích za hranice země (např. jeronýmský soud v roce 1566), mor v Praze a okolí (např. jeronýmský soud v roce 1582), konání zemského nebo generálního sněmu v termínu zasedání zemského soudu (např. letniční soud v roce 1565), nepřítomnost dvou nebo tří ze tří hlavních úředníků soudu, tj. nejvyššího komorníka království Českého, nejvyššího sudího království Českého a nejvyššího písaře království Českého, bez nichž soud nemohl zasednout (např. letniční soud v roce 1587), nebo méně než 10 přítomných přísedících, což byl nejmenší možný počet nutný k usnesení (např. letniční soud v roce 1550).

Při zkoumání otázky kolik přísedících vlastně v zemském soudu zasedalo zjišťujeme ve sledovaném období určitý vývoj, který se zakončovalo v přelomu 16. a 17. století. Tehdy v zemském soudu zasedali jednak členové panského stavu, jednak členové rytířského stavu, a to v přesně stanoveném počtu. Každý stav zastupovaly dvě skupiny přísedících. Předně osoby, zasedající v soudu z titulu funkce v jednom z nejvyšších zemských úřadů, tedy 8 míst vyhrazených pro panský stav a 4 místa vyhrazená pro rytířský stav.¹⁷ Po nich následovaly osoby bez nejvyššího zemského úřadu, zasedající v soudu z titulu jmenování panovníkem. Těm bylo vyhrazeno 8 míst pro panský stav¹⁸ a 5 míst pro rytířský stav.¹⁹

Personální obsazování míst ve větším zemském soudu mělo svůj tradiční mechanismus. Obecně lze konstatovat, že nejvyšší zemské úředníky vybíral panovník z hlasů, tj. z navržených jmen několika šlechticů, zaslaných mu písemně každým jednotlivým nejvyšším zemským úředníkem a každým jednotlivým přísedícím vět-

¹⁶ CIB, s. 170 „*O soudu zemském kdy a jak držán býti má. B. 38.*“

¹⁷ Panskému stavu byly vyhrazeny úřady nejvyššího purkrabí pražského, nejvyššího hofmistra království Českého, nejvyššího maršálka království Českého, nejvyššího komorníka království Českého, nejvyššího sudího (zemského) království Českého, nejvyššího kancléře království Českého, nejvyššího sudího dvorského království Českého a purkrabího karlístejnského. Rytířskému stavu byly vyhrazeny úřady nejvyššího písaře království Českého, podkomořího království Českého, purkrabího karlístejnského a purkrabího kraje hradeckého. Úřad nejvyššího maršálka království Českého byl v dědičném držení rodu pánů z Lipé, usazeném převážně na Moravě. Jeho držitel ve sledovaném období na větším zemském soudu Českého království ani jednou nezasedl.

¹⁸ Jedno z těchto míst bez nejvyššího zemského úřadu bylo vyhrazeno „*vladaři domu a rodu rožmberského*“, Jemu náleželo přednostní místo v celé stavovské obci Českého království, tedy nejen v zemském soudu, ale např. také na zemském sněmu. Toto privilegium bylo zakotveno v zemských právech a zřízeních. Viz CIB, s. 142–143 „*Práva a zřízení zemská 1549. A. 15.*“ a s. 510 „*Práva a zřízení zemská 1564. A. 38.*“, a Glücklich, J.: Nová redakce, s. 46 „*A XXXVIII*“.

¹⁹ O vývoji obsazování zemského soudu zatím nejpodrobněji Sršeň, L.: Větší zemský soud, s. 143–155.

šího zemského soudu. Jsou známy ale i případy, kdy panovník přijímal hlasy podané ústní formou. Přisedlí zemského soudu bez nejvyššího zemského úřadu vybíral panovník z několika navržených jmen, která mu na samostatném lístku zaslal pouze nejvyšší sudí království Českého. Při vlastním vybírání záleželo ale vždy na panovníkovi, zda o konečném jménu rozhodl sám, nebo požádal o dobrozdání ještě jiné osoby, např. místodržící nebo přisedlí dvorského a komorního soudu.

Ve větším zemském soudu v předbělohorských Čechách tak mělo teoreticky zasedat při jeho plném obsazení 25 přisedlicích. V takovém množství se však soud nikdy nesešel. Jedním z hlavních důvodů byla skutečnost, že za celou dobu jeho existence nebyl panovníkem jmenován maximální možný počet nejvyšších úředníků a přisedlicích. Dalším častým důvodem byla nepřítomnost některých soudců na konkrétním zasedání. Její příčiny nelze za současného stavu bádání zobecnit. V průměru se jednoho zasedání zemského soudu v uvedeném období zúčastnilo 15–16 přisedlicích. Přitom nejvíce v roce 1571 v počtu 22 přisedlicích,²⁰ a nejméně v roce 1574 v počtu 10 přisedlicích.²¹

Dvory členů rodu Habsburků (1542–1619) a krále Fridricha Falckého (1619–1620) – východisko srovnání²²

Výzkumu panovníckých dvorů, zejména dvorů habsburských, byla u nás věnována daleko větší pozornost. Jejich prostředím se již řadu let soustavně zabývá Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.²³ Vedle studií shrnujících a hodnotících dosavadní výzkum dvorů v rámci evropské historiografie²⁴ je i v našem

²⁰ DZV 17 E 24' – E 25. Soud zasedl v pátek o suchých dnech postních, tj. 9. března, 1571. Jeho přisedlicími bylo 13 pánů a 9 rytířů. Z pánů chyběli nejvyšší maršálek království Českého, který se v uvedeném období nezúčastnil zasedání zemského soudu ani v jednom případě, ze zatím neznámých důvodů nejvyšší sudí dvorský království Českého, jímž byl Adam ze Švamberka na Přimdě a jeden přisedlí bez nejvyššího zemského úřadu za panský stav, jehož místo pravděpodobně nebylo obsazeno. Přisedlí z rytířského stavu zasedli v plném počtu.

²¹ DZV 18 E 12. Soud zasedl v pátek o suchých dnech postních, tj. 5. března 1574. Jeho přisedlicími bylo 5 pánů a 5 rytířů.

²² V následujícím srovnání se zabývám pouze tzv. habsburskými dvory a dvorem krále Fridricha Falckého, jejichž představitelé vládli v Českém království z titulu českého krále. Dvorské kariéry českých šlechticů sloužících na dvorech jiných panovníků a jejich rodin nejsou do srovnání zahrnuty, pokud však dané osoby kromě toho nesloužily na habsburských dvorech a dvoře Fridricha Falckého. Srov. Zdeněk Berka z Dubé a z Lipé (pozn. č. 83), Jan z Pernštejna (pozn. č. 152) a Jáchym Ondřej Šlik z Holejčce hrabě z Pasouny a z Lokte (pozn. č. 255).

²³ Prozatímním vyvrcholením úsilí Jihočeské univerzity bylo pořádání IV. mezinárodního vědeckého sympozia Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526–1740) v roce 2001 v Českém Krumlově a sborník z příspěvků na něm přednesených. Viz Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.): Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526–1740). České Budějovice 2003 (= Opera historica 10).

prostředí z per domácích historiků a historiček k dispozici řada studií nebo kapitol v monografiích, věnujících se jednotlivým otázkám k problematice dvorů, např. o jednotlivých dvorech jako takových,²⁵ o vztahu šlechty k jednotlivým dvorům,²⁶ nebo zasazující dvorskou kariéru do celkové kariéry šlechty.²⁷ K dispozici jsou také první vědecké edice dvorských seznamů, konkrétně zatím jen pro dvůr Rudolfa II.²⁸ Naproti tomu domácí historiografie nevěnovala dosud žádnou pozornost „pražskému“ dvoru krále Fridricha Falckého.

Pramenů ke zjištění jmen šlechticů, kteří patřili ke dvoru některého člena vládnoucího rodu Habsburků nebo ke dvoru Fridricha Falckého je několik. Primárním pramenem pro habsburské dvory zůstává sbírka torza seznamů dvořanů²⁹ z let 1495–1816, uložená dnes v Haus-, Hof- und Staatsarchiv(u) ve Vídni (dále jen: HHStA).³⁰ Z této sbírky jsem pro potřeby této studie prostudoval dvorské seznamy z let 1530–1615.³¹ Pro období vlády Rudolfa II. jsou navíc k dispozici edice

²⁴ Bůžek, Václav – Hrdlička, Josef – Král, Pavel – Vybíral, Zdeněk, Šlechta raného novověku v historickoantropologických proudech současné evropské historiografie. Časopis Matice moravské 122, 2003, s. 375–409. Zde zvl. s. 386–398 s vyčerpávajícím přehledem stěžejní literatury k problematice dvorů včetně té zahraniční. Z toho důvodu se literaturou nebudu v tomto příspěvku zvláště zabývat.

²⁵ Např. Vorel, Petr: Místodržitelství dvůr arciknížete Ferdinanda Habsburského v Praze roku 1551 ve světle účetní dokumentace, *Folia Historica Bohemica* 21, 2005, s. 7–66; Hausenblasová, Jaroslava (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II. Eine Edition der Hofstaatsverzeichnisse 1576–1612*. Praha 2002 (= *Fontes Historiae Artium IX*); Fučíková, Eliška – Bradburne, James M. – Bukovinská, Beket – Hausenblasová, Jaroslava – Konečný, Lubomír – Muchka, Ivan – Šroněk, Michal (edd.), *Rudolf II. a Praha. Císařský dvůr a rezidenční město jako kulturní a duchovní centrum střední Evropy*. Praha – London – Milano 1997.

²⁶ Např. Bůžek, Václav: Ferdinand Tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem. Šlechta z českých zemí na cestě ke dvorům prvních Habsburků. České Budějovice 2006 (*Monographia historica* 7); Bůžek, Václav – Pálffy, Géza: Integrace šlechty z českých a uherských zemí ke dvoru Ferdinanda I. *Český časopis historický* 101, 2003, s. 542–581; Hausenblasová, Jaroslava: Vztah mezi císařským dvorem a nejvyššími správními úřady Českého království v době vlády Rudolfa II. *Sborník archivních prací* 52, 2002, s. 279–293.

²⁷ Maťa, Petr: *Svět české aristokracie (1500–1700)*. Praha 2004, s. 364–439.

²⁸ Hausenblasová, Jaroslava (ed.): *Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II. z let 1580, 1584 a 1589*. *Paginae historiae* 4, 1996, s. 39–149; táž (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*

²⁹ *Tzv. Hofštáty, z německého: das Hofstaatsverzeichnis.*

³⁰ *Srov. inventář pod titulem: Archivbehelf zu den Hofstaatsverzeichnissen (Statuslisten), Obersthofmeisteramt, Sonderreihe, kart. 181–184, Wien, im Jänner 1954 (Sign. 305a/1, XII/4).*

³¹ HHStA, *Chronologisches Hofstaatsverzeichnis. Obersthofmeisteramt, Sonderreihe, Schachtel 181–184*. Stěžejními pro tento příspěvek byly seznamy dvořanů Ferdinanda I. z roku 1530 (HHStA, Obersthofmeisteramt, Sonderreihe, kart. 181, č. 5), z roku 1537 (Tamtéž, č. 10), seznam dvořanů arciknížat Maxmiliána a Ferdinanda z roku 1539 (Tamtéž, č. 14), seznamy dvořanů Ferdinanda I. z roku 1539 (Tamtéž, č. 16),

dvorských seznamů z let 1576–1612 z pera Jaroslavy Hausenblasové, na které v tomto příspěvku odkazují.³² Pro dvory arciknížete Ferdinanda a jeho rodiny jsou navíc k dispozici seznamy uložené v Tiroler Landesarchiv(u) v Innsbrucku (dále jen: TLA), ve fondu Ferdinandea.³³ Týž fond také obsahuje Ferdinandovu korespondenci s Českými zeměmi³⁴ a někdejší dvorskou registraturu jeho kanceláře,³⁵ které jsem vytěžil při srovnávání údajů o jednotlivých dvořanech.

z roku 1541 (Tamtéž, č. 17), řád Ferdinanda I. pro dvůr arciknížete Ferdinanda při jeho cestě do Nizozemí roku 1544 (Tamtéž č. 20), řád Ferdinanda I. pro dvůr arciknížete Maxmiliána při jeho válečném tažení s Karlem V. proti Francii z roku 1544 (Tamtéž, č. 21), seznam dvořanů Ferdinanda I. z roku 1544 (Tamtéž, č. 22), z roku 1545 (Tamtéž, č. 23), z roku 1546 (Tamtéž, č. 24a, 24b), z roku 1548 (Tamtéž, č. 25), z roku 1550 (Tamtéž, č. 27), seznam dvořanů arciknížete a krále Maxmiliána II. z roku 1551 (Tamtéž, č. 28), seznam dvořanů krále Ferdinanda I. z roku 1551 (HHStA, Oberhofmeisteramt, Sonderreihe, kart. 182, č. 29), z roku 1551 (Tamtéž, č. 30), z roku 1553 (Tamtéž, č. 32), seznam dvořanů krále Maxmiliána II. z roku 1554 (Tamtéž, č. 33), seznam dvořanů Ferdinanda I. z roku 1554 (Tamtéž, č. 34), z roku 1554 (Tamtéž, č. 35), z roku 1556 (Tamtéž, č. 36), z roku 1557 (Tamtéž, č. 37), z roku 1558 (Tamtéž, č. 38), seznam dvořanů krále Maxmiliána II. z roku 1560 (Tamtéž, č. 39), řád a seznam dvořanů arciknížat Rudolfa a Arnošta z roku 1572 (Tamtéž, č. 42. Seznam je sice datován rokem 1562, ale správně má být 1572. Za upozornění děkuji PhDr. Petrovi Maťovi, PhD.), seznam dvořanů Ferdinanda I. z roku 1563 (HHStA, Oberhofmeisteramt, Sonderreihe, kart. 183, č. 45), seznam dvořanů arcikněžny Alžběty, královny Francouzské, z roku 1570 (Tamtéž, č. 48), seznam dvořanů císaře Maxmiliána II. z roku 1574 (Tamtéž, č. 50), seznam dvořanů krále Rudolfa II. a arciknížete Arnošta z roku 1575 (Tamtéž, č. 52), z roku 1575 (Tamtéž, č. 53), seznam dvořanů císaře Rudolfa II. z roku 1576 (Tamtéž, č. 55), z roku 1576 (Tamtéž, č. 56), seznam císařských mundšenků, firšnejdrů, panatýrů, truchsasů a dvořanů z roku 1586 (Tamtéž, č. 60), výtah osob císařského dvora, které už nejsou na dvoře a z větší části nejsou schopny služby z roku 1586 (Tamtéž, č. 61), seznam dvořanů arciknížete Arnošta Rakouského z doby před rokem 1594 (Tamtéž, č. 67), z roku 1594 (Tamtéž, č. 68), seznam dvořanů císaře Rudolfa II. z roku 1601 (HHStA, Oberhofmeisteramt, Sonderreihe, kart. 184, č. 73), seznam dvořanů císaře Matyáše z roku 1615 (Tamtéž, č. 77).

³² Viz pozn. č. 28.

³³ TLA, fond Ferdinandea, kart. Nr. 49, Position (Signatur): 53. Hofoffiziersdienste, Bezug auf Rep. B 17 (Fol./Nr.): 103/99, Alte Fasz. Nummer: 53; tamtéž, Position (Signatur): 54. Hofstaat, Bezug auf Rep. B. 17 (Fol./Nr.): 91/61 a 103/99, Alte Fasz. Nummer: 53. Podle: Repertorium B 701/11. Inventar des Bestandes „Ferdinandea“, eines Selektivs des Hofrates und der landesfürstlichen Kanzleien Ferdinand und Maximilian, verfaßt von Dr. Wilfried Beimrohr (1996).

³⁴ TLA, fond Ferdinandea, kart. Nr. 8, Position (Signatur): 5. (1) Beheimische (Böhmische) Konzepte (1562/65) a 5. (1a) Böhmische Schreiben und Zeitungen, Bezug auf Rep. B 17 (Fol./Nr.): 301/395, Alte Fasz. Nummer: 8; tamtéž, kart. 9, Position (Signatur): 5. (2) Beheimische (Böhmische) Konzepte (1562 - 1566), Bezug auf Rep. B 17 (Fol./Nr.): 299/385, Alte Fasz. Nummer: 8/a; tamtéž, Position (Signatur): 6 Beheimer (Böhmischer) Landtag (1575), Bezug auf Rep. B 17 (Fol./Nr.): 246/34 a 304/399, Alte Fasz. Nummer: 9; tamtéž, kart. 10, Position (Signatur): 7. Beheimisch (Böhmische) Missiven und Böhmischen

Uvedený přehled dvorských seznamů odhaluje značnou torzovitost v jejich dochování, zvláště pak z pohledu dochování jednotlivých seznamů dvořanů pro jednotlivé dvory. Z chronologického hlediska tvoří nejsouvislejší řadu seznamy panovníckých dvorů, tedy dvorů Ferdinanda I., Maxmiliána II. a Rudolfa II. Seznam dvora Matyáše se dochoval jen jeden a seznamy dvorů panovnic nejsou zastoupeny ani v jednom případě. Lépe na tom nejsme ani v případě dvorů arciknížat a arcikněžen. U synů Ferdinanda I. je dochován seznam společného dvora arciknížat Maxmiliána a Ferdinanda z roku 1539, a poté jejich samostatné dvory; nejsoustavněji dvůr arciknížete Ferdinanda. Samostatné dvory arciknížete Karla a všech arcikněžen, dcer Ferdinanda I., nejsou zastoupeny vůbec. U dětí Maxmiliána II. je stav podobný. Dochovaly se dva seznamy společného dvora arciknížat Rudolfa a Arnošta, dva seznamy samostatného dvora arciknížete Arnošta a jeden seznam dvora arcikněžny Alžběty jakožto francouzské královny. Obsazení dvorů ostatních arciknížat a arcikněžen zůstává z uvedeného přehledu utajeno. Totéž platí pro dvory dětí arciknížete Karla, bratra císaře Maxmiliána II.

Pro vyplnění této mezery jsem vyčerpал jiný, v této souvislosti dosud nevyužitý pramen, a to desky zemské, konkrétně řady desk zemských větších trhových³⁶, památných³⁷, zápisných³⁸ a tzv. morový kvatern³⁹, dále řadu desk zemských menších zápisných⁴⁰ a řadu desk zemských stavovských⁴¹. Desky zemské totiž obsahují

Kanzlers Schreiben (1563/1564), Bezug auf Rep. B 17 (Fol./Nr.): 157/251 a 304/399, 246/35, Alte Fasz. Nummer: 10; tamtéž, kart. 11, Position (Signatur): 8. Behemisch (Böhmische) Verehrungsgelder, Bezug auf Rep. B 17 (Fol./Nr.): 308/407, Alte Fasz. Nummer: zu 9; tamtéž, kart. 128, Position (Signatur): 115. Pürglos (Bürgliz). Herrschaft in Böhmen, Bezug auf Rep. B 17 (Fol./Nr.): 137/196 und 204, Alte Fasz. Nummer: 135.

³⁵ TLA, fond Kanzlei ehz. Ferdinand /Akten/ ein- und auslauf (Hofregistratur AB), kart. 1, Ein- und auslauf: E/A 1550, 1552–1555, Faszikel der ehem. Hofregistratur: Ab/1/2; tamtéž, kart. 2, Ein- und auslauf: E 1556, 1557, 1558, Faszikel der ehem. Hofregistratur: Ab/3/4/5; tamtéž, kart. 3, Ein- und auslauf: E 1559, 1560, Faszikel der ehem. Hofregistratur: Ab/6/7; tamtéž, kart. 4, Ein- und auslauf: E 1561, Faszikel der ehem. Hofregistratur: Ab/9; tamtéž, kart. 5, Ein- und auslauf: E 1562, Faszikel der ehem. Hofregistratur: Ab/11; tamtéž, kart. 6, Ein- und auslauf: E 1563, Faszikel der ehem. Hofregistratur: Ab/13; tamtéž, kart. 7, Ein- und auslauf: A 1556, 1557, 1558, Faszikel der ehem. Hofregistratur: Ab 2/4/5; tamtéž, kart. 8, Ein- und auslauf: A 1559, 1560, Faszikel der ehem. Hofregistratur: Ab/6/7; tamtéž, kart. 9, Ein- und auslauf: A 1562, 1562, Faszikel der ehem. Hofregistratur: Ab/8/9; tamtéž, kart. 10, Ein- und auslauf: A 1563, Faszikel der ehem. Hofregistratur: Ab/12. Podle Repertoria B 701/4 (Bestandsübersicht). Inventar des Bestandes landesfürstliche Kanzlei Erzherzog Ferdinand II. (ehemals Hofregistratur AB) v Repertorium B 701/1–13. Die ehemalige Hofregistratur – ein Überblick verfaßt von Dr. Wilfried Beimrohr (1996).

³⁶ NA, DZV 1, 4–5, 7–27, 127–140.

³⁷ NA, DZV 41, 43–44, 46–69, 166–193.

³⁸ NA, DZV 83, 85–95.

³⁹ NA, DZV 253.

⁴⁰ NA, DZM 226–237.

buďto přepisy nejrůznějších typů listů a listin in extenso (nejčastěji kupní smlouvy a kšafty) anebo vklady osobních přiznání šlechticů před deskovými úředníky (nejčastěji k trhům a dluhům).⁴² A právě ve svědečných řadách smluv a kšaftů nebo v řadách zprostředkovatelů smluv, tzv. smlouvců, prostředků nebo ubrmanů, ale i na jiných místech, jsou jména jednotlivých šlechticů zachycena s plnou titulaturou, tzn. i s uvedením všech zastávaných úřadů a hodností na zemské a dvorské úrovni. Svědečné řady se v těchto případech bezprostředně váží ke konkrétním datům zlistinění daných písemností nebo přiznání před menšími deskovými úředníky. V případě vkladu listů a listin do desk zemských, i když se tak stalo i několik let po jejich uzavření, je bezprostřední vazba podpisu k dataci písemnosti nezpochybnitelná. V případě osobního přiznání byli šlechtici také zapsáni s plnou titulaturou a ke konkrétnímu datu, v některých případech ale mohlo dojít k přiznání s určitou časovou mezerou od uzavření smlouvy, přiznání dluhu nebo vkladu půhonu a obeslání, a údaje v těchto vkladech se pak nevázaly k datu přiznání. Desky zemské, v tomto případě jako sekundární pramen, tak nejen vhodně doplňují existující dvorské seznamy, ale často vyplňují časovou mezeru mezi jednotlivými seznamy a v mnohých případech nahrazují údaje z nedochovaných nebo neexistujících dvorských seznamů. To se nejzřetelněji prokázalo v případě dvora krále a později císaře Matyáše, dvora arciknížete Albrechta a dvora arciknížete Maxmiliána, synů císaře Maxmiliána II., nebo dvora arciknížete Ferdinanda, pozdějšího císaře Ferdinanda II. Význam takového využití desk zemských vzrostl zejména v případě hledání dvořanů patřících ke dvoru krále Fridricha Falckého.

Pro doplnění získaných údajů jsem využil ještě dvě edice dobových pramenů, konkrétně seznamy relátorů usnesení generálních a zemských sněmů⁴³ a seznamy krajských hejtmanů.⁴⁴ Oba prameny jsou totiž specifickými soudobými seznamy šlechticů, jejichž jména jsou ve většině případů zaznamenána také s plnou titulaturou a bezpečně se váží k určitému datu.

Z časových důvodů jsem naopak neprostudoval tzv. Hofzählamtsbücher, uložené v Hofkammerarchiv(u) ve Vídni, které se v posledních letech v souvislosti se dvory habsburských panovníků a jejich rodin těší zvýšené pozornosti zahraničních

⁴¹ NA, fond Desky zemské stavovské (dále DZSt) 1–5. Obsah větší části z nich, tedy usnesení zemských a generálních sněmů, byl vydán v edici Sněmy České. Viz Gindely, Antonín – Dvorský, František – Krofta, Kamil – Novák, Jan Bedřich – Volf, Miloslav (edd.): Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu I–XI, XV. Praha 1877–1925, 1955 (dále SČ).

⁴² O rozdělení desk zemských viz Burdová, Pavla: Desky zemské (Rozdělení po stránce obsahové a formální). Sborník archivních prací 43, 1993, s. 347–439. Jednotlivé typy vkladů v nejstarších obnovených kvaternech desk zemských analyzovala táž: Desky zemské. Ukázky a rozbor vkladů nejstarších desek. Praha 1984.

⁴³ Viz pozn. č. 41.

⁴⁴ Mareš, Petr: Obsazování úřadu krajského hejtmana v předbělohorském období a soupis krajských hejtmanů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564–1616/1617. Praha 2009.

i domácích badatelů. Ze stejného důvodu jsem nevyužil dvorské seznamy uložené v jiných než citovaných archivech, popř. vydané v jiné než citované literatuře. Množství a kvalita vyčerpaných pramenů a literatury jsou však dostatečnou a objektivní základnou pro zpracování a vyhodnocení daného tématu.⁴⁵

Struktuře dvorů panovníka a jeho rodiny byla věnovaná řada studií,⁴⁶ proto se jí zde dotknu jen ilustrativně, v nutně zjednodušené formě, a to na příkladu dvora panovnického.⁴⁷ Primárně mě bude zajímat otázka, v jakých dvorských hodnostech se někdejší, stávající, anebo budoucí přisedlíci zemského soudu objevovali.

Panovnický dvůr se skládal ze dvou samostatných částí. První z nich, řídící vlastní chod dvora, byla tvořena čtyřmi štáby v čele s nejvyššími dvorskými úředníky. Nejvýznamnějším z nich byl nejvyšší dvorský hofmistr (= Obersthofmeister) stojící v čele celého dvora, následovaný nejvyšším dvorským maršálkem (= Obersthofmarschall)⁴⁸, nejvyšším komorníkem (= Oberstkämmerer) a nejvyšším štolbou (= Oberstallmeister). Druhou část tvořila panovníkova poradní kolegia, tedy tajná rada (= Geheimer Rat), dvorská rada, od roku 1559 říšská dvorská rada (= Hofrat / Reichshofrat), rada dvorské komory (= Hofkammerrat) a dvorská válečná rada (= Hofkriegsrat), a správní orgány, tedy kanceláře jmenovaných úřadů a kanceláře jednotlivých zemí s expedicemi u panovníkova dvora. Ke spravování Římsko-německé říše sloužily tajná rada a dvorská/říšská dvorská rada a jako správní orgán říšská dvorská kancelář (= Reichshofkanzlei). Otázka mechanismu obsazování dvorských hodností nebyla dosud spolehlivě zodpovězena, i zde měl však panovník, alespoň při jmenování hodnostářů z řad šlechty, rozhodující slovo.

Rozbor první části dvora v konfrontaci s analyzovaným vzorkem české šlechty přinesl tyto závěry. Ze zmíněných čtyř nejvyšších dvorských úřadů se na panovnickém dvoře některý z českých šlechticů objevil ve sledovaném období pouze v hodnosti nejvyššího štolby. Nejvyšším štolbou na dvoře Ferdinanda I. byl v letech 1556–1559 Jaroslav z Pernštejna,⁴⁹ nejvyšším štolbou na dvoře Maxmiliána II. byl v roce 1566 Vratislav z Pernštejna⁵⁰ a nejvyšším štolbou na dvoře Rudolfa II.

⁴⁵ Jsem si vědom skutečnosti, že údaje vyčerpané z citovaných pramenů a literatury nemohou podat ve všech případech přesná a definitivní data zastávání dvorských hodností analyzovaným vzorkem šlechty. Data jsou však natolik ověřená, že by při konfrontaci s jinými prameny nemělo dojít k jejich radikálnímu posunu.

⁴⁶ Nejpropracovanější rozbor struktury dvora máme zatím v případě dvora Rudolfa II. Viz Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 13–193.

⁴⁷ Pod pojmem dvůr je nadále míněn dvůr v užším slova smyslu, tzv. Hofstaat. Struktura dvorů panovníkovy manželky a dětí do jisté míry suplovala strukturu panovnického dvora, jen s daleko menším počtem dvořanů a služebníků a s omezeným počtem úřadů a hodností.

⁴⁸ Během vlády Rudolfa II. se nejvyšší dvorský maršálek přesunul v pořadí na třetí místo za nejvyššího komorníka. Viz Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 99.

⁴⁹ Viz pozn. č. 94.

⁵⁰ Viz pozn. č. 146.

byl v letech 1607–1611 Adam mladší z Valdštejna.⁵¹ Určitou výjimkou z uvedeného tvrzení je Vilém Slavata z Chlumu a z Košumberka, který byl v letech 1604–1607 na dvoře Rudolfa II. správcem/místodržícím úřadu nejvyššího komorníka (= Oberstkämmerersamtverwalter).⁵²

Úspěšnější byl zkoumaný vzorek české šlechty v nejvyšších dvorských úřadech na dvorech habsburských arciknížat. Nejvýznamnější hodnost, tj. hodnost nejvyššího dvorského hofmistra, zastával v letech 1538–1542 na společném dvoře arciknížat Maxmiliána a Ferdinanda Zdislav Berka z Dubé a z Lipé.⁵³ Nejvyšším dvorským hofmistrem dvora arciknížete Ferdinanda byl v letech 1569–1571 Jiří z Lobkovic.⁵⁴ Na dvoře arciknížete Ferdinanda se v nejvyšším dvorském úřadě uplatnil ještě Zbyněk Berka z Dubé a z Lipé, který byl krátce v roce 1556 nejvyšším komorníkem.⁵⁵

Každému z nejvyšších dvorských úřadů podléhal štáb s celou řadou dvořanů a služebníků. Po analýze personálního obsazení jednotlivých štábů je možno konstatovat, že se žádný ze zkoumaného vzorku šlechticů neobjevil mezi dvořany a služebníky patřícími do kompetence nejvyššího dvorského maršálka. Ve štábu nejvyššího stolby nacházím pouze jediného šlechtice.⁵⁶ Dvorskou službu, popř. kariéru, uskutečňoval analyzovaný vzorek české šlechty výhradě ve štábu nejvyššího dvorského hofmistra a nejvyššího komorníka. Samostatně pak stojí účast šlechticů v poradních kolegiích.

Škála hodností spadajících pod nejvyššího dvorského hofmistra měla svou pevně danou hierarchii. Ideální postup ve dvorské kariéře byl následující. Na nejnižším stupni stáli služebníci ze šlechty bez úřadu (= Diener von Adel ohne Amt), kteří se vnitřně členili vzestupně na tzv. dvořany s jedním koňem (= Hofdiener auf einem Pferd), dvořany se dvěma koňmi (= Hofdiener auf zwei Pferden), dvořany se třemi koňmi (= Hofdiener auf drei Pferden) a na některých dvorech i dvořany se čtyřmi a více koňmi (= Hofdiener auf vier und mehr Pferden). Následovala řada dvorských hodností u tabule, opět hierarchicky vzestupně: stolník (= truchsas, z něm. Truchsess), jídlonoš (= panatýr, z něm. Panatier), kraječ (= firšnejdr, z něm. Vorschneider) a číšník (= mundšenk, z něm. Mundschenk). Na pomyslném vrcholu byla hodnost komorníka (= Kämmerer) patřící však už do štábu nejvyššího komorníka. Výjimku porušující výše zmíněný ideální postup, se kterou se v rámci dvorských kariér daného vzorku šlechticů setkáme, tvořila hodnost místokomorníka nad stříbrem (= Untersilberkämmerer)⁵⁷ a hodnost nejvyššího

⁵¹ Viz pozn. č. 193.

⁵² Viz pozn. č. 202.

⁵³ Viz pozn. č. 85.

⁵⁴ Viz pozn. č. 128.

⁵⁵ Viz pozn. č. 103.

⁵⁶ Byl jím Adam ze Šternberka. Viz pozn. č. 160.

⁵⁷ Tento úřad zastával v letech 1575–1576 na společném dvoře krále Rudolfa a arciknížete Arnošta Václav Ples Heřmanský ze Sloupna. Viz HHStA, č. 53, fol. 2; DZV 62 M 30'.

komorníka nad stříbrem (= Oberstsilberkämmerer)⁵⁸, obě stojící v dvorské hierarchii na úrovni mezi číšníkem a komorníkem a patřící také do štábu nejvyššího dvorského hofmistra. Uvedené schéma je pouze ideální postupovou linií ve dvorských hodnostech. Průzkum dvorských kariér analyzovaného vzorku šlechticů prokázal, že šlechtic při vstupu do dvorské služby na kterémkoliv stupni její hierarchie v rámci jednoho dvora v nastoupené hodnosti obvykle zůstal, nebo postupoval výše.⁵⁹ V ani jednom případě nebyl zaznamenán sestup na nižší pozici v dané hierarchii dvorských úřadů. To samozřejmě neplatí v případě přestupu z jednoho dvora na druhý, např. z panovníkova na arciknížecí a obráceně.

Co se týká druhé části dvora, tj. správních orgánů jednotlivých zemí a panovníkových poradních orgánů, i zde se část analyzovaného vzorku šlechticů uplatnila, ovšem v daleko menší míře. V první řadě se jedná o nositele úřadu nejvyššího kancléře Českého království, který patřil k panovníkovu dvoru z titulu své funkce jako představitel české královské, popř. české dvorské kanceláře. Nejvyššími kancléři byli ve sledovaném období Hendrych z Plavna (1542–1554)⁶⁰, Jáchym z Hradce (1554–1565), Vratislav z Pernštejna (1566–1582), Adam z Hradce (1585–1593), Jiří Bořita z Martinic (1597–1598), Zdeněk Vojtěch z Lobkovic (1599–1619) a Václav Vilém z Roupova (1619–1620). Dále se jedná o ostatní úředníky kanceláře, kteří patřili k panovníkovu dvoru ze stejného titulu. Z nich nás zajímá jen Bohuslav z Michalovic, který se stal přisedlícím zemského soudu až za vlády Fridricha Falckého (1620), ale v letech 1612–1619 byl „německým“ místokancléřem Českého království.⁶¹

⁵⁸ Tento úřad zastával v letech 1594–1596 na dvoře Rudolfa II. Adam mladší z Valdštejna. Viz DZV 170 F 29; DZV 172 Q 5; DZV 177 B 25'; DZV 27 F 28', G 19'; DZV 91 K 15'; DZV 133 E 15'; DZV 20 N 6'; DZV 127 H 6'.

⁵⁹ Na okraj je ještě nutno podotknout, že i v rámci každé jednotlivé dvorské hodnosti existovala pevná hierarchie s postupem z posledních míst na ta přední. Za všechny uveďme alespoň dva příklady, totiž Zbyňka Berku z Dubé a z Lipé a Petra Bechyni z Lažan. Zbyněk Berka je v roce 1537 evidován na dvoře Ferdinanda I. jako druhý ze šesti (= 2/6) stolníků (HHStA, č. 10, fol. 25) a v roce 1539 jako 1/8 (HHStA, č. 16, fol. 7'). V roce 1541 jej nacházíme jako 4/5 číšníků (HHStA, č. 17, fol. 10.). V roce 1544 byl 3/5 komorníků (HHStA, č. 22, fol. 10), v roce 1550 už 1/7 (HHStA, č. 27, fol. 10), v roce 1551 také 1/7 (HHStA, č. 30, fol. 8) a v roce 1553 jako škrtnutý 1/7 komorníků (HHStA, č. 32, fol. 14'). Petr Bechyně zastával hodnosti na konci hierarchie dvora Ferdinanda I. Nejprve v roce 1539 jako dvořan na 2 koních 1/20 (HHStA, č. 16, fol. 14) a v roce 1541 jako 1/19 (HHStA, č. 17, fol. 19). Poté postoupil na dvořana na 3 koních, a v roce 1544 jej v tomto úřadě evidujeme jako 8/14 (HHStA, č. 22, fol. 24'), v roce 1545 jako 7/13 (HHStA, č. 23, fol. 27') a nakonec v roce 1550 jako 2/11 (HHStA, č. 27, fol. 23').

⁶⁰ V následujícím textu se všechna data uvedená v závorce za jménem každého jednotlivého šlechtice (pokud není uvedeno jinak) vztahují k době vykonávání dané funkce přisedlíčího zemského soudu, funkce v některém z nejvyšších zemských úřadů, nebo zastávání hodnosti na panovníckém nebo jiném dvoře, tak jak je zachycují prouduované prameny a literatura. Na ty je odkazováno v poznámkovém aparátu.

⁶¹ Viz pozn. č. 252.

Z poradních orgánů stála nejvýše tajná rada, mezi jejímiž členy najdeme především několik nejvyšších kancléřů Českého království. Členy tajné rady byli za Ferdinand I. Hendrych z Plavna (1550–1553)⁶² a Jáchym z Hradce (1561–1564),⁶³ za Maxmiliána II. Jáchym z Hradce (1564–1565)⁶⁴ a Vratislav z Pernštejna (1568–1576),⁶⁵ za Rudolfa II. Vratislav z Pernštejna (1576–1582)⁶⁶ a Adam z Hradce (1595)⁶⁷ a za Fridricha Falckého Václav Vilém z Roupova (1620)⁶⁸. Ve sledovaném období tak nebyli tajnými radami jediná dva nejvyšší kancléři, a to Jiří Bořita z Martinic, zastávající kancléřský úřad v letech 1597–1598, a Zdeněk Vojtěch z Lobkovic zastávající kancléřský úřad v letech 1599–1619. V tajné radě nacházíme ještě další tři šlechtice, ovšem v jiných nejvyšších zemských úřadech. Byli to za vlády Rudolfa II. Vilém z Rožmberka (1577–1592)^{68a}, Kryštof z Lobkovic (1604–1609)⁶⁹ a Adam mladší z Valdštejna (1611–1612)⁷⁰ a tentýž ještě krátce za vlády krále Matyáše (1612)⁷¹. Ve dvorské komorní radě začínal svou kariéru jako rada Jáchym Novohradský z Kolovrat (1573–1574)⁷², zatímco Hertvík Zejdlíc ze Šenfeldu ji v tomto kolegiu ukončil (1596–1602)⁷³. Ve dvorské válečné radě se uplatnil pouze Hendrych Mates hrabě z Thurnu, a to za vlád Rudolfa II. (1611)⁷⁴ a Matyáše (1612–1614)⁷⁵. Podobně výjimečně se uplatnil v orgánech spravujících Římsko-německou říši Zdeněk Vojtěch z Lobkovic, a to jako rada v Říšské dvorské radě (1591–1602)⁷⁶. V ostatních poradních orgánech nenalzáme nikoho z analyzovaného vzorku šlechticů.

Než si učiníme detailní přehled o angažování se jednotlivců z analyzovaného vzorku šlechticů ve dvorských službách jednotlivých panovníků a jejich rodin, je třeba podat přehled absolutních čísel. V letech 1542–1620 evidují ve funkci přisedlího většího zemského soudu 156 šlechticů. V letech 1542–1619, tedy v období

⁶² Viz pozn. č. 88.

⁶³ Viz pozn. č. 91.

⁶⁴ Viz pozn. č. 93.

⁶⁵ Viz pozn. č. 148.

⁶⁶ Viz pozn. č. 149.

⁶⁷ Viz pozn. č. 133.

⁶⁸ Viz pozn. č. 251.

^{68a} Viz. pozn. č. 86.

⁶⁹ Viz pozn. č. 184.

⁷⁰ Viz pozn. č. 194.

⁷¹ Viz pozn. č. 195.

⁷² Viz pozn. č. 159.

⁷³ Viz pozn. č. 177.

⁷⁴ Viz pozn. č. 222.

⁷⁵ Viz pozn. č. 223.

⁷⁶ Viz pozn. č. 178.

vlády panovníků z rodu Habsburků, evidují ve stejné funkci 140 šlechticů. Z nich se jen 45 (= 32,14 %) během svého života (ovšem jen do roku 1620) objevilo ve dvorské službě na některém habsburském dvoře nebo na dvoře Fridricha Falckého.⁷⁷ V letech 1619–1620, tedy v období vlády krále Fridricha Falckého, evidují ve funkci přisedícího většího zemského soudu 25 šlechticů.⁷⁸ Z nich se 20 (= 80 %) za svého života (ovšem jen do roku 1620) objevilo ve dvorské službě na některém habsburském dvoře nebo dvoře Fridricha Falckého.

Přisedící většího zemského soudu za vlády Ferdinanda I. (1542–1564) na habsburských dvorech

Český král a pozdější císař Ferdinand I. († 25. července 1564) jmenoval v letech 1542–1564 do funkce přisedícího většího zemského soudu Českého království 65 šlechticů.⁷⁹ Z tohoto počtu jich 54 (= 83 %) neevidují v celé délce jejich života na žádném habsburském dvoře. Byli to chronologicky podle vstupu do zemského soudu Volf starší Krajíř z Krajku (1542–1554 přisedící; 1542–1554 nejvyšší purkrabí pražský), Petr z Rožmberka (1542–1543 přisedící), Jaroslav ze Šelmberka a z Kosti (1542–1549 přisedící; 1525–1549 nejvyšší komorník království Českého), Jan starší z Lobkovic (1542–1565 přisedící; 1538–1542 nejvyšší sudí dvorský království Českého; 1542–1554 nejvyšší sudí království Českého), Adam ze Sternberka (1542–1559 přisedící; 1546–1549 purkrabí karlsštejnský; 1549–1554 nejvyšší sudí dvorský království Českého; 1554–1560 nejvyšší komorník království Českého), Hendrych ze Švamberka (1542–1549 přisedící; 1544–1549 nejvyšší sudí dvorský království Českého), Jan mladší z Lobkovic (1542–1569 přisedící; 1549–1554 nejvyšší komorník království Českého; 1554–1570 nejvyšší purkrabí pražský),

⁷⁷ Přisedících v analyzovaném období bylo skutečně 156. V detailním rozboru však zohledňují dvě výjimky, a to případy Oldřicha Dubanského z Duban a Petra Voka z Rožmberka. Oldřich Dubanský z Duban byl jmenován přisedícím většího zemského soudu poprvé v roce 1555 za vlády Ferdinanda I., a zasedal v něm do roku 1564 a poté byl z této funkce propuštěn. Za vlády Maxmiliána II. byl v roce 1570 jmenován nejvyšším písařem království Českého a v souvislosti s tím do zemského soudu opět zasedl. Petr Vok z Rožmberka byl jmenován přisedícím většího zemského soudu poprvé v roce 1601 za vlády Rudolfa II., a zasedal v něm pouze do roku 1602 a poté byl z této funkce pravděpodobně propuštěn. Po nastoupení Matyáše byl však v roce 1611 přisedícím znovu jmenován. Jsou to jediné případy (pokud nepočítáme „nestandardní“ změny za vlády Fridricha Falckého), kdy byl šlechtic jmenován soudcem dvěma různými panovníky. Nelze je brát jako „přechod“ ve funkci z doby vlády jednoho panovníka do doby vlády druhého panovníka. V následujících statistických výpočtech je proto beru za dvě samostatné „jednotky“.

⁷⁸ Devět z nich však bylo přisedícími zemského soudu už za vlády rodu Habsburků. Viz s. 42.

⁷⁹ Nutno dodat, že 16 z nich se zúčastnilo zasedání zemského soudu v pátek o suchých dnech poštích 1542, tedy vůbec prvního v deskách zemských seznamem evidovaného zasedání. Dá se předpokládat, že byli přisedícími zemského soudu i před tímto datem.

Kašpar Pluh z Rabštejna (1542 přisedící), Jan Bechyně z Lažan (1542–1546 přisedící; 1538–1547 nejvyšší písař království Českého), Jiřík Gerštorf z Gerštorfu (1542–1558 přisedící; 1539–1558 podkomoří království Českého)⁸⁰, Šebestýan Markvart z Hrádku (1542–1558 přisedící; 1538–1558 purkrabí karlíštejnský), Kuneš Bohdanecký z Hodkova (1542–1543 přisedící), Vilém Přeč z Čestic (1542–1543 přisedící), Oldřich Španovský z Lisova (1542 přisedící), Jan Bezdrůžický z Kolovrat (1542–1543 přisedící), Vilém z Valdštejna (1542 přisedící), Jan z Valdštejna (1543–1576 přisedící; 1554–1570 nejvyšší sudí království Českého; 1570–1576 nejvyšší komorník království Českého), Jan Bořita z Martinic (1543–1577 přisedící; 1555–1577 purkrabí karlíštejnský), Ctibor Dráčovský z Dráchova (1543 přisedící), Vilém Kamýcký ze Lstiboře (1543 přisedící), Adam Řepický (Dívčický) ze Sudoměři (1543–1550 přisedící), Jeroným Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a z Lokte (1543–1544 přisedící), Jan Chvalkovský z Hustířan (1543–1544 přisedící; 1543–1544 purkrabí kraje hradeckého), Adam Říčanský z Řičan (1544–1549 přisedící), Václav Mašťovský z Kolovrat (1544–1554 přisedící), Petr Janovský ze Soutic (1544–1549 přisedící), Jan Salava z Lípy (1544–1557 přisedící), Oldřich Pouzar z Michnic (1544 přisedící), Bernart Žehušícký z Nestajova (1545–1562 přisedící; 1545–1563 purkrabí kraje hradeckého), Arnošt Jilemnický z Újezdce a z Kúnic (1545 přisedící), Jan Košťálovský Kaplíř ze Sulevic (1545–1549 přisedící), Zdeněk Malovec z Malovic (1545–1574 přisedící), Petr ze Švamberka (1547–1565 přisedící), Volf z Vřesovic (1547–1568 přisedící; 1547–1569 nejvyšší písař království Českého), Jan Zajíc z Házmburka (1549 přisedící), Volf Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a z Lokte (1550–1551 přisedící), Václav Bechyně z Lažan (1550–1554 přisedící), Burian Trčka z Lípy (1550, 1562–1591 přisedící; 1562–1591 podkomoří království Českého)⁸¹, Václav Vratislav z Mitrovic (1551–1553 přisedící), Zdeněk Mezeřícký z Lomnice

⁸⁰ V letech 1556 (HHStA, č. 36, fol. 131', 159'), 1557 (HHStA, č. 37, fol. 17) a 1558 (HHStA, č. 38, fol. 46') vystupuje v seznamech jako dvořan Ferdinanda I. na 1 koni Jiří Gerštorf z Gerštorfu („*Geörg von Gerstorf*“). Podle mého názoru se nejedná o tohoto Jiříka - přisedícího, protože se v analyzovaném vzorku českých šlechticů nesetkáme s ani jedním případem, kdy by přisedící zemského soudu, potažmo nejvyšší zemský úředník, po několikaleté službě v zemských úřadech vstoupil na panovníkův dvůr do tak nízké hodnosti. Tento Jiří měl ale dva vnuky stejného jména. Prvního, který byl synem Jana († před 1554) a Lidmily Ostrovcové z Kralovic, a druhého, který byl synem Bernarta († 1574) a Anny Andělové z Ronovce, a který se stal později také přisedícím většího zemského soudu. Podle mého názoru byl dvořanem Ferdinanda I. první Jiří († 1597), syn Jana, který se psal sezením na Svojišicích.

⁸¹ Za pozornost stojí, že Burian zasedl do zemského soudu poprvé a na dlouhou dobu naposledy v roce 1550 na zasedání „*v pátek o suchých dnech postních jinak po svatém Matěji*“ tj. 28. února (DZV 9 D 13' – D 14). Podruhé zasedl až v roce 1562 na zasedání „*v pátek o suchých dnech letničních*“, tj. 22. května (DZV 14 H 27' – H 28), a to v souvislosti se svým uvedením do funkce podkomořího Českého království. Od tohoto zasednutí byl pravidelným přisedícím až do své smrti v roce 1591.

(1552–1561 přisedící)⁸², Zdeněk Berka z Dubé a z Lipé (1555–1559 přisedící)⁸³, Oldřich Dubanský z Duban (1555–1564; 1570–1572 přisedící; 1570–1572 nejvyšší písař království Českého), Jan Leskovec z Leskovce (1555–1575 přisedící), Václav Haugvic z Biskupic (1555–1564 přisedící), Jan mladší Kalenice z Kalenic (1555–1556 přisedící), Jan starší ze Švamberka (1556–1558 přisedící; 1556–1558 nejvyšší sudí dvorský království Českého), Adam Koc z Dobrše (1557–1558 přisedící), Václav Švihovský z Rýzemberka a ze Švihova (1558–1559 přisedící), Václav Kaplíř ze Sulevic (1558–1559 přisedící), Adam ze Švamberka (1559–1581 přisedící; 1560–1576 nejvyšší sudí dvorský království Českého; 1576–1581 nejvyšší sudí království Českého), Jiřík Kokořovec z Kokořova (1559–1572 přisedící), Mikuláš Zajíc z Házmburka (1560–1571 přisedící), Michal Španovský z Lisova (1560–1596 přisedící; 1576–1597 nejvyšší písař království Českého) a Zdeněk ze Šternberka (1562–1574 přisedící).

Zbýlých 11 (= 17 %) šlechticů se v určité fázi svého života setkala s dvorskou službou na některém z habsburských dvorů. Byli to, opět chronologicky podle data vstupu do zemského soudu Zdislav Berka z Dubé a z Lipé (1542–1548 přisedící; 1534–1553 nejvyšší hofmistr království Českého), Hendrych z Plavna⁸⁴ (1542–1553 přisedící; 1542–1554 nejvyšší kancléř království Českého), Jáchym z Hradce (1548–1562 přisedící; 1550–1554 purkrabí karlstějnský; 1554–1565 nejvyšší kancléř království Českého), Jaroslav z Pernštejna (1550–1554 přisedící), Jáchym Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a z Lokte (1552–1571 přisedící), Jaroslav Smiřický ze Smiřic (1551–1597 přisedící), Václav Zajíc z Házmburka (1555–1556 přisedící), Vilém z Rožmberka (1556–1590 přisedící; 1560–1570 nejvyšší komorník království Českého; 1570–1592 nejvyšší purkrabí pražský), Petr Bechyně z Lažan (1559–1561 přisedící; 1558–1561 podkomoří království Českého), Vilém Muchek z Bukova (1559–1569 přisedící; 1559–1569 purkrabí karlstějnský) a Zbyněk Berka z Dubé a z Lipé (1560–1577 přisedící). Z těchto navíc ještě dva (= 3 %) neměli osobní zkušenost s dvorskou službou na dvoře Ferdinanda I. Zdislav Berka z Dubé a z Lipé (1542–1548) totiž zastával v letech

⁸² Zdeněk je v deskách zemských zapsán jako přisedící v letech 1552–1561. Na zasedání roku 1552 „v pátek po svatém Primu jinak o suchých dnech letničních“, tj. 10. června, je ale jako přisedící zapsán „Jindřich Mezeřítský z Lomnice na Ledči“ (DZV 10 F 28). Zdeněk měl skutečně staršího bratra Jindřicha, který se psal ale sezením na Jemnici nebo Jaroměřicích na Moravě. Jen Zdeněk se psal sezením na Ledči (nad Sázavou), kterou obdržel od své manželky Markěty Ledecké z Řičan. Viz Sedláček, August: Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1909 (fotoreprint: Praha 1998), s. 502–503. Domnívám se proto, že jde o chybu písaře v zápise křestního jména přisedícího. Místo Jindřich mělo být napsáno Zdeněk.

⁸³ Zdeněk je v Ottově slovníku naučném uváděn jako nejvyšší sudí, tajný rada, komorník a nejvyšší podkoni Viléma knížete bavorského. Viz Ottův slovník naučný. Díl 3. Praha 1890, s. 817–818.

⁸⁴ Pro potřeby této studie užívám v jeho případě zkrácenou formu jména. Celé by znělo: Hendrych, svatě Římské říše purkrabí v Míšni, hrabě z Hartnštejna a pán z Plavna a Gerova.

1538–1542 hodnost nejvyššího dvorského hofmistra společného dvora arciknížat Maxmiliána a Ferdinanda,⁸⁵ synů Ferdinanda I., a Vilém z Rožmberka (1556–1590) vstoupil až v roce 1577 do tajné rady Rudolfa II.^{85a}

Pouhých 9 (= 14 %) šlechticů, kteří byli za vlády Ferdinanda I. dosazeni do zemského soudu a ocitli se tak na nejvyšším stupni zemské kariéry, prodělalo během svého života zkušenost se službou na jeho dvoře. Ve všech případech přitom dvorská služba předcházela vstupu do zemského soudu, popř. nejvyššího zemského úřadu, a až na Jaroslava z Pernštejna začali všichni šlechtici svou dvorskou kariéru jako dvořani na koních nebo dvořani u stolu. Ve čtyřech případech byla šlechticům dvorská služba osamocenou epizodou na počátku celé kariéry, a byl mezi ní a jmenováním přísedícím zemského soudu dlouhý časový interval. V těchto případech dvorská kariéra s největší pravděpodobností neměla podstatnější vliv na kariéru zemskou. Zbývajících pět šlechticů vstoupilo po několikaleté dvorské službě do zemského soudu a spojilo tak dvorskou kariéru s kariérou zemskou.

Jen 5 (= 8 %) šlechticů tedy zastávalo současně funkci přísedícího zemského soudu, popř. některý z nejvyšších zemských úřadů a hodnost na dvoře Ferdinanda I. Byli to Hendrych z Plavna (1542–1553), který začínal jako Ferdinandův číšník (1530–1536)⁸⁶ a po vstupu do zemského soudu postoupil na Ferdinandova komorníka (1544–1553)⁸⁷ a tajného radu (1550–1554).⁸⁸ Stejně tak Jáchym z Hradce (1548–1562) začínal na dvoře jako číšník (1545)⁸⁹ a po vstupu do zemského soudu postoupil na komorníka (1550–1564)⁹⁰ a tajného radu (1561–1564).⁹¹ V obou

⁸⁵ 1538 (HHStA, č. 12, fol. 1' – Forma jména: „*Ladißla Berckhn etc.*“), 1539 (HHStA, č. 14, fol. 2'), 1540 (SČ I, s. 475), 1541 (SČ I, s. 522 a 529; DZV I C 14, DZV 43 D 23') a 1542 (SČ I, s. 532 a 541; DZV 41 C 19, D 18).

^{85a} 1577 (SČV, s. 182; DZV 19 M20 – zasednutí jeronýmského soudu), 1578 (SČ V, s. 313), 1579 (DZV 20 N 19 – zasednutí jeronýmského soudu), 1580 (SČ V, s. 687; DVZ 21 B 17 – zasednutí jeronýmského soudu), 1581 (DZV 21 D 36' – zasednutí postního soudu), 1582 (SČ VI, s. 206; DZV 2132 – zasednutí postního soudu), 1588 (SČ VII, s. 287), 1589 (SČ VII, s. 417) a 1590 (SČ VII, s. 522).

⁸⁶ 1530 (HHStA, č. 5, fol. 7), 1536 (DZV 23 L 19').

⁸⁷ 1544 (DZV 131 F 24), 1547 (SČ II, s. 387), 1548 (DZV 47 C 27), 1550 (HHStA, č. 27, fol. 3'), 1551 (HHStA, č. 30, fol. 2'; DZV 53 A 19, DZV 131 G 3'), 1553 (HHStA, č. 32, fol. 4), 1554 (HHStA, č. 35, fol. 4' – Jako komorník škrtnut).

⁸⁸ 1550 (HHStA, č. 27, fol. 3'), 1551 (HHStA, č. 30, fol. 2'), 1554 (HHStA, č. 35, fol. 4' – Jako tajný rada škrtnut).

⁸⁹ HHStA, č. 23, fol. 14'.

⁹⁰ 1550 (HHStA, č. 27, fol. 10), 1551 (HHStA, č. 30, fol. 8; SČ III, s. 72), 1553 (HHStA, č. 32, fol. 15), 1554 (HHStA, č. 35, fol. 14 – Jako komorník škrtnut), 1558 (DZV 53 D 5'; DZV 13 C 12), 1562 (DZV 55 P 3), 1563 (HHStA, č. 45, fol. 1' a 19' – Zapsán jen jako nejvyšší kancléř království Českého), 1564 (DZV 56 G 14', M 26, P 20; DZV 15 C 18').

⁹¹ 1561 (SČ III, s. 72; DZV 14 D 15' – zasednutí jeronýmského soudu), 1562 (DZV 55 P 3), 1563 (DZV 56 A 12), 1564 (DZV 56 G 14', M 26, P 20; DZV 15 C 18').

hodnostech Jáchym po Ferdinandově smrti přešel nakrátko na dvůr nového panovníka Maxmiliána II., když byl v letech 1564–1565 také jeho komorníkem⁹² a tajným radou.⁹³ Jaroslav z Pernštejna (1550–1554) vstoupil na Ferdinandův dvůr krátce před svým jmenováním předsedícím zemského soudu jako komorník (1549–1559)⁹⁴ a o několik let později (1556–1559) se stal dokonce nejvyšším štolbou jeho dvora.⁹⁵ Jaroslav Smiřický ze Smiřic (1551–1597) neudělal tak závratnou dvorskou kariéru. V roce 1545 působil jako Ferdinandův dvořan na 3 koních,⁹⁶ v roce 1546 byl pravděpodobně v téže hodnosti při Ferdinandově cestě z Prahy do Řezna⁹⁷ a zpět⁹⁸, až postoupil krátce před dosazením do zemského soudu na číšníka (1550–1554).⁹⁹ Ke konci Ferdinandovy vlády byl do zemského soudu jmenován ještě Zbyněk Berka z Dubé a z Lipé (1560–1577), který už měl za sebou více než 20-ti letou dvorskou kariéru. Začínal jako Ferdinandův stolník (1537–1539)¹⁰⁰, a přes číšníka (1541)¹⁰¹ postoupil až na komorníka (1542–1554).¹⁰² Jako osvědčený dvořan byl na krátkou dobu povolán na dvůr Ferdinandova syna arciknížete

⁹² 1565 (DZV 57 H 20).

⁹³ 1564 (DZV 56 G 14', M 26, P 20; DZV 15 C 18'), 1565 (SČ III, s. 249; DZV 57 H 20; DZV 59 G 15).

⁹⁴ 1549 (SČ II, s. 575), 1550 (HHStA, č. 27, fol. 10 – Forma jména: „*Herr Stanislaw von Pernstain*“), 1551 (HHStA, č. 30, fol. 8 – Forma jména: „*Herr Stanislaw von Bernstein*“; DZV 49 G 12'), 1552 (SČ II, s. 636; DZV 53 H 6), 1553 (HHStA, č. 32, fol. 15 – Forma jména: „*Herr <Staneslaw> ((Jaroslav)) von Pernstain*“), 1554 (HHStA, č. 35, fol. 14 – Forma jména: „*Herr Staneslaw von Pernstain*“), 1555 (DZV 53 K 28), 1556 (DZV 52 D 4; DZV 12 H 7), 1557 (DZV 52 J 15), 1558 (DZV 52 J 15; DZV 53 F 15, G 1', L 28), 1559 (DZV 53 K 21').

⁹⁵ 1556 (HHStA, č. 36, fol. 127 a 154'; DZV 52 D 30), 1557 (HHStA, č. 37, fol. 11'; DZV 52 J 15), 1558 (HHStA, č. 38, fol. 30'; SČ III, s. 15; DZV 52 J 15; DZV 53 F 15, G 1', L 28), 1559 (DZV 53 K 21').

⁹⁶ HHStA, č. 23, fol. 28' – Forma jména: „*Bohuslaw Schmierschiczki*“.

⁹⁷ Jako bližší nespecifikovaný dvořan. HHStA, č. 24a, fol. 4.

⁹⁸ Jako bližší nespecifikovaný dvořan. HHStA, č. 24b, fol. 21'.

⁹⁹ 1550 (HHStA, č. 27, fol. 13 – Forma jména: „*Herr Bohuslaw Schmirziczky*“), 1551 (HHStA, č. 30, fol. 11 – Forma jména: „*Herr Geroslaw Schmierschiczky*“; DZV 10 D 14'), 1553 (HHStA, č. 32, fol. 20'), 1554 (HHStA, č. 35, fol. 19).

¹⁰⁰ 1537 (HHStA, č. 10, fol. 25), 1539 (HHStA, č. 16, fol. 7').

¹⁰¹ HHStA, č. 17, fol. 10.

¹⁰² 1542 (DZV 41 C 7', J 27'), 1544 (HHStA, č. 22, fol. 10; DZV 43 K 24; DZV 44 B 7'), 1545 (HHStA, č. 23, fol. 10'; DZV 4 G 1; DZV 44 H 2'; DZV 7 B 7), 1546 (HHStA, č. 24a, fol. 3' a č. 24b, fol. 20' – Jako nespecifikovaný dvořan Ferdinanda I. při jeho cestě z Prahy do Řezna a zpět; DZV 7 J 29'), 1547 (DZV 8 G 18'), 1548 (HHStA, č. 25, fol. 3' – Jako nespecifikovaný dvořan Ferdinanda I. při jeho cestě do Prešpurku), 1550 (HHStA, č. 27, fol. 10), 1551 (HHStA, č. 29, fol. 4' – Jako nespecifikovaný dvořan; HHStA, č. 30, fol. 8), 1553 (HHStA, č. 32, fol. 14' – Jako komorník škrtnut; DZV 11 A 29'), 1554 (SČ II, s. 671).

Ferdinanda, a to hned do hodnosti nejvyššího komorníka (1555–1556).¹⁰³ Ačkoli jej ještě v roce 1557 nacházíme u arciknížete Ferdinanda v komornické hodnosti,¹⁰⁴ už v letech 1556–1564 jej evidujeme opět jako komorníka Ferdinanda I.¹⁰⁵ a během této doby (1560) byl povolán do zemského soudu. Po Ferdinandově smrti si jej ještě krátkou dobu (1564–1565) ponechal jako komorníka nový panovník Maxmilián II.,¹⁰⁶ tím ale byla Zbyňkova dvorská kariéra, na rozdíl od té zemské, ukončena.

Ostatní přisedlí zemského soudu jmenovaní Ferdinandem I. se na habsburských dvorech objevili pouze epizodně v nejnižších dvorských hodnostech, a to několik let před vstupem do soudcovských lavic. Jáchym Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a z Lokte (1552–1571) se už v roce 1544 mihnul jako kraječ arciknížete Maxmiliána při jeho tažení s Karlem V. proti Francii.¹⁰⁷ Ještě ve stejném roce přešel na krátkou dobu na dvůr Ferdinanda I. jako stolník,¹⁰⁸ aby ještě téhož roku postoupil do hodnosti Ferdinandova kraječe, kterou zastával v letech 1544–1545.¹⁰⁹ Václav Zajíc z Házmburka (1555–1556) vystupuje v letech 1544–1545 jako Ferdinandův dvořan na 4 koních.¹¹⁰ Ve stejné hodnosti jej pravděpodobně zastihneme o rok později při panovníkově cestě z Prahy do Řezna¹¹¹ a zpět¹¹² a v roce 1548 při cestě do Prešpurku.¹¹³ Svou dvorskou kariéru zakončil epizodicky jako číšník (1550–1551).¹¹⁴ Petr Bechyně z Lažan (1559–1561) se na Ferdinandově dvoře zdržel déle, ovšem na konci dvorské hierarchie, totiž jako dvořan na

¹⁰³ 1555 (DZV 11 L 27), 1556 (SČ II, s. 712; DZV 11 B 26).

¹⁰⁴ SČ II, s. 809.

¹⁰⁵ 1556 (DZV 11 B 26; DZV 52 N 22'), 1558 (DZV 55 J 3; DZV 13 C 12), 1559 (DZV 54 B 2), 1560 (DZV 55 A 4, A 9, A 15; DZV 13 L 32' – zasednutí jeronýmského soudu), 1561 (SČ III, s. 72; DZV 14 A 7 – zasednutí postního soudu; DZV 14 C 6' – zasednutí letničního soudu; DZV 14 D 15' – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 55 D 23, E 6', F 30'; DZV 11 B 28'; DZV 14 B 8), 1562 (DZV 14 G 7' – zasednutí postního soudu; DZV 14 H 28 – zasednutí letničního soudu; DZV 11 B 29'; DZV 14 F 29'), 1563 (DZV 14 N 2' – zasednutí letničního soudu; DZV 56 A 13'; DZV 14 O 30), 1564 (DZV 15 A 8 – zasednutí postního soudu; DZV 15 C 2' – zasednutí letničního soudu; DZV 56 H 26; 57 K 9').

¹⁰⁶ SČ III, s. 249.

¹⁰⁷ HHStA, č. 21, fol. 4.

¹⁰⁸ HHStA, č. 22, fol. 14 – Jako stolník škrtnut.

¹⁰⁹ 1544 (HHStA, č. 22, fol. 13), 1545 (HHStA, č. 23, fol. 14).

¹¹⁰ 1544 (HHStA, č. 22, fol. 24), 1545 (HHStA, č. 23, fol. 27').

¹¹¹ HHStA, č. 24a, fol. 4 – Jako nespecifikovaný dvořan.

¹¹² HHStA, č. 24b, fol. 24' – Jako nespecifikovaný dvořan.

¹¹³ HHStA, č. 25, fol. 4' – Jako nespecifikovaný dvořan.

¹¹⁴ 1550 (HHStA, č. 27, fol. 13'), 1551 (HHStA, č. 29, fol. 5' – Jako nespecifikovaný dvořan; HHStA, č. 30, fol. 11 – Jako číšník).

2 koních (1539–1541)¹¹⁵ a později jako dvořan na 3 koních (1544–1550).¹¹⁶ Vilém Muchek z Bukova (1559–1569) začínal jako Ferdinandův dvořan na 2 koních (1539–1541)¹¹⁷ a brzy postoupil na dvořana na 3 koních (1544–1545).¹¹⁸ Ve stejné hodnotě byl pravděpodobně ještě v roce 1546 při panovníkově cestě z Prahy do Řezna¹¹⁹ a zpět¹²⁰. Svou dvorskou službu zakončil krátce jako stolník (1550–1551).¹²¹

Přisedící většího zemského soudu za vlády Maxmiliána II. (1564–1576) na habsburských dvorech

Při nastoupení vlády Maxmiliána II. pokračovalo ve funkci přisedícího většího zemského soudu z doby vlády Ferdinanda I. kontinuálně celkem 18 šlechticů. Z nich 13 nemělo žádné zkušenosti s dvorskou službou.¹²² Ze zbylých pěti¹²³ pouze Jáchym Šlik z Holečce hrabě z Pasounu a z Lokte (1552–1571) a Zbyněk Berka z Dubé a z Lipé (1560–1577) působili, ovšem velmi krátkou dobu, na Maxmiliánově dvoře. Jáchym v roce 1544 jako Maxmiliánův (tehdy ještě arciknížete) kraječ při jeho tažení s Karlem V. proti Francii a Zbyněk v letech 1564–1565 jako Maxmiliánův komorník. Po nastoupení vlády už ale Maxmilián II. nepovolal Jáchyma Šlika na svůj dvůr a Zbyňka Berku z něj dokonce propustil. Mezi uvedenou pěticí šlechticů nepočítám Jáchyma z Hradce (1548–1562), který sice přešel na Maxmiliánův dvůr jako komorník a tajný rada (1564–1565), ale od roku 1562 už nezasedal na zemském soudu.

Maxmilián II. († 12. října 1576) dosadil v průběhu své vlády do většího zemského soudu za přisedící 18 šlechticů. Celkem 12 (= 66,66 %) z nich neprodělal

¹¹⁵ 1539 (HHStA, č. 16, fol. 14), 1541 (HHStA, č. 17, fol. 19).

¹¹⁶ 1544 (HHStA, č. 22, fol. 24'), 1545 (HHStA, č. 23, fol. 27'), 1546 (HHStA, č. 24a, fol. 6 a č. 24b, fol. 24' – Jako nespecifikovaný dvořan Ferdinanda I. při jeho cestě z Prahy do Řezna a zpět), 1548 (HHStA, č. 25, fol. 6' – Jako nespecifikovaný dvořan Ferdinanda I. při jeho cestě do Prešpurku), 1550 (HHStA, č. 27, fol. 23').

¹¹⁷ 1539 (HHStA, č. 16, fol. 14 – Forma jména: „*Bohuslaw Muchegk*“), 1541 (HHStA, č. 17, fol. 19 – Forma jména: „*Bohuslaw Muhegg*“).

¹¹⁸ 1544 (HHStA, č. 22, fol. 24'), 1545 (HHStA, č. 23, fol. 28').

¹¹⁹ HHStA, č. 24a, fol. 4 – Jako nespecifikovaný dvořan.

¹²⁰ HHStA, č. 24b, fol. 21' – Jako nespecifikovaný dvořan.

¹²¹ 1550 (HHStA, č. 27, fol. 13'), 1551 (DZV 12 H 9).

¹²² Jan starší z Lobkovic (1542–1565), Jan mladší z Lobkovic (1542–1569), Jan z Valdštejna (1543–1576), Jan Bořita z Martinic (1543–1577), Petr ze Švamberka (1547–1565), Volf z Vřesovic (1547–1568), Burian Trčka z Lípy (1550, 1562–1591), Jan Leskovec z Leskovec (1555–1575), Adam ze Švamberka (1559–1581), Jiřík Kokořovec z Kokořova (1559–1572), Mikuláš Zajíc z Házmburka (1560–1571), Michal Španovský z Lisova (1560–1596), Zdeněk ze Šternberka (1562–1574).

¹²³ Jáchym Šlik z Holečce hrabě z Pasounu a z Lokte (1552–1571), Jaroslav Smiřický ze Smiřic (1551–1597), Vilém z Rožmberka (1556–1590), Vilém Muchek z Bukova (1559–1569), Zbyněk Berka z Dubé a z Lipé (1560–1577).

zkušenost se žádným z habsburských dvorů: Diviš Slavata z Chlumu a z Košumberka (1566–1575 přisedící), Bernart Hodějovský z Hodějova (1566–1588 přisedící), Zikmund ze Šelmberka a z Kosti (1567–1574 přisedící), Bohuslav Felix Hasištejnský z Lobkovic (1570–1582 přisedící; 1570–1576 nejvyšší sudí království Českého; 1576–1583 nejvyšší komorník království Českého), Oldřich Dubanský z Duban (1555–1564; 1570–1572 přisedící; 1570–1572 nejvyšší písař království českého) Albrecht Kapoun ze Svojkova (1570–1590 přisedící; 1570–1591 purkrabí kraje hradeckého), Jan Říčanský z Řičan (1571–1574 přisedící), Adam Nebilovský z Drahozuze (1573–1580 přisedící), Jiřík Zajíc z Házmurka (1573–1580 přisedící), Zdeněk z Vartmberka (1576–1582 přisedící), Jan z Valdštejna (1576–1597 přisedící; 1576–1583 nejvyšší sudí dvorský království Českého; 1584 nejvyšší sudí království Českého; 1585–1597 nejvyšší komorník království Českého) a Jan Vratislav z Mitrova (1576–1581 přisedící).

Dvorskou službou si tak prošlo jen 6 (= 33,33 %) z nich, totiž Vratislav z Pernštejna (1568–1580 přisedící; 1566–1582 nejvyšší kancléř království Českého), Ladislav z Lobkovic (1570–1584 přisedící; 1570–1584 nejvyšší hofmistr království Českého), Mikuláš Miřkovský z Tropčic (1570–1574 přisedící; 1570–1575 purkrabí karlíštejnský; 1575 nejvyšší písař království Českého), Jiří z Lobkovic (1574–1593 přisedící; 1582–1584 nejvyšší sudí království Českého; 1584 nejvyšší komorník království Českého; 1585–1593 nejvyšší hofmistr království Českého), Adam z Hradce (1576–1596 přisedící; 1585–1593 nejvyšší kancléř království Českého; 1593–1596 nejvyšší purkrabí pražský) a Jan Vchynský Dlask ze Vchynic (1576–1586 přisedící; 1576–1586 purkrabí karlíštejnský). Charakteristické pro jejich dvorské kariéry je ta skutečnost, že jde až na Ladislava z Lobkovic ve všech případech o více než 20-ti leté dvorské služby.

Z těchto šesti přisedících ale dokonce 3 (= 16,66 %) neprošli dvorskou službou na dvoře Maxmiliána II., tedy panovníka, který je do soudcovské funkce jmenoval. Ladislav z Lobkovic (1570–1584) prodělal dvorskou kariéru jen na dvoře Ferdinanda I. Začínal jako jeho dvořan na 2 koních (1556)¹²⁴ a přes hodnost stolníka (1557–1558)¹²⁵ postoupil až na komorníka (1563–1564).¹²⁶ Nový panovník jej už na svůj dvůr nepovolal a Ladislav pokračoval dalších 20 let v zemské kariéře. Jiří z Lobkovic (1574–1593) zahájil svou dvorskou kariéru na dvoře arciknížete Ferdinanda v hodnosti rady a komorníka (1569–1574)¹²⁷ a v letech 1569–1571 zastával tamtéž dokonce hodnost nejvyššího štolby.¹²⁸ Po krátké pauze na konci Maxmiliánovy vlády a také krátce po povolání do zemského soudu spojil svou

¹²⁴ HHStA, č. 36, fol. 131 a 159.

¹²⁵ 1557 (HHStA, č. 37, fol. 8), 1558 (HHStA, č. 38, fol. 22').

¹²⁶ 1563 (HHStA, č. 45, fol. 5' a 24'; DZV 57 E 28), 1564 (DZM 226 B 2').

¹²⁷ 1569 (SČ III, s. 507), 1571 (SČ III, s. 613), 1574 (SČ IV, s. 88; TLA, fond Ferdinanda, kart. 8, Position 5, Beheimische Konzepte, 1. Teil 1564–1570, Selekt 2 – 5/a, fol. F 395/175).

¹²⁸ 1569 (SČ III, s. 507), 1571 (SČ III, s. 613).

dvorskou kariéru s následníkem trůnu a pozdějším panovníkem Rudolfem II., nejprve jako komorník jeho společného dvora s arciknížetem Arnoštem (1576)¹²⁹ a v zápětí jako komorník samostatného Rudolfova dvora (1576–1593)¹³⁰, a to až do vypuknutí jeho všeobecně známé aféry. Podobně na samém sklonku svého života jmenoval Maxmilián II. přisedlím zemského soudu Adama z Hradce (1576–1596), který svou dvorskou kariéru spojil s osobou Rudolfa II., nejprve jako komorník společného dvora arciknížat Rudolfa a Arnošta (1572–1575).¹³¹ Jako komorník Rudolfa II. zůstal i po zbytek svého života (1575–1596),¹³² na jehož sklonku se objevuje dokonce jako tajný rada (1595).¹³³

¹²⁹ HHStA, č. 50, fol. 72 – Dopsán s poznámkou „*No[ta] pro die so bei Erz[herzog] Ernst*“.

¹³⁰ 1576 (HHStA, č. 56, fol. 7'; Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 395, č. 139/11), 1577 (SČ V, s. 85 a 118; DZV 19 H 10 – zasednutí postního soudu; DZV 19 M 20' – zasednutí jeronýmského soudu), 1578 (DZV 20 A 18' – zasednutí postního soudu; DZV 20 F 17' – zasednutí jeronýmského soudu), 1579 (DZV 20 J 4 – zasednutí postního soudu; DZV 20 L 3 – zasednutí letničního soudu; DZV 64 L 23), 1580 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 395, č. 139/11; táž (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 64; DZV 21 B 17' – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 65 G 14'), 1581 (DZV 21 D 36' – zasednutí postního soudu; DZV 21 G 28 – zasednutí jeronýmského soudu), 1583 (DZV 21 P 14' – zasednutí letničního soudu; DZV 22 A 18 – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 66 J 14'; DZV 22 C 19), 1584 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 395, č. 139/11; táž (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 83; DZV 22 D 4 – zasednutí postního soudu; DZV 22 F 19' – zasednutí letničního soudu; DZV 22 J 26' – zasednutí jeronýmského soudu), 1585 (DZV 22 C 19', N 10'; DZV 67 N 19), 1586 (DZV 23 C 23 – zasednutí postního soudu; DZV 68 K 8; DZV 23 D 2), 1587 (DZV 23 N 8), 1588 (DZV 166 C 28', E 28'), 1589 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 276, č. 30/5 – S poznámkou „*Andere diener von graven und herrn und adlstandt, welche zum thail beheürath, zum thail sonsten iren abschied von hof genommen, aber doch wann sie gehn hof ervordert, oder irer geschefft halber selbst khommen, iren zuetritt, alls ander hořgesindt, haben mogen*“; Hausenblasová, J. (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 95; DZV 90 O 25), 1590 (DZV 66 J 15'; DZV 167 A 1', A 13; DZV 169 C 13; DZV 91 B 19), 1591 (DZV 168 B 15), 1592 (DZV 168 M 7; DZV 22 A 15'; DZV 91 F 8), 1593 (DZV 26 M 11 – zasednutí letničního soudu; DZV 26 O 18 – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 168 Q 5'; DZV 169 B 13).

¹³¹ 1572 (HHStA, č. 42, fol. 21; DZV 20 B 28'), 1573 (SČ III, s. 748), 1574 (SČ IV, s. 88), 1574/1575 (Mareš, P.: Obsazování úřadu krajského hejtmána, s. 113), 1575 (HHStA, č. 51, fol. 4; HHStA, č. 52, fol. 4'; HHStA, č. 53, fol. 10; DZV 19 C 10'; DZM 234 F 22').

¹³² 1575 (SČ IV, s. 181 a 252; DZV 62 E 5; DZV 167 G 22'), 1576 (HHStA, č. 50, fol. 72' – Dopsán s poznámkou „*No[ta] pro die so bei Erz[herzog] Ernst*“; HHStA, č. 56, fol. 7'; Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 395, č. 139/5), 1577 (DZV 19 H 10 – zasednutí postního soudu; DZV 19 M 20' – zasednutí jeronýmského soudu), 1578 (DZV 127 K 26'), 1579 (DZV 66 H 16), 1580 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 395, č. 139/5; táž (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 64; DZV 21 B 17' – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 63 H 22'), 1581 (DZV 65 P 9'), 1584 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 395, č. 139/5; táž (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 83), 1586 (HHStA, č. 61, fol. 1' – „*Extract der personen des*

Zbylí tři (= 16,66 %), z celkového počtu 17-ti Maxmiliánem II. jmenovaných přísedících, sloužili také na jeho dvoře a dokonce jen dva zároveň po určitý čas jeho panování, tedy v propojení dvorské a zemské kariéry. Tím, kdo nespojil dvorskou a zemskou kariéru byl Mikuláš Miřkovský z Tropčic (1570–1574), který svou dvorskou kariéru zahájil jako dvořan Ferdinanda I. na 3 koních (1550).¹³⁴ Zakrátko postoupil na kraječe (1551–1564)¹³⁵ a po Ferdinandově smrti přešel ve stejné hodnosti na Maxmiliánův dvůr (1564–1567).¹³⁶ Po povolání do zemského soudu se už ale ve dvorských službách nevyskytuje.

Jedním ze dvou, kteří spojili za Maxmiliána II. dvorskou kariéru s kariérou zemskou, byl, ovšem na velmi krátkou dobu a s velikým otazníkem, Jan Vchynský Dlask ze Vchynic (1576–1586). Jan začínal jako dvořan Ferdinanda I. na 1 koni (1556–1558),¹³⁷ rychle postoupil přes dvořana na 2 koních (1558)¹³⁸ a stolníka (1558)¹³⁹ až na kraječe (1563–1564).¹⁴⁰ V hodnosti kraječe přešel na dvůr Maxmiliána II. a vykonával ji po celou dobu jeho vlády (1564–1576).¹⁴¹ Teprve v roce Maxmiliánovy smrti byl ale jmenován přísedícím zemského soudu a dvorskou a zemskou kariéru tak spojil na necelý rok. Spojení obou kariér máme navíc prameny

kaiserlichen hofstaates, die nicht mehr am hofe anwesend und grösstenteils zum dienst untauglich sind.“; DZV 23 F 18’), 1587 (DZV 23 J 21 – zasednutí postního soudu; DZV 23 J 15’), 1588 (DZV 69 M 2’; DZV 166 C 28’; DZV 24 C 2’), 1589 (Hausenblasová, J. (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 98; DZV 166 C 13, F 28’), 1591 (DZV 167 P 14; DZV 168 E 7’; DZV 131 N 3), 1592 (DZV 26 H 22’ – zasednutí jeronýmského soudu), 1593 (DZV 26 M 11 – zasednutí letničního soudu; DZV 26 O 18 – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 169 F 27; DZV 91 H 21), 1594 (DZV 27 C 10’ – zasednutí postního soudu; DZV 27 E 4 – zasednutí letničního soudu; DZV 171 F 17’; DZV 27 N 27; DZV 91 K 27’), 1595 (DZV 27 J 2 – zasednutí postního soudu; DZV 27 L 21’ – zasednutí letničního soudu), 1596 (DZV 127 B 23’ – zasednutí postního soudu; DZV 127 D 6 – zasednutí letničního soudu; DZV 127 E 27 – zasednutí jeronýmského soudu).

¹³³ SČ IX, s. 116.

¹³⁴ HHStA, č. 27, fol. 24.

¹³⁵ 1551 (HHStA, č. 30, fol. 10’), 1553 (HHStA, č. 32, fol. 20 – Jako kraječ škrtnut), 1555 (DZV 12 B 13), 1557 (SČ II, s. 811), 1558 (DZV 13 A 10), 1561 (SČ III, s. 73).

¹³⁶ SČ III, s. 387.

¹³⁷ 1556 (HHStA, č. 36, fol. 132 a 159’), 1557 (HHStA, č. 37, fol. 17), 1558 (HHStA, č. 38, fol. 46’ – Jako dvořan Ferdinanda I. na 1 koni škrtnut).

¹³⁸ HHStA, č. 38, fol. 45 – Jako dvořan Ferdinanda I. na 2 koních škrtnut.

¹³⁹ HHStA, č. 38, fol. 22’.

¹⁴⁰ 1563 (HHStA, č. 45, fol. 7’ a 26).

¹⁴¹ 1567 (SČ III, s. 388), 1569 (SČ III, s. 508; DZM 233 J 19’), 1570 (DZV 59 K 17’, K 18’, M 6’; DZV 60 O 1; DZV 16 P 4; DZV 17 B 29’, C 3; DZV 21 G 21’; DZM 233 K 6), 1571 (SČ III, s. 614; DZV 60 C 9; DZV 17 F 8), 1572 (DZV 60 L 3’; DZM 233 J 21; DZV 16 P 4’; DZV 17 L 4), 1573 (DZV 16 P 4’; DZV 17 P 14, Q 7; DZV 61 L 29’), 1574 (DZV 61 G 25’, H 15, O 9’; DZV 62 B 25’, F 30; DZV 18 G 12), 1575 (DZV 18 A 2’, P 19’), 1576 (DZV 62 M 19’).

doloženo zatím pouze v jediném případě.¹⁴² Na dvoře Rudolfa II. už Jana nenajdeme. Druhým, komu se podařilo dvorskou a zemskou kariéru regulérně propojit, byl Vratislav z Pernštejna (1568–1580). Poté co se jen krátce mihl jako číšník arciknížete Ferdinanda při jeho cestě do Nizozemí (1544),¹⁴³ jej zanedlouho nacházíme se dvorem arciknížete Maxmiliána ve Španělsku (1548).¹⁴⁴ V letech 1551–1561 byl už Maxmiliánovým komorníkem¹⁴⁵ a následně dokonce nejvyšším štolbou jeho dvora (1566)¹⁴⁶. Po převzetí vlády Maxmiliána II. zůstal Vratislav v hodnosti komorníka (1566–1576)¹⁴⁷ a takřka současně se svým vstupem do zemského soudu zaujal také místo v jeho tajné radě (1568–1576).¹⁴⁸ Tajným radou zůstal i za panování Rudolfa II. (1576–1582),¹⁴⁹ ovšem už ne současně v hodnosti komorníka.

Přisědící většiny zemského soudu za vlády Rudolfa II. (1576–1612) na habsburských dvorech a dvoru krále Fridricha Falckého

Z doby vlády Maxmiliána II. zůstalo ve funkci přisědícího většiny zemského soudu při nastoupení Rudolfa II. celkem 19 šlechticů. Z nich 12 nemělo žádné zkušenosti s dvorskou službou.¹⁵⁰ Ze zbylých sedmi¹⁵¹ pouze Vilém z Rožmberka (1556–1590), Vratislav z Pernštejna (1568–1580), Jiří z Lobkovic (1574–1593) a Adam z Hradce (1576–1596) sloužili na dvoře Rudolfa II. Totiž v poradních orgánech jako tajní radové Vilém z Rožmberka (1577–1592), Vratislav z Pern-

¹⁴² 1576 (DZV 62 M 19’).

¹⁴³ HHStA, č. 20, fol. 3’.

¹⁴⁴ DZV 47 G 11’ - G 12 - S poznámkou, že „s JM arcikn[ižetem] Maxmiliánem za moře do království Hišpánských jest odjel“.

¹⁴⁵ 1551 (HHStA, č. 28, fol. 4’; DZV 10 D 14’), 1554 (HHStA, č. 33, fol. 3), 1558 (DZV 53 C 29’), 1560 (HHStA, č. 39, fol. 13 a 53’), 1561 (DZV 55 F 30).

¹⁴⁶ 1566 (SČ III, s. 292 a 293; DZV 61 G 25).

¹⁴⁷ 1566 (SČ III, s. 292 a 293), 1567 (DZV 16 B 6), 1568 (DZV 58 S 2; DZV 59 A 4’, A 6’), 1569 (DZV 16 L 3), 1570 (DZV 16 O 27’; DZV 59 M 7’; DZV 60 E 5), 1571 (DZV 60 C 17’), 1572 (DZV 61 G 25; DZV 17 N 1’), 1574 (HHStA, č. 50, fol. 4’, fol. 37’ a fol. 69’ - S poznámkou „Dise hernach volgende personen sollen gleichwol den schlussl zu unser cammer haben, dürfen aber nit dienen.“), 1575 (DZV 60 P 13’; DZV 18 L 26’), 1576 (DZV 63 H 8).

¹⁴⁸ 1568 (DZV 58 S 2; DZV 59 A 4’, A 6’), 1569 (DZV 16 L 3), 1570 (DZV 16 O 27’; DZV 59 M 7’), 1572 (DZV 17 N 15), 1574 (HHStA, č. 50, fol. 4’ a 37’), 1575 (DZV 62 K 7).

¹⁴⁹ 1577 (SČ V, s. 177 a 182), 1578 (SČ V, s. 313; DZV 64 E 27’), 1579 (DZV 64 H 17), 1580 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 205, č. 3/5; táž (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 45; DZM 234 Q 8’), 1582 (SČ VI, s. 206 a 208).

¹⁵⁰ Jan Bořita z Martinic (1543–1577), Burian Trčka z Lipy (1550, 1562–1591), Adam ze Švamberka (1559–1581), Michal Španovský z Lisova (1560–1575), Bernart Hodějovský z Hodějova (1566–1588), Bohuslav Felix Hasištejnský z Lobkovic (1570–1582), Albrecht

štejna (1568–1582) a Adam z Hradce (1595), a jako komorníci Jiří z Lobkovic (1576–1593) a Adam z Hradce (1572–1596).

Za doby své dlouhé vlády dosadil Rudolf II. († 20. ledna 1612) do zemského soudu 45 šlechticů. Z nich 25 (= 55,5 %) neevidují na dvorech Habsburků nebo Fridricha Falckého: Petr Boubínský z Újezda (1577–1587 přisedící), Jan Dlouhovský z Dlouhé vsi (1578–1592 přisedící), Jan ze Šelumberka a z Kosti (1578–1597 přisedící), Humprecht Černín z Chudenic (1582–1599 přisedící; 1592–1601 podkomoří království Českého), Václav Berka z Dubé a z Lipé (1583–1600 přisedící; 1597–1599 nejvyšší sudí království Českého; 1599–1600 nejvyšší komorník království Českého), Jiří Harant z Polžic (1583 přisedící), Vilém z Talmberka (1583–1591 přisedící), Jan z Pernštejna (1584–1591 přisedící)¹⁵², Volf Novohradský z Kolovrat (1586–1608 přisedící; 1599–1603 nejvyšší sudí dvorský království Českého; 1603–1608 nejvyšší sudí království Českého; 1608–1609 nejvyšší komorník království Českého), Václav Bechyně z Lažan (1589–1599 přisedící), Kryštof Vratislav z Mitrovic (1589–1611 přisedící; 1603–1605 purkrabí kraje hradeckého; 1605–1612 purkrabí karlístejnský), Václav Říčanský z Řičan (1592–1595 přisedící; 1592–1596 nejvyšší sudí dvorský království Českého)¹⁵³, Jan Vřesovec z Vřesovic a z Doubravské Hory (1593–1605 přisedící; 1592–1603 purkrabí kraje

Kapoun ze Svojkova (1570–1590), Adam Nebilovský z Drahobuze (1573–1580), Jiřík Zajíc z Házmburka (1573–1580), Zdeněk z Vartmberka (1576–1582), Jan z Valdštejna (1576–1597), Jan Vratislav z Mitrovic (1576–1581).

¹⁵¹ Jaroslav Smiřický ze Smiřic (1551–1597), Vilém z Rožmberka (1556–1590), Vratislav z Pernštejna (1568–1580), Ladislav z Lobkovic (1570–1584), Jiří z Lobkovic (1574–1593), Adam z Hradce (1576–1596), Jan Vchynský Dlask ze Vchynic (1576–1586).

¹⁵² Jana v roce 1594 evidují na dvoře španělského krále, kdy se v jednom vkladu do desk zemských tituloval jako „JM krále Hišpanského válečná rada a nejvyšší nad regimentem německých knechtů“. Viz DZV 172 F 17.

¹⁵³ V seznamech zapsaný „Wentzel Ritschan von Metritz“ (Srov. další varianty jeho celého jména na příslušných stranách v edici seznamů) jako stolník (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 238, č. 19/5) a později jako kraječ (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 231, č. 17/14), není podle mého názoru Hausenblasovou (s otazníky) identifikovaný Václav Říčanský z Řičan († 1596), sezením na Hořovicích a Mnichu, který byl v letech 1592–1595 jakožto nejvyšší dvorský sudí Českého království přisedícím zemského soudu. Jednak v seznamech zapsaný „Wentzel Ritschan von Metritz“ je jako dvořan uváděn v letech 1574–1612 a Václav Říčanský z Řičan, nejvyšší dvorský sudí Českého království, zemřel již roku 1596. Jednak se neshoduje německá forma jména „Ritschan von Metritz“ (pokládána za jméno Říčanský z Řičan) s německou formou jména Oldřicha Říčanského „Ulrich Ryczican“ (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 424, č. 183/1) a s německou formou jména Jana Kavky Říčanského z Řičan „Hanß Riczzanßki Kaffka herr von Riczzan“, nebo také „Hannß Ryczizanzkhy Khaßkha“ (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 232, č. 17/43). Z rodu Říčanských z Řičan evidují ve sledovaném období vedle zmíněného ještě jednoho Václava, sezením na Koldíně, který ale zemřel už v roce 1580 (Jeho kšaft viz DZV 21 C 27). U Kavků Říčanských z Řičan a Cehniců z Řičan žádného

hradeckého; 1603–1605 purkrabí karlštejský), Ctibor Tiburcí Žďárský ze Žďáru (1595–1613 přisedící; 1612–1613 purkrabí karlštejský), Jan Příkladický z Příkladovic (1595 jmenován)¹⁵⁴, Hendrych Kapoun ze Svojkova (1598–1604 přisedící), Jan Jiří ze Švamberka (1599–1610 přisedící; 1603–1609 nejvyšší soudí dvorský království Českého; 1609–1611 nejvyšší komorník království Českého), Jan Sezima ze Sezimova Ústí (1599–1617 přisedící; 1610–1611 nejvyšší soudí dvorský království Českého; 1611–1617 nejvyšší komorník království Českého), Heřman Říčanský z Říčan (1600–1605 přisedící), Purkart Točník z Křimic (1601–1618 přisedící; 1603–1619 podkomoří království Českého), Ferdinand purkrabí z Donína (1603–1610 přisedící; 1609 nejvyšší soudí dvorský království Českého; 1609–1610 nejvyšší hofmistr království Českého), Jan Lukavský z Lukavice (1603–1611 přisedící), Adam Hrzán z Harasova (1604–1618 přisedící; 1605–1615 purkrabí kraje hradeckého; 1615–1619 purkrabí karlštejský)¹⁵⁵, Jan Zbyněk Zajíc z Házmburka (1610–1613 přisedící) a Jiřík Gerštorf z Gerštorfu (1610–1613 přisedící)¹⁵⁶.

Zbývajících 20 (= 44,4 %) prošlo některým z panovníckých nebo arciknížecích dvorů. Byli to chronologicky podle vstupu do zemského soudu: Jáchym Novohradský z Kolovrat (1578–1597 přisedící; 1578–1599 purkrabí karlštejský), Jiří Bořita z Martinic (1578–1597 přisedící; 1584–1585 nejvyšší soudí dvorský království Českého; 1585–1597 nejvyšší soudí království Českého; 1597–1598 nejvyšší kancléř království Českého), Kryštof z Lobkovic (1584–1609 přisedící; 1598–1599 nejvyšší komorník království Českého; 1599–1609 nejvyšší hofmistr království Českého), Adam ze Šternberka (1586–1618 přisedící; 1597–1599 nejvyšší soudí dvorský království Českého; 1599–1603 nejvyšší soudí království Českého; 1603–1608 nejvyšší komorník království Českého; 1608–1619 nejvyšší purkrabí pražský), Hertvík Zejdlic ze Šenfeldu (1586–1587 přisedící v rytířském stavu; 1592–1602 přisedící v panském stavu)¹⁵⁷, Václav Ples Heřmanský ze Sloupna (1592–1603

Václava ve sledovaném období neevidují. Za pozornost ještě stojí, že německé varianty domicilu Václava „*Ritschan von Metritz*“ jsou totožné nebo velmi podobné německé variantě domicilu Jaroslava Bořity z Martinic z roku 1580 „*Jaroflaw Schmitschanßkhi herr von Metritz*“ (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 395, č. 139/7).

¹⁵⁴ Jan Příkladický z Příkladovic byl jmenován zemským soudcem společně se Ctiborem Tiburcím Žďárským ze Žďáru, ale do soudu kvůli předčasnému úmrtí nestihl dosednout. Jako přisedící nevystupuje v žádném ze seznamů zemských soudců. Koncept jmenovacího listu je datovaný na Pražském hradě dne 27. května 1595. Viz NA, SM, inv. č. 2002, sign. L 48/1, Zemské právo, kart. 1414, fol. 110.

¹⁵⁵ V seznámech roku 1612 zapsaný stolník „*Adam Thobias Herrßän*“ (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 246, č. 19/168) není Hausenblasovou identifikovaný Adam Hrzán z Harasova († 1619) (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 251, pozn. č. 148), který byl od roku 1604 přisedícím zemského soudu, v letech 1605–1615 purkrabím hradeckého kraje a v letech 1615–1619 karlštejským purkrabím za rytířský stav, ale syn Oldřicha Hrzána z Harasova na Vidimi a Kokoříně († 1599) Adam Tobiáš (Srov. DZV 127 G 8). Adama Hrzána z Harasova neevidují na žádném dvoře.

¹⁵⁶ Srov. pozn. č. 80.

přisedlíci; 1592–1603 purkrabí karlíštejnský)¹⁵⁸, Jan Malovec z Malovic (1592–1598 přisedlíci), Jáchym Oldřich z Hradce (1597–1602 přisedlíci; 1601–1604 purkrabí karlíštejnský), Jan z Klenového a z Janovic (1597–1618 přisedlíci; 1597–1619 nejvyšší písař království Českého), Adam mladší z Valdštejna (1598–1618 přisedlíci; 1608–1611 nejvyšší sudí království Českého; 1611–1619 nejvyšší hofmistr království Českého), Zdeněk Vojtěch z Lobkovic (1600–1617 přisedlíci; 1599–1619 nejvyšší kancléř království Českého), Oldřich Felix z Lobkovic (1601–1603 přisedlíci), Petr Vok z Rožmberka (1601–1602 přisedlíci, 1611 jmenován), Vilém Slavata z Chlumu a z Košumberka (1601–1618 přisedlíci; 1604–1611 purkrabí karlíštejnský; 1611–1617 nejvyšší sudí dvorský království Českého; 1618–1619 nejvyšší sudí království Českého), Theobald Švihovský z Rýzemberka a ze Švihova (1604–1616 přisedlíci), Radslav ze Vchynic a z Tetova (1604–1618 přisedlíci), Jan Václav z Lobkovic (1606–1608 přisedlíci), Jaroslav Bořita z Martinic (1606–1618 přisedlíci; 1618–1619 purkrabí karlíštejnský), Jiří z Talmberka (1609–1618, 1620 přisedlíci; 1611–1617 nejvyšší sudí království Českého; 1618–1619, 1619–1620 nejvyšší komorník království Českého) a Diviš Černín z Chudenic (1610–1618, 1620 přisedlíci). I tuto skupinu je však nutno ještě vnitřně rozčlenit.

Z uvedených šlechticů, kteří se stali přisedlíci zemského soudu za vlády Rudolfa II. a zároveň prošli dvorskou službou, jich 7 (= 15,5 %) během svého života nesloužilo na Rudolfově dvoře. Před vstupem do zemského soudu uskutečnili dvorskou zkušenost Jáchym Novohradský z Kolovrat (1578–1597), který začal svou kariéru v poradním kolegiu Maxmiliána II. jako rada dvorské komory (1573–1574)¹⁵⁹ a tím jeho dvorská kariéra skončila. Adam ze Šternberka (1586–1618) sloužil jako dvořan arciknížete Ferdinanda (1573),¹⁶⁰ později jako

¹⁵⁷ V seznamech zapsán roku 1601 jako rada dvorské komory „+ *Hartwig von Seidlicz von Schönfeldt auf Chaczen und Schwolenaus*“ (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 219, č. 11/13) a stejného roku jako stolník „+ *Hardtwig, der junger, herr von Seidlicz*“ (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 242, č. 19/108). V rejstříku na s. 534 jsou tyto identifikovány jako jedna osoba. Jedná se ve skutečnosti o otce a syna, tedy Hertvíka († 1603), sezením na Chocni a Zvoleněvsi, který v letech 1586–1602 zasedal v zemském soudu a který byl postupně vrchním hejtmanem všech panství JMC v KČ, JM císařové jakožto králové české měst podkomoří, radou dvorské komory a hejtmanem německých lén české koruny, a 23. února 1588 byl na zemském sněmu přijat do panského stavu (SČ VII, s. 273), a o jeho syna Hertvíka mladšího, který se připomíná jako stolník už v roce 1598 (DZV 172 N 7).

¹⁵⁸ V seznamech roku 1576 a 1580 zapsaný jako kraječ „*Wenzel Pleßki*“ nebo „*Wentzel Pleßkhi*“ není Hausenblasovou (s otazníky) identifikovaný Václav Pleský z Levína, (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 230, č. 17/4 a rejstřík s. 510; táž (ed.): *Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II.*, s. 48) ale Václav Ples Hefmanský ze Sloupna a na Stolanech, v letech 1592–1603 karlíštejnský purkrabí za rytířský stav.

¹⁵⁹ 1573 (SČ III, s. 739 a 748; DZV 18 J 9), 1574 (SČ IV, s. 88; DZV 20 C 14, L 9).

¹⁶⁰ „*Edellkhnabe in Stallparthey*“ (TLA, kart. 49, sign. 54. Hofstaat, Bezug auf Rep. B 17, fol. 91/Nr. 61 a fol. 103/Nr. 99, alte Fasz. Nummer 53 – 20. října 1573).

jeho stolník (1577),¹⁶¹ a jako stolník také jednorázově po roce 1582.¹⁶² Jako stolník (1568–1574)¹⁶³ působil na dvoře arciknížete Ferdinanda také Jan Malovec z Malovic (1592–1598). Jan Václav z Lobkovic (1606–1608) prošel službou na dvoře arciknížete Arnošta jako komorník (1583–1591).¹⁶⁴ Naopak do dvorských služeb vstoupili už jako přisedící zemského soudu Jan z Klenového a z Janovic (1597–1618), který se stal až v roce 1618 komorníkem Matyáše,¹⁶⁵ podobně Radslav ze Vchynic a z Tetova (1604–1618), který byl Matyášovým komorníkem téměř po celou dobu jeho vlády (1612–1618),¹⁶⁶ a Jiří z Talmberka (1609–1618, 1620), který se uplatnil jako komorník až na dvoře Fridricha Falckého (1620).¹⁶⁷

Ze zbývajících šlechticů můžeme vyčlenit ještě Petra Voka z Rožmberka (1601–1602 přisedící, 1611 jmenován), který byl v roce 1560 komorníkem arciknížete a krále Maxmiliána II.¹⁶⁸ a v letech 1565–1574 komorníkem na dvoře Maxmiliána II. jako panovníka.¹⁶⁹ Na dvoře Rudolfa II. jej zastihneme jen nakrátko, a to také v komornické hodnosti (1582).¹⁷⁰ Do zemského soudu byl ale povolán na krátkou dobu poprvé až téměř za 20 let po tomto datu.

Jiní tři šlechtici neprošli Rudolfovým dvorem, zato však některým z jeho poradních kolegií. První z nich, Jiří Bořita z Martinic (1578–1597), začínal na dvoře krále Maxmiliána II. jako stolník (1560),¹⁷¹ posléze jako kraječ (1569)¹⁷²

¹⁶¹ DZV 63 D 4, G 7', G 25'.

¹⁶² TLA, kart. 49, sign. 53. Hofoffiziersdienste, Bezug auf Rep. B 17 fol. 103/Nr. 99, alte Fasz. Nummer 53.

¹⁶³ 1568 (TLA, fond Ferdinandea, kart. 8, Position 5, Beheimische Konzepte, 1. Teil 1564–1570, Selekt 2 – 5/a, fol. F 395/28), 1574 (TLA, fond Ferdinandea, kart. 8, Position 5, Beheimische Konzepte, 1. Teil 1564–1570, Selekt 2 – 5/a, fol. F 395 /168).

¹⁶⁴ 1583 (DZV 22 B 26', B 27), 1584 (DZV 67 E 19; DZV 22 L 6), 1586 (DZV 23 D 18'), 1588 (SČ VII, s. 288; DZV 23 D 18'; DZV 26 D 24'), 1589 (SČ VII, s. 418; DZV 90 O 23'; DZV 91 A 30'), 1590 (DZV 167 H 29'), 1590/1591 (Mareš, P., Obsazování úřadu krajského hejtmana, s. 225), 1591 (DZV 26 C 27').

¹⁶⁵ DZV 139 E 15 – zasednutí postního soudu; DZV 191 M 6.

¹⁶⁶ 1612 (DZV 185 O 2; DZV 94 N 16', N 20'; DZV 186 K 14; DZV 188 L 2'), 1613 (DZV 186 G 1; DZV 138 L 18'; DZV 183 D 28), 1614 (DZV 186 Q 26'; DZV 187 A 27', F 16'; DZV 135 C 10), 1615 (DZV 137 G 12' – zasednutí postního soudu; DZV 188 A 29', E 8, J 9', L 1, O 24; DZV 137 M 3'; DZV 95 F 27'), 1616 (DZV 138 J 5'; DZV 139 M 21'), 1617 (DZV 139 A 26' – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 138 M 1), 1618 (DZV 139 E 16 – zasednutí postního soudu; DZV 95 N 2; DZV 183 K 27).

¹⁶⁷ DZV 140 B 2 – zasednutí postního soudu; DZV 140 C 23' – zasednutí letničního soudu; DZV 192 G 13'.

¹⁶⁸ HHStA, č. 39, fol. 13'a 54 – Připsán později.

¹⁶⁹ 1565 (DZV 59 G 12'), 1568 (DZV 59 F 17'; DZV 18 D 17'), 1571 (DZV 60 L 7'), 1574 (HHStA, č. 50, fol. 70 – Škrtnut s poznámkou „Dise hernach folgende personen sollen gleichwol den schlussl zu unser cammer haben, dürfen aber nit dienen“.).

¹⁷⁰ DZV 21 M 9'.

a nakonec jako komorník (1571–1576).¹⁷³ V roce 1575 se mihne na společném dvoře krále Rudolfa a arciknížete Arnošta („*della Bocca*“),¹⁷⁴ ale po Maxmiliánově smrti už na Rudolfově dvoře nepůsobil. Pouze v letech 1597–1598 byl jako nejvyšší kancléř Českého království členem panovníkova dvora z titulu této funkce. Hertvík Zejdlic ze Šenfeldu (1586–1587, 1592–1602), byl v mládí dvořanem arciknížete Ferdinanda (1568)¹⁷⁵ a později dokonce jeho stolníkem (1574),¹⁷⁶ tím však jeho dvorská kariéra prozatím skončila. Až na konci svého života zaujal místo jako rada v dvorské komoře (1596–1602).¹⁷⁷ Druhým byl Zdeněk Vojtěch z Lobkovic (1600–1617) v hodnosti říšského dvorského rady (1591–1602).¹⁷⁸

Pouze zbývajících 9 (= 20 %) šlechticů propojilo dvorskou kariéru se zemskou. Jediný Jáchym Oldřich z Hradce (1597–1602) na velmi krátkou dobu, kdy působil na Rudolfově dvoře jako komorník (1601–1602)¹⁷⁹. Ostatních 8 šlechticů uskutečnilo v pravém slova smyslu dvorské kariéry, které dosáhly v průměru 20-ti let, a ty úspěšně propojili s kariérami zemskými. A až na Jaroslava Bořitu z Martinic (1606–1618), komorníka Rudolfa II. (1610–1611)¹⁸⁰ a komorníka Matyáše (1613–1618),¹⁸¹ vstup na dvůr předcházela vstup do zemského soudu. Prvním z nich byl, chronologicky podle vstupu do zemského soudu, Kryštof

¹⁷¹ HHStA, č. 39, fol. 17 a 56.

¹⁷² SČ III, s. 430.

¹⁷³ 1571 (SČ III, s. 613; DZV 60 C 18; DZV 17 G 4), 1572 (DZV 60 J 30, L 18), 1573 (DZV 60 C 19; DZV 61 E 4), 1574 (HHStA, č. 50, fol. 71'; DZV 18 F 5), 1575 (DZV 18 L 27; DZM 234 F 11), 1576 (DZV 62 L 11, L 13'; DZV 63 A 16).

¹⁷⁴ HHStA, č. 51, č. 1'.

¹⁷⁵ TLA, fond Ferdinandea, kart. 10, Position 7, Beheimische (Böhmische) Missiven und Böhmischen Kanzlers Schreiben (1563/1564), fol. F 399/143.

¹⁷⁶ TLA, fond Ferdinandea, kart. 8, Position 5, Beheimische Konzepte, 1. Teil 1564–1570, Selekt 2 – 5/a, fol. F 395/168.

¹⁷⁷ 1596 (SM, inv. č. 4181, sign. Z 27/1 a Z 27/35, kart. 2598), 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 219, č. 11/13; DZV 130 H 11' – zasednutí letničního soudu; DZV 130 K 24' – zasednutí jeronýmského soudu), 1602 (SČ X, s. 292).

¹⁷⁸ 1599/1600 (Mareš, P.: *Obsazování úřadu krajského hejtmána*, s. 218).

¹⁷⁹ 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 396, č. 139/33; DZV 176 A 21), 1602 (DZV 182 A 13; DZV 131 H 14'; DZM 236 J 19'), 1602/1603 (Mareš, P.: *Obsazování úřadu krajského hejtmána*, s. 116).

¹⁸⁰ Od 1. září 1610 (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 397, č. 139/51), 1610 (DZV 184 D 24), 1611 (DZV 184 P 12'; DZV 185 A 17', F 30').

¹⁸¹ 1613 (DZV 137 C 28'), 1614 (DZV 186 Q 10'; DZV 187 E 13, H 18'; DZV 190 C 30'; DZV 136 Q 6; DZV 137 D 15'), 1615 (DZV 188 O 24; DZV 189 F 5'), 1616 (DZV 137 O 16' – zasednutí postního soudu; DZV 138 G 14, J 5'), 1617 (DZV 138 K 24' – zasednutí postního soudu; DZV 138 M 12 – zasednutí letničního soudu; DZV 139 A 26' – zasednutí jeronýmského soudu), 1618 (DZV 139 E 15' – zasednutí postního soudu; DZV 191 M 3).

z Lobkovic (1584–1609). Dvorskou kariéru zahájil na společném dvoře arciknížat Rudolfa a Arnošta jako komorník (1572–1576).¹⁸² Po nástupu Rudolfa na trůn až do své smrti pokračoval jako komorník (1576–1609, od roku 1592 s titulem: nejstarší komorník)¹⁸³ a v letech 1604–1609 vystupuje dokonce jako Rudolfův tajný rada.¹⁸⁴ Na společném dvoře arciknížat Rudolfa a Arnošta začínal také Václav Ples Heřmanský ze Sloupna (1592–1603). Totiž jako dvořan na 2 koních

¹⁸² 1572 (HHStA, č. 42, fol. 20'), 1574 (SČ IV, s. 88), 1575 (HHStA, č. 51, fol. 4; HHStA, č. 52, fol. 4'; HHStA, č. 53, fol. 9'; SČ IV, s. 181 a 252), 1576 (SČ IV, s. 569; DZV 62 R 4'), 1577 ! (DZV 19 G 3).

¹⁸³ 1576 (HHStA, č. 50, fol. 72 – Dopsán s poznámkou „*No[ta]: pro die so bei Erz [herzog] Ernst*“; HHStA, č. 56, fol. 7'; Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 394, č. 139/1), 1577 (SČ V, s. 118), 1578 (DZV 20F 15'), 1579 (DZV 20P6), 1580 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 394, č. 139/1; táž (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 64), 1584 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 394, č. 139/1; táž (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 83; DZV 22 J 26' – zasednutí jeronýmského soudu), 1585 (DZV 22 N 17' – zasednutí postního soudu), 1586 (DZV 23 C 23 – zasednutí postního soudu; DZV 23 E 10 – zasednutí letničního soudu; DZV 181 K 14), 1587 (DZV 68 H 29; DZV 69 E 10'; DZV 167 J 23), 1588 (DZV 69 M 2'), 1589 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 394, č. 139/1; táž (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 105), 1590 (DZV 17 A 3; DZV 91 B 26'), 1592 (DZV 26 F 16 – zasednutí letničního soudu; DZV 26 H 22' – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 26 J 8'; DZV 169 P 9), 1593 (DZV 26 K 13' – zasednutí postního soudu; DZV 26 M 11 – zasednutí letničního soudu; DZV 26 O 18' – zasednutí jeronýmského soudu), 1594 (DZV 27 C 10' – zasednutí postního soudu), 1595 (DZV 27 L 21' – zasednutí letničního soudu; DZV 27 O 29' – zasednutí jeronýmského soudu), 1596 (DZV 127 B 23' – zasednutí postního soudu; DZV 127 D 6 – zasednutí letničního soudu; DZV 127 E 27 – zasednutí jeronýmského soudu), 1597 (DZV 127 L 21 – zasednutí postního soudu; DZV 128 A 6 – zasednutí letničního soudu), 1598 (DZV 128 G 10 – zasednutí postního soudu; DZV 128 J 17 – zasednutí letničního soudu; DZV 92 D 19'), 1599 (DZV 129 A 10 – zasednutí letničního soudu; DZV 173 E 2), 1600 (DZV 129 G 20' – zasednutí postního soudu; DZV 129 L 4' – zasednutí letničního soudu; DZV 129 O 11' – zasednutí jeronýmského soudu), 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 394, č. 139/1; DZV 130 F 13' – zasednutí postního soudu; DZV 130 H 11 – zasednutí letničního soudu; DZV 130 K 24 – zasednutí jeronýmského soudu), 1602 (DZV 131 B 11' – zasednutí postního soudu; DZV 131 D 22 – zasednutí letničního soudu; DZV 131 H 19' – zasednutí jeronýmského soudu), 1603 (DZV 132 A 15' – zasednutí jeronýmského soudu), 1604 (DZV 132 F 2 – zasednutí postního soudu; DZV 132 H 29' – zasednutí letničního soudu; DZV 132 K 13' – zasednutí jeronýmského soudu), 1605 (DZV 132 M 27' – zasednutí postního soudu), 1606 (DZV 133 D 12' – zasednutí letničního soudu), 1607 (DZV 133 J 13 – zasednutí letničního soudu), 1608 (DZV 134 A 6 – zasednutí postního soudu; DZV 134 G 8' – zasednutí jeronýmského soudu), 1609 (DZV 134 K 22' – zasednutí postního soudu).

¹⁸⁴ 1604 (DZV 132 K 13' – zasednutí jeronýmského soudu), 1605 (DZV 132 M 27' – zasednutí postního soudu), 1606 (DZV 133 D 12' – zasednutí letničního soudu), 1607 (DZV 133 J 13 – zasednutí letničního soudu), 1608 (DZV 134 A 6 – zasednutí postního soudu; DZV 134 G 8' – zasednutí jeronýmského soudu), 1609 (DZV 134 K 22' – zasednutí postního soudu).

(1572),¹⁸⁵ v roce 1575 už ale jako jejich kraječ¹⁸⁶ a v letech 1575–1576 dokonce jako místokomorník nad stříbrem.¹⁸⁷ Po nástupu Rudolfa II. na trůn zůstal na jeho dvoře v hodnosti kraječe (1576–1602).¹⁸⁸ Adam mladší z Valdštejna (1598–1618) začínal na Rudolfově dvoře jako jídlonoš (1591–1593),¹⁸⁹ pokračoval krátce jako kraječ (1593)¹⁹⁰ a nejvyšší komorník nad stříbrem (1594–1596),¹⁹¹ a nakonec sloužil jako Rudolfův komorník (1596–1612).¹⁹² Ke konci Rudolfova života dosáhl

¹⁸⁵ HHStA, č. 42, fol. 8'; SM, inv. č. 1056, sign. G 29/19, kart. 809.

¹⁸⁶ HHStA, č. 52, fol. 2'; HHStA, č. 53, fol. 4; Pravděpodobně také HHStA, č. 51, fol. 2 – Jako blíže nespecifikovaný dvořan.

¹⁸⁷ „*Under silber cammerer*“. Od 15. června 1575 (HHStA, č. 53, fol. 2), 1576 (DZV 62 M 30').

¹⁸⁸ Od 1. prosince 1576 (HHStA, č. 50, fol. 12; HHStA, č. 56, fol. 3'; Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 230, č. 17/4), 1577 (SČ V, s. 119; DZV 63 D 14; DZV 19 K 6'), 1579 (DZM 234 P 12), 1580 (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 230, č. 17/4; táž (ed.): *Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II.*, s. 48; DZV 64 C 5'), 1582 (DZV 65 N 30), 1583 (DZV 67 G 6', G 28'), 1584 (DZV 66 L 19', L 23'), 1585 (DZV 67 G 28'), 1586 (DZV 23 H 3), 1587 (DZV 68 R 5), 1588 (DZV 69 A 29'), 1589 (DZV 166 D 3; DZV 167 E 14; DZV 24 K 26'; DZV 90 O 25), 1590 (DZV 25 M 25'; DZV 91 C 9), 1591 (DZV 167 N 12; DZV 168 G 21, M 14; DZV 173 G 5; DZV 91 E 20'), 1592 (DZV 168 G 21; DZV 26 J 21), 1593 (DZV 26 M 14'; DZV 26 O 19'), 1594 (DZV 91 L 5'), 1598 (SM, inv. č. 2616, sign. P 43/1, kart. 1629), 1599 (DZV 175 A 29), 1601 (DZV 130 C 29'), 1602 (DZV 176 D 5').

¹⁸⁹ 1591 (DZV 91 D 6'), 1592 (DZV 26 G 26), 1593 (SČ VIII, s. 396).

¹⁹⁰ DZV 26 N 27'; DZV 91 G 25, H 25'.

¹⁹¹ „*JMC nejvyšší stříbrný komorník*“, „*JMC silberkhomeer*“. 1594 (DZV 170 F 29; DZV 172 Q 5; DZV 177 B 23'; DZV 27 F 28'; DZV 91 K 15'; DZV 27 G 19'; DZV 133 E 15'), 1595 (SČ IX, s. 117), 1596 (DZV 20 N 6'; DZV 127 H 6').

¹⁹² Od 15. června 1596 (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 396, č. 139/20), 1597 (DZV 92 A 29), 1598 (DZV 128 G 10 – zasednutí postního soudu; DZV 128 J 17' – zasednutí letničního soudu; DZV 173 C 19; DZV 174 F 23'; DZV 130 D 30; DZV 91 O 13'), 1599 (DZV 173 L 26', M 2; DZV 176 H 27'; DZV 177 C 4'; DZV 128 P 28'), 1600 (DZV 129 G 20' – zasednutí postního soudu; DZV 129 L 4' – zasednutí letničního soudu; DZV 129 O 11' – zasednutí jeronýmského soudu), 1600/1601 (Mareš, P.: *Obsazování úřadu krajského hejtmána*, s. 170–171), 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 396, č. 139/20; DZV 130 F 14 – zasednutí postního soudu; DZV 130 H 11' – zasednutí letničního soudu; DZV 175 E 30'; DZV 130 G 31', M 18), 1602 (DZV 131 B 12 – zasednutí postního soudu; DZV 131 D 22' – zasednutí letničního soudu; DZV 131 H 20 – zasednutí jeronýmského soudu), 1603 (DZV 131 K 26' – zasednutí postního soudu; DZV 131 M 22 – zasednutí letničního soudu; DZV 132 A 15' – zasednutí jeronýmského soudu), 1603/1604 (Mareš, P.: *Obsazování úřadu krajského hejtmána*, s. 171), 1604 (DZV 132 H 30 – zasednutí letničního soudu; DZV 178 N 21'; DZV 132 G 9'; DZV 133 G 9'), 1605 (DZV 132 R 26; DZV 134 D 18; DZV 179 G 9'; DZV 133 E 15'; DZV 93 F 1', H 14, K 17'), 1606 (DZV 133 D 12' – zasednutí letničního soudu; DZV 180 D 5; DZV 182 F 17'; DZV 133 B 25'), 1607 (DZV 179 C 5; DZV 180 H 12, L 30'; DZV 181 C 19, G 15', G 28'; DZV 93 O 2', P 37; DZM 236 U 14'; DZV 181 L

i na nejvyšší dvorské hodnosti, a to na hodnost nejvyššího štolby (1607–1611)¹⁹³ a tajného rady (1611–1612).¹⁹⁴ Po nastoupení Matyáše na královský trůn pokračoval na jeho dvoře v hodnosti komorníka (1611–1618)¹⁹⁵ a krátce působil také jako tajný rada (1612)¹⁹⁶. Oldřich Felix z Lobkovic (1601–1603) nastoupil na společný dvůr arciknížat Rudolfa a Arnošta jako dvořan na 2 koních (1572),¹⁹⁷ a v roce 1575 jako jejich blíže nespecifikovaný dvořan.¹⁹⁸ Po delší odmlce sloužil jako komorník na dvoře arciknížete Arnošta (1586–1593)¹⁹⁹ a ve stejné hodnosti přešel na Rudolfovův dvůr, kde sloužil do konce svého života (1595–1604).²⁰⁰ Vilém Slavata

29'), 1608 (DZV 134 G 8' – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 138 H 27'; DZV 93 H 16; DZV 182 D 24; DZV 134 E 11'), 1609 (DZV 134 K 22' – zasednutí postního soudu; DZV 182 F 17', J 15, M 13'; DZV 93 H 14; DZV 183 E 26; DZV 134 J 21'; DZV 94 D 19, H 3), 1610 (DZV 183 A 1', C 8', Q 20'), 1611 (DZV 135 G 1', J 6', L 27'; DZV 184 F 1', H 12; DZV 93 O 2'), 1612 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 396, č. 139/20; DZV 137 N 17).

¹⁹³ 1607 (DZV 179 C 5; DZV 180 H 12, L 30'; DZV 181 C 19, G 15', G 28'; DZV 93 O 2', P 37; DZM 236 U 14'; DZV 181 L 29'), 1608 (DZV 134 G 8' – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 138 H 27'; DZV 93 H 16; DZV 182 D 24; DZV 134 E 11'), 1609 (DZV 134 K 22' – zasednutí postního soudu), 1610 (DZV 183 A 1', C 8', Q 20'; DZV 135 B 12 – zasednutí postního soudu; DZV 93 H 14; DZV 182 F 17', F 27', J 15, M 13'; DZV 183 E 26; DZV 134 J 21'; DZV 94 D 19, H 3), 1611 (DZV 135 G 1', J 6'). Od 1. července 1611 byl nejvyšším štolbou Maximilián hr. Salm (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 422, č. 181/4). Hausenblasová má Adama v této hodnosti již roku 1601, psal to ale „písař C“ (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 422, č. 181/3).

¹⁹⁴ 1611 (DZV 184 F 1', H 12; DZV 135 L 27'; DZV 93 O 2'), 1612 (DZV 137 N 17; DZV 94 O 10').

¹⁹⁵ 1611 (DZV 184 F 1'; DZV 135 L 27'; DZV 93 O 2'), 1612 (DZV 135 P 22 – zasednutí postního soudu; DZV 94 O 10'; DZV 185 E 10', J 21'; DZV 93 O 2'), 1613 (DZV 187 B 25', G 1'; DZV 137 C 28', F 23'; DZM 237 E 13), 1614 (DZV 186 Q 26'; DZV 187 G 23'; DZV 95 C 19'), 1615 (DZV 188 O 24; DZV 95 D 8'), 1616 (DZV 138 G 1 – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 189 F 10', J 1; DZV 190 B 24'; DZV 191 B 15'; DZV 138 J 5'), 1617 (DZV 138 M 11' – zasednutí letničního soudu; DZV 191 G 17'; DZV 135 J 6'; DZV 138 M 4', M 13; DZV 139 C 12'), 1618 (DZV 139 E 15' – zasednutí postního soudu; DZV 191 K 1).

¹⁹⁶ DZV 94 O 10'.

¹⁹⁷ HHStA, č. 42, fol. 8.

¹⁹⁸ HHStA, č. 51, fol. 2; HHStA, č. 52, fol. 2'; HHStA, č. 53, fol. 4.

¹⁹⁹ 1586 (SČ VII, s. 90), 1590 (SČ VII, s. 522), 1592 (DZV 169 P 9; DZV 26 J 9; DZV 91 G 12), 1593 (SČ VIII, s. 395; DZV 169 B 13, E 10, F 22', N 10'; DZV 26 M 27; DZV 91 G 26'). Před 1594 (HHStA, č. 67, fol. 3).

²⁰⁰ 1595 (DZV 27 J 12), 1596 (DZV 127 B 7', G 11), 1597 (DZV 169 B 13; DZV 172 G 5; DZV 92 B 24'), 1598 (DZV 172 O 8; DZV 128 J 23'; DZV 92 E 2'; DZV 130 D 30), 1599 (DZV 173 C 28'; DZV 128 R 1), 1600 (DZV 129 N 29'; DZV 132 D 29'), 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 396, č. 139/18 – psal „písař B“; DZV 130 F 13' – zasednutí postního soudu; DZV 130 H 11 – zasednutí letničního soudu; DZV 175 H

z Chlumu a z Košumberka (1601–1618) byl na dvůr Rudolfa II. přijat krátce před jmenováním přisedlícím zemského soudu, a to rovnou do hodnosti komorníka (1600–1612).²⁰¹ Na jeho dvoře zastával také krátce hodnost správce/místodržícího nejvyššího komornictví (1604–1607),²⁰² a po Rudolfově smrti přešel jako komorník na Matyášův dvůr (1613–1618).²⁰³ V nižších dvorských hodnostech působili na Rudolfově dvoře Theobald Švihovský z Rýzemberka a ze Švihova (1604–1616), nejprve krátce jako jídlonoš (1595–1596)²⁰⁴ a posléze jako kraječ (1597–1612)²⁰⁵ a Diviš Černín z Chudenic (1610–1618, 1620), sloužící Rudolfovi

12'; DZV 176 E 27; DZV 132 G 1), 1602 (DZV 131 B 12 – zasednutí postního soudu; DZV 131 D 22' – zasednutí letničního soudu; DZV 131 H 20 – zasednutí jeronýmského soudu), 1602/1603 (Mareš, P.: Obsazování úřadu krajského hejtmána, s. 171), 1603 (DZV 131 K 26' – zasednutí postního soudu; DZV 132 A 10; DZV 93 D 29'), 1604 (DZV 132 G 1').

²⁰¹ Od 1. května 1600 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 396, č. 139/31; DZV 174 G 18'), 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 396, č. 139/31; DZV 130 K 24' – zasednutí jeronýmského soudu; DZM 236 F 20), 1602 (DZV 131 B 12 – zasednutí postního soudu; DZV 131 D 22' – zasednutí letničního soudu; DZV 131 H 20 – zasednutí jeronýmského soudu), 1603 (DZV 131 K 26' – zasednutí postního soudu; DZV 131 M 22' – zasednutí letničního soudu; DZV 177 S 1'; DZV 131 M 10'), 1604 (DZV 132 F 2 – zasednutí postního soudu; DZV 132 H 30 – zasednutí letničního soudu; DZV 132 K 14 – zasednutí jeronýmského soudu), 1605 (DZV 132 M 27' – zasednutí postního soudu; DZV 132 N 20; DZV 133 E 16'), 1606 (DZV 133 D 12 – zasednutí letničního soudu; DZV 181 B 2'), 1607 (DZV 133 J 13 – zasednutí letničního soudu), 1609 (DZV 182 F 27'), 1610 (DZV 135 B 12' – zasednutí postního soudu; DZV 183 A 1'), 1611 (DZV 13 M 29'; DZV 184 F 1'; DZV 185 A 17'), 1612 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 396, č. 139/31).

²⁰² 1604 (SČ X, s. 559; DZV 178 F 29'; DZV 132 L 15'), 1605 (DZV 132 N 20; DZV 133 E 16'), 1606 (DZV 133 D 12 – zasednutí letničního soudu), 1607 (DZV 133 J 13 – zasednutí letničního soudu). V roce 1601 je škrtnut jako správce nejvyššího komornictví (Hausenblasová, J. (ed.), Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 394, č. 138/2).

²⁰³ 1613 (DZV 187 A 27'; DZV 190 G 20; DZV 137 C 28'), 1614 (DZV 186 Q 10', Q 26'; DZV 187 H 18'; DZV 190 C 30'; DZV 95 D 7), 1615 (DZV 189 F 5'), 1616 (DZV 138 D 3 – zasednutí letničního soudu; DZV 138 G 1 – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 191 B 21'; DZV 137 O 5; DZV 138 J 5'; DZV 139 D 14'), 1617 (DZV 138 K 24' – zasednutí postního soudu; DZV 138 M 11' – zasednutí letničního soudu; DZV 139 A 26 – zasednutí jeronýmského soudu), 1618 (DZV 139 E 15' – zasednutí postního soudu).

²⁰⁴ 1595 (SČ IX, s. 117; DZV 128 J 12'), 1596 (SČ IX, s. 275; DZV 26 H 17').

²⁰⁵ Od 1. října 1597 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 232, č. 17/41), 1598 (SČ IX, s. 538; DZV 138 H 19'), 1598/1599 (Mareš, P.: Obsazování úřadu krajského hejtmána, s. 194), 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 232, č. 17/41), 1602 (DZV 176 F 29; DZV 92 P 25), 1603 (DZV 132 D 7), 1604 (DZV 132 H 30 – zasednutí letničního soudu; DZV 178 M 12'), 1605 (DZV 64 N 5; DZV 181 G 18'), 1606 (DZV 180 K 6'; DZV 133 B 25'), 1607 (DZV 133 J 13' – zasednutí letničního soudu; DZV 181 E 18), 1608 (DZV 134 A 6 – zasednutí postního soudu; DZV 134 G 9 – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 182 L 18; DZV 138 H 20'), 1609 (DZV 134 K 23 – zasednutí postního soudu; DZV 183 N 9'), 1610 (DZV 183 B 1, B 9,

jako stolník (1592–1612).²⁰⁶ Na vyšší dvorskou hodnost dosáhl Diviš až na dvoře Matyáše jako komorník (1617–1618)²⁰⁷ a jako komorník sloužil i na dvoře Fridricha Falckého (1620).²⁰⁸

Přisedící většího zemského soudu za vlády Matyáše (1611–1619) na habsburských dvorech a dvoru krále Fridricha Falckého

Z doby vlády Rudolfa II. zůstalo ve funkci přisedícího většího zemského soudu při nastoupení Matyáše celkem 18 šlechticů. Z nich 8 nemělo žádné zkušenosti s dvorskou službou.²⁰⁹ Ze zbylých 10-ti²¹⁰ prodělalo zkušenost jako přisedící zemského soudu s Matyášovým dvorem 6 šlechticů: Jan z Klenového a z Janovic (1597–1618) jako komorník (1618), Adam mladší z Valdštejna (1598–1618) jako komorník (1611–1618), Vilém Slavata z Chlumu a z Košumberka (1601–1618) jako komorník (1613–1618), Radslav ze Vchynic a z Tetova (1604–1618) jako komorník (1612–1618), Jaroslav Bořita z Martinic (1606–1618) jako komorník (1613–1618) a Diviš Černín z Chudenic (1610–1618, 1620) také jako komorník (1617–1618).

Za doby své vlády dosadil Matyáš († 20. března 1619) do zemského soudu 14 šlechticů. Z nich 5 (= 35,71 %) neevdují na dvorech Habsburků nebo Fridricha Falckého: Fridrich purkrabí z Donína (1611–1616 přisedící), Leonhart Kolona

B 27, D 27; DZV 94 G 30, J 17), 1611 (DZV 183 B 25'; DZV 184 F 1', K 27, O 11'; DZV 185 M 9; DZV 92 P 25; DZV 94 L 26'), 1612 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 232, č. 17/41).

²⁰⁶ Od 1. ledna 1592 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 242, č. 19/96), 1592 (DZV 169 B 9'), 1599 (DZV 176 B 24), 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 242, č. 19/96; DZV 130 J 29), 1602 (DZV 176 O 22), 1604 (SČ X, s. 578), 1607 (DZV 134 E 19'), 1610 (DZV 184 M 27'), 1612 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 242, č. 19/96).

²⁰⁷ 1617 (DZV 191 L 27), 1618 (DZV 139 E 16 – zasednutí postního soudu; DZV 191 K 24, M 6; DZV 139 D 25; DZV 95 M 16; DZV 183 K 23').

²⁰⁸ DZV 140 B 2' – zasednutí postního soudu; DZV 140 C 24 – zasednutí letničního soudu; DZV 192 K 15.

²⁰⁹ Kryštof Vratislav z Mitrovic (1589–1611), Ctibor Tiburci Žďárský ze Žďáru (1595–1613), Jan Sezima ze Sezimova Ústí (1599–1617), Purkhart Točník z Křimic (1601–1618), Jan Lukavský z Lukavice (1603–1611), Adam Hrzán z Harasova (1604–1618), Jan Zbyněk Zajíc z Házmurka (1610–1613), Jiřík Gerstorf z Gerstorfu (1610–1613).

²¹⁰ Adam starší ze Šternberka (1586–1618), Jan z Klenového a z Janovic (1597–1618), Adam mladší z Valdštejna (1598–1618), Zdeněk Vojtěch z Lobkovic (1600–1617), Vilém Slavata z Chlumu a z Košumberka (1601–1618), Theobald Švihovský z Rýzemberka a ze Švihova (1604–1616), Radslav ze Vchynic a z Tetova (1604–1618), Jaroslav Bořita z Martinic (1606–1618), Jiří z Talmberka (1609–1618, 1620), Diviš Černín z Chudenic (1610–1618, 1620).

sv. p. z Felzu (1612–1618 přisedlí, 1619 jmenován), Karel Mracký z Dubé (1612–1618, 1620 přisedlí), Jan nejstarší Vidršpergár z Vidršperku (1614–1618 přisedlí, 1619 jmenován) a Oldřich Gerštorf z Gerštorfu a z Malšvic (1616–1618 přisedlí).

Celkem 9 (= 64,28 %) z nich prošlo některým z panovnických nebo arciknížecích dvorů, nebo dvorem Fridricha Falckého. Byli to chronologicky podle vstupu do zemského soudu: Petr Vok z Rožmberka (1601–1602 přisedlí, 1611 jmenován), Hendrych Mates hrabě z Thurnu (1611–1618 a 1619–1620 přisedlí; 1611–1617 purkrabí karlíštejnský; 1618–1619 nejvyšší sudí dvorský království Českého; 1619–1620 purkrabí karlíštejnský), Matouš Děpolt z Lobkovic (1611–1618 přisedlí), Kašpar Kaplíř ze Sulevic (1612–1618, 1620 přisedlí; 1615–1619 purkrabí kraje hradeckého; 1619–1620 nejvyšší písař království Českého), Prokop Dvořecký z Olbramovic (1615–1618, 1620 přisedlí; 1619–1620 podkomoří království Českého), Jan Rudolf Trčka z Lípy (1616–1617, 1620 přisedlí), Hendrych Libštejnský z Kolovrat (1617–1618 přisedlí), Kašpar Melichar ze Žerotína (1617 jmenován)²¹¹ a Sezima z Vrtby (1617 jmenován)²¹².

Z těchto navíc šest (= 42,85 %) v rámci svých dvorských kariér nesloužilo na Matyášově dvoře. Petr Vok z Rožmberka (1601–1602, 1611²¹³) sloužil na dvorech

²¹¹ Kašpar Melichar ze Žerotína není zapsán v žádném seznamu přisedlích většího zemského soudu. O jeho jmenování zemským soudcem se dozvídáme z konceptu listu Matyáše nejvyššímu sudímu Českého království Vilémovi Slavatovi z Chlumu a z Košumberka, datovaném na Pražském hradě dne 7. října 1617. (NA, SM, inv. č. 1723, sign. K 144/3, Komorní a dvorský soud, kart. 1229, nefol.). O tom, že do zemského soudu skutečně zasedl, konkrétně do soudu postního roku 1618, svědčí list zemských soudců adresovaný Šťastnému Václavovi Pětipeskému z Chyš a z Egerberku, datovaný na Pražském hradě dne 19. března 1618. Mezi 15-ti pečeti přisedlích tohoto soudu je přitištěna i pečeť Kašpara Melichara ze Žerotína. (SOA Litoměřice, pobočka Žitenice, fond Lobkovicové roudničtí – rodinný archiv, Korespondence Pětipeských z Chyš a z Egerberku, sign. P 10/3, fol. 58).

²¹² Sezima z Vrtby není zapsán v žádném seznamu přisedlích většího zemského soudu. O jeho jmenování zemským soudcem se dozvídáme z konceptu listu Matyáše nejvyššímu sudímu Českého království Vilémovi Slavatovi z Chlumu a z Košumberka, datovaném na Pražském hradě dne 7. října 1617. (NA, SM, inv. č. 1723, sign. K 144/3, Komorní a dvorský soud, kart. 1229, nefol.). O tom, že do zemského soudu skutečně zasedl, konkrétně do soudu postního roku 1618, svědčí list zemských soudců adresovaný Šťastnému Václavovi Pětipeskému z Chyš a z Egerberku, datovaný na Pražském hradě dne 19. března 1618. Mezi 15-ti pečeti přisedlích tohoto soudu je přitištěna i pečeť Sezimy z Vrtby. (SOA Litoměřice, pobočka Žitenice, fond Lobkovicové roudničtí – rodinný archiv, Korespondence Pětipeských z Chyš a z Egerberku, sign. P 10/3, fol. 58).

²¹³ V tomto roce byl Petr Vok z Rožmberka jmenován zemským soudcem podruhé, ale jeho jméno v uvedeném období nenajdeme na žádném seznamu přisedlích. Do zemského soudu kvůli brzkému úmrtí (6. listopadu 1611) nezasedl. Viz koncept „jmenovacího“ listu poseláčího Matyáše II. adresovaný Petrovi Vokovi z Rožmberka, datovaný na Pražském hradě dne 20. srpna 1611 (NA, SM, inv. č. 2002, sign. L 48/1, Zemské právo, kart. 1414, fol. 144), koncept druhého „jmenovacího“ listu poseláčího Matyáše II. adresovaný

Maxmiliána II. a Rudolfa II.²¹⁴ Matouš Děpolt z Lobkovic (1611–1618) spojil svou dvorskou kariéru s Rudolfem II., a to ve hodnostech stolníka (1584–1592)²¹⁵ a kraječe (1591–1612).²¹⁶ Po jmenování přisedlícím zemského soudu novým panovníkem dosloužil u Rudolfova dvora a na Matyášův už nebyl povolán. Podobnou kariérou prošel Kašpar Melichar ze Žerotína (1617 jmenován). Ten sloužil na dvoře Rudolfa II. jako kraječ (1578–1612)²¹⁷ a na Matyášův dvůr také nebyl přijat. Po propuknutí stavovského povstání a zároveň po smrti Matyáše jej ještě nacházíme jako komorníka arciknížete Maxmiliána (1619)²¹⁸, ovšem už ne ve funkci

Petrovi Vokovi, datovaný ve Vratislavi dne 5. října 1611 (NA, SM, inv. č. 2002, sign. L 48/1, Zemské právo, kart. 1414, fol. 145 a 153) a zrušený čistopis téhož (NA, SM, inv. č. 2002, sign. L 48/1, Zemské právo, kart. 1414, fol. 151), a koncept listu poseláčního Matyáše II. adresovaný nejvyššímu purkrabí pražskému Adamovi ze Šternberka, datovaný ve Vratislavi dne 5. října 1611 (NA, SM, inv. č. 2002, sign. L 48/1, Zemské právo, kart. 1414, fol. 150).

²¹⁴ Viz s. 32.

²¹⁵ Od 8. listopadu 1584 (HHStA, č. 60, fol. 7, správně má být fol. 8 – S poznámkou „*Nota. Ist seit des 10. Septembris 86 ist[o] jars nit beÿ hof*“), 1586 (HHStA, č. 61, fol. 2' – „*Extract der personen des kaiserlichen hofstaates, die nicht mehr am hofe anwesend und grösstenteils zum dienst untauglich sind*“; DZV 68 C 30'), 1589 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 241, č. 19/72; táž (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 93), 1590 (DZV 166 O 4'; DZV 91 B 11), 1592 (DZV 20 P 23; DZV 166 O 4'; DZV 189 O 15).

²¹⁶ Od 1. ledna 1591 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 232, č. 17/36), 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 232, č. 17/36), 1612 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 232, č. 17/36).

²¹⁷ Od 10. listopadu 1578 (HHStA, č. 50, fol. 12); 1580 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 230, č. 17/10; táž (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 48), 1584 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 230, č. 17/10; táž (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 72), 1588 (DZV 25 K 17'), 1589 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 276, č. 30/6; táž (ed.): Seznamy dvořanů císaře Rudolfa II., s. 95 – S poznámkou „*Andere diener von graven und herrn und adlstandt, welche zum thail bereürath, zum thail sonsten iren abschied von hof genommen, aber doch wann sie gehn hof ervordert, oder irer geschefft halber selbst khommen, iren zuetritt, alls ander hofgesindt, haben mogen.*“), 1590/1591 (Mareš, P.: Obsazování úřadu krajského hejtmána, s. 161), 1592 (DZV 26 G 23'), 1594 (DZV 169 L 20'), 1596 (DZV 171 F 1; DZV 127 H 6'), 1597 (DZV 172 Q 13), 1598 (DZV 128 K 17), 1600/1601 (Mareš, P.: Obsazování úřadu krajského hejtmána, s. 136), 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 276, č. 30/6; DZV 130 N 3), 1602/1603 (Mareš, P.: Obsazování úřadu krajského hejtmána, s. 136–137), 1603 (DZV 134 G 3; DZV 177 F 12', R 9'; DZV 178 J 10'), 1604 (DZV 183 C 10), 1605 (DZV 133 C 30'; DZV 179 C 4', D 26'), 1606 (DZV 179 O 18, P 22'; DZV 180 E 14), 1607 (DZV 182 J 9'; DZV 183 J 9'), 1608 (DZV 181 E 12), 1609 (DZV 182 F 27'; DZV 183 H 25; DZV 184 E 16, M 1'), 1610 (DZV 183 D 30'; DZV 184 J 23), 1611 (DZV 135 G 12, K 30', M 9; DZV 184 C 24', D 3', D 11, H 11, J 7'), 1612 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 276, č. 30/6; DZV 135 P 5'; DZV 185 A 10).

přisedlího zemského soudu. Opačným způsobem prošel oběma kariérami Kašpar Kaplíř ze Sulevic (1612–1618, 1620), který byl sice Matyášem povolán do zemského soudu, ale na jeho dvoře nesloužil. Dvorskou kariéru spojil až s novým panovníkem, králem Fridrichem Falckým, za jehož vlády byl zemským soudcem a zároveň komorníkem na jeho dvoře (1620).²¹⁹ Stejným modelem prošel také Prokop Dvořecký z Olbramovic (1615–1618, 1620), který byl do zemského soudu povolán o tři roky později než Kašpar Kaplíř, a do dvorských služeb vstoupil také až u Fridricha Falckého jako komorník (1620).²²⁰ Podobnou kariéru měl i Sezima z Vrtby (1617 jmenován), který byl do zemského soudu jmenován v roce 1617 a jako komorník jej evidují ve stejném roce na dvoře krále Ferdinanda, pozdějšího císaře Ferdinanda II.²²¹

Zbylí tři (= 21,42 %) šlechtici, jmenovaní do zemského soudu Matyášem, začínali své dvorské kariéry už na dvoře Rudolfa II. a po jeho smrti přešli na Matyášův dvůr, v jehož službách propojili své dvorské a zemské kariéry. Hendrych Mates hrabě z Thurnu (1611–1618 a 1619 - 1620), který byl do zemského soudu povolán na samém počátku Matyášovy vlády, působil nejprve v poradním kolegiu Rudolfa II. jako dvorský válečný rada (1606–1611),²²² a ve stejné hodnosti přešel i na Matyášův dvůr (1612–1614)²²³ a poté se stal na jeho dvoře komorníkem (1614–1618).²²⁴ Další dva šlechtici byli do zemského soudu jmenováni o něco později. Jan Rudolf Trčka z Lípy (1616–1617, 1620) začínal jako komorník Rudolfa II. (1608–1612),²²⁵ a krátce před jmenováním soudcem se stal komorníkem Matyáše (1615–1617)²²⁶ a nakonec také komorníkem Fridricha Falckého (1620).²²⁷ Pestřejší

²¹⁸ DZV 192 N 26'.

²¹⁹ DZV 140 B 2' – zasednutí postního soudu; DZV 140 C 23' – zasednutí letničního soudu; DZV 193 A 1'; DZV 140 E 6.

²²⁰ DZV 140 B 2 – zasednutí postního soudu; DZV 140 C 24 – zasednutí letničního soudu; DZV 192 K 3, L 16', L 23, L 28; DZV 193 A 13; DZV 140 E 10'.

²²¹ DZV 95 K 30'.

²²² 1606 (DZV 93 L 14), 1611 (DZV 184 H 12).

²²³ 1612 (DZV 135 P 14'), 1614 (DZV 189 C 20).

²²⁴ 1614 (DZV 188 H 24'; DZV 183 H 7'), 1616 (DZV 189 F 10'), 1617 (DZV 183 H 23), 1618 (DZV 139 G 28').

²²⁵ Od 16. dubna 1608 (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 397, č. 139/45; DZV 188 L 10; DZV 134 D 26'), 1609 (DZV 191 F 28; DZV 134 L 30'; DZV 94 F 2), 1610 (DZV 185 F 5), 1611 (DZV 185 A 4'; DZV 135 G 5'; DZM 237 B 29'), 1612 (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 397, č. 139/45; DZV 94 F 2).

²²⁶ 1615 (DZV 137 J 2'), 1616 (DZV 138 G 1 – zasednutí jeronýmského soudu; DZV 189 N 30; DZV 190 F 1'; DZV 191 B 15', B 21'; DZV 138 G 14), 1617 (DZV 138 K 24' – zasednutí postního soudu; DZV 138 M 11' – zasednutí letničního soudu; DZV 139 A 26' – zasednutí jeronýmského soudu).

²²⁷ DZM 237 M 20.

dvorskou kariéru měl Hendrych Libštejnský z Kolovrat (1617–1618). Ten někdy před rokem 1594 začínal jako stolník arciknížete Arnošta.²²⁸ Poté přestoupil na dvůr Rudolfa II. jako komorník (1596–1612).²²⁹ Po Rudolfově smrti přestoupil jako komorník na dvůr arciknížete Albrechta (1613–1617)²³⁰ a v roce svého povolání do zemského soudu přešel jako komorník na dvůr Matyáše (1617–1618).²³¹

Přisedící většího zemského soudu za vlády Fridricha Falckého (1619–1620) na habsburských dvorech a dvoru krále Fridricha Falckého

Po vypuknutí stavovského povstání v Čechách (23. května 1618) došlo k přetržení kontinuity fungování zemských úřadů a soudních institucí. Stávající úředníci byli ponecháni ve svých funkcích, zemi však řídil sbor direktorů. Po zvolení (26. srpna 1619) a korunování (4. listopadu 1619) Fridricha Falckého českým králem došlo k obnovení centrálních správních úřadů, tedy i většího zemského soudu, jehož přisedícími se stali Fridrichovi příznivci.

Fridrich Falcký († 29. listopadu 1632) jmenoval během svého panování do „nového“ většího zemského soudu všech 25 přisedících. Aniž by se dalo hovořit o kontinuitě, bylo mezi nimi 9 (= 36 %) šlechticů, kteří byli přisedícími už za vlády Matyáše. Z nich jediní Leonhart Kolona sv. p. z Felzu (1612–1618, 1619),²³² Karel Mracký z Dubé (1612–1618, 1620) a Jan starší Vidršpergár z Vidršperku

²²⁸ Před rokem 1594 (HHStA, č. 67, fol. 1), 1594 (HHStA, č. 68, fol. 2),

²²⁹ Od 15. listopadu 1596 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 396, č. 139/21), 1599 (DZV 20 P 3'; DZV 128 P 25; DZV 129 E 21'; DZV 92 G 8), 1600 (DZV 129 J 23), 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 396, č. 139/21; DZV 130 K 17; DZV 132 M 4; DZV 92 O 4), 1603 (DZV 177 S 1'; DZV 132 B 25, B 30'; DZV 93 E 3'), 1604 (DZV 93 F 3'), 1605 (DZV 179 F 17'; DZV 93 H 7'), 1606 (DZV 93 M 26'), 1607 (DZV 134 F 2'; DZV 136 E 16'), 1609 (DZV 24 H 10'; DZV 94 D 22'), 1609/1610 (Mareš, P.: Obsazování úřadu krajského hejtmána, s. 196), 1610 (DZV 24 H 10; DZV 135 B 28'; DZV 94 J 12'), 1611 (DZV 135 M 14), 1612 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 396, č. 139/21).

²³⁰ 1613 (DZV 183 D 14; DZV 137 A 21), 1614 (DZV 188 J 19'), 1615 (DZV 190 N 17'; DZV 138 N 16), 1617 (DZV 191 C 12'; DZV 138 K 26, N 16; DZV 139 F 12).

²³¹ 1617 (DZV 138 K 24' – zasednutí postního soudu; DZV 138 M 11' – zasednutí letničního soudu; DZV 139 A 26' – zasednutí jeronýmského soudu), 1618 (DZV 139 E 16 – zasednutí postního soudu; DZV 191 M 3, M 6; DZV 183 K 23').

²³² Leonhart Kolona sv. p. z Felzu byl sice Fridrichem Falckým jmenován přisedícím většího zemského soudu, nefiguruje však v žádném seznamu přisedících v letech 1619–1620 a do soudu tak pravděpodobně vůbec nezasedl. O jeho jmenování viz koncept listu poseláčiho Fridricha Falckého adresovaný nejvyššímu sudímu Českého království Jáchymovi Ondřejovi Šlikovi z Holeče hraběti z Pasounu a z Lokte, datovaný na Pražském hradě dne 13. listopadu 1619 (NA, SM, inv. č. 2002, sign. L48/1, Zemské právo, kart. 1414, fol. 146–148) a koncept „jmenovacího“ listu poseláčiho Fridricha Falckého jednotlivým

(1614–1618, 1619)²³³ neměli zkušenosti s žádnou dvorskou službou. Hendrych Mates hrabě z Thurnu měl sice zkušenost se dvory Rudolfa II. a Matyáše, na dvoře Fridricha Falckého se ale neobjevuje.²³⁴ Ostatních 5 (= 20 %) prodělalo jako přísedící zemského soudu dvorskou zkušenost, a to až se dvorem Fridricha Falckého: Jiří z Talmberka (1609–1618, 1620) jako komorník (1620), Diviš Černín z Chudenic (1610–1618, 1620) jako komorník (1620), Kašpar Kaplíř ze Sulevic (1612–1618, 1620) jako komorník (1620), Prokop Dvořecký z Olbramovic (1615–1618, 1620) jako komorník (1620) a Jan Rudolf Trčka z Lípy (1616–1617, 1620) jako komorník (1620).

Kromě výše uvedených devíti dosadil Fridrich Falcký za svého panování do většího zemského soudu za přísedící 16 (= 64 %) šlechticů. Pouze dva (= 8 %) z nich neevdují v žádné dvorské hodnosti: Fridricha Švihovského z Rýzemberka a ze Švihova (1619 jmenován)²³⁵ a Kryštofa Fictuma z Fictum (1620 přísedící).

Celkem 14 (= 56 %) z Fridrichem dosazených přísedících prošlo některým z habsburských panovnických nebo arciknížecích dvorů, nebo dvorem Fridricha

nově jmenovaným přísedícím, datovaný tamtéž téhož dne (NA, SM, inv. č. 2002, sign. L 48/1, Zemské právo, kart. 1414, fol. 165).

²³³ Jan starší Vidršpergár z Vidršperku byl sice Fridrichem Falckým jmenován přísedícím většího zemského soudu, nefiguruje však v žádném seznamu přísedících v letech 1619–1620 a do soudu tak pravděpodobně vůbec nezasedl. O jeho jmenování viz koncept listu poseláciho Fridricha Falckého adresovaný nejvyššímu sudímu Českého království Jáchymovi Ondřejovi Šlikovi z Holejče hraběti z Pasounu a z Lokte, datovaný na Pražském hradě dne 13. listopadu 1619 (NA, SM, inv. č. 2002, sign. L 48/1, Zemské právo, kart. 1414, fol. 146–148) a koncept „jmenovacího“ listu poseláciho Fridricha Falckého jednotlivým nově jmenovaným přísedícím, datovaný tamtéž téhož dne (NA, SM, inv. č. 2002, sign. L 48/1, Zemské právo, kart. 1414, fol. 165).

²³⁴ Hendrych Mates hrabě z Thurnu nefiguruje v žádném seznamu přísedících v letech 1619–1620 a do soudu tak pravděpodobně vůbec nezasedl. Jeho jméno není také na konceptu listu poseláciho Fridricha Falckého adresovaném nejvyššímu sudímu Českého království Jáchymovi Ondřejovi Šlikovi z Holejče hraběti z Pasounu a z Lokte, datovaném na Pražském hradě dne 13. listopadu 1619 (NA, SM, inv. č. 2002, sign. L 48/1, Zemské právo, kart. 1414, fol. 146–148) a konceptu „jmenovacího“ listu poseláciho Fridricha Falckého jednotlivým nově jmenovaným přísedícím, datovaném tamtéž téhož dne (NA, SM, inv. č. 2002, sign. L 48/1, Zemské právo, kart. 1414, fol. 165). Přisědícím zemského soudu byl ale z titulu držitele jednoho z nejvyšších zemských úřadů, totiž purkrabství karlsštejnského.

²³⁵ Fridrich Švihovský z Rýzemberka a ze Švihova byl sice Fridrichem Falckým jmenován přísedícím většího zemského soudu, nefiguruje však v žádném seznamu přísedících v letech 1619–1620 a do soudu tak pravděpodobně vůbec nezasedl. O jeho jmenování viz koncept listu poseláciho Fridricha Falckého adresovaný nejvyššímu sudímu Českého království Jáchymovi Ondřejovi Šlikovi z Holejče hraběti z Pasounu a z Lokte, datovaný na Pražském hradě dne 13. listopadu 1619 (NA, SM, inv. č. 2002, sign. L 48/1, Zemské právo, kart. 1414, fol. 146–148) a koncept „jmenovacího“ listu poseláciho Fridricha Falckého jednotlivým nově jmenovaným přísedícím, datovaný tamtéž téhož dne (NA, SM, inv. č. 2002, sign. L 48/1, Zemské právo, kart. 1414, fol. 165).

Falckého. Byli to chronologicky podle vstupu do zemského soudu: Bohuchval Berka z Dubé a z Lipé (1620 přisedící; 1619–1620 nejvyšší purkrabí pražský), Vilém z Lobkovic (1620 přisedící; 1619–1620 nejvyšší hofmistr království Českého), Jáchym Ondřej Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a z Lokte (1620 přisedící; 1619–1620 nejvyšší sudí království Českého), Petr ze Švamberka (1620 přisedící; 1619–1620 nejvyšší sudí dvorský království Českého), Štěpán Jiří ze Šternberka (1620 přisedící), Pavel Říčanský z Řičan (1620 přisedící), Václav Berka z Dubé a z Lipé (1620 přisedící), Jan Albín Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a z Lokte (1620 přisedící), Jindřich Otta z Losu (1620 přisedící; 1619–1620 purkrabí karlíštejnský), Bohuslav z Michalovic (1620 přisedící; 1619–1620 purkrabí kraje hradeckého), Fridrich z Bilé (1620 přisedící; 1620 purkrabí kraje hradeckého), Jan Ostrovec z Kralovic (1620 přisedící), Václav Vilém z Roupova (1620 přisedící; 1619–1620 nejvyšší kancléř království Českého) a Ladislav Zejdlíc ze Šenfeldu (1620 přisedící)²³⁶.

Z nich se na dvoře Fridricha Falckého neobjevili Štěpán Jiří ze Šternberka (1620), který před vstupem do zemského soudu za Fridricha Falckého sloužil na dvoře Rudolfa II. jako komorník (1609–1612)²³⁷ a ve stejné hodnosti i na dvoře Matyáše (1613–1618).²³⁸ Podobně Jan Ostrovec z Kralovic (1620) sloužil na dvoře Rudolfa II. jako stolník (1593–1612)²³⁹ a Ladislav Zejdlíc ze Šenfeldu (1620), který sloužil

²³⁶ V rejstříku identifikovaný nejprve stolník, pak jídlonoš a nakonec kraječ Ladislav Zejdlíc ze Šenfeldu jsou ve skutečnosti dvě osoby (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 534). Totiž Ladislav Zejdlíc ze Šenfeldu na Chvatěrubech, později na Encovanech, píšící se v seznamech důsledně „*von Seidlicz/von Sedlicz/von Seydlicz*“ (Srov. s formou jména jeho strýce Hertvíka „+ *Hartwig von Seidlicz von Schönfeldt auf Chaczen und Schwolenaus*“ ((Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 219, č. 11/13)) a jeho bratrance Hertvíka mladšího „+ *Hardtwig, der junger, herr von Seidlicz*“ ((Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 242, č. 19/108))), zapsaného v roce 1589 jako stolník (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 241, č. 19/79) a od 1. srpna 1590 jako jídlonoš, (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 236, č. 18/16) a Ladislav von Zedlitz, píšící se v seznamech důsledně bez předložky von, tedy jen „*Zedlicz nebo Zettlicz*“, (Srov. s formou jména jeho příbuzného (?) Konrada von Zedlitz „*Conradt Zeödlicz*“ ((Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 424, č. 183/8))) který byl zapsán v roce 1589 jako jídlonoš (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 236, č. 18/16) a od 1. ledna 1591 jako kraječ (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 232, č. 17/37).

²³⁷ Od 1. května 1609 (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 397, č. 139/46; DZV 94 F 19'), 1609/1610 (Mareš, P.: *Obsazování úřadu krajského hejtmana*, s. 229), 1610 (DZV 183 Q 13'), 1612 (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 397, č. 139/46).

²³⁸ 1613 (DZV 139 G 2'), 1617 (DZV 183 H 15'), 1618 (NA, fond Sněmovní artikule, inv. č. 32, kart. 2, nefol.).

²³⁹ Od 1. ledna 1593 (Hausenblasová, J. (ed.): *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, s. 242, č. 19/99; DZV 169 M 21'; DZV 27 C 1'), 1594 (DZV 68 D 15'; DZV 169 G 28', L 7; DZV 26 C 27), 1595 (DZV 170 A 14, M 19), 1596 (DZV 127 D 4'; DZV 91 P 16), 1597 (DZV 129

na dvoře Rudolfa II. nejprve jako dvořan na 2 koních (1586),²⁴⁰ pak jako stolník (1589–1590),²⁴¹ jídlonoš (1590–1605)²⁴² a nakonec jako číšník (1605–1608).²⁴³

Zbylých 11 (= 44 %) šlechticů spojilo svou zemskou kariéru s dvorskou. Přičemž tři z nich byli dvořany již na habsburských dvorech. Vilém z Lobkovic (1620) sloužil nejprve Rudolfovi II. jako kraječ (1594–1608)²⁴⁴ a číšník (1608–1612),²⁴⁵ potom přešel na dvůr arciknížete Maxmiliána jako komorník (1616–1617)²⁴⁶ a pokračoval jako komorník na dvoře Fridricha Falckého (1620)²⁴⁷ a zároveň jako přisedlí zemského soudu. Václav Vilém z Roupova (1620) působil jako komorník krátce na dvoře Rudolfa II. (1611),²⁴⁸ pak ve stejné hodnosti na dvoře Matyáše (1611–1618)²⁴⁹ a nakonec jako Fridrichův komorník (1620)²⁵⁰

D 12'; DZV 92 C 22), 1599 (DZV 173 M 29; DZV 174 F 8), 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 242, č. 19/99; DZV 175 C 2', N 14, P 6'; DZV 176 E 23), 1602 (DZV 176 F 20'), 1603 (DZV 131 M 17; DZV 93 C 6), 1605 (DZV 136 F 18), 1606 (DZV 62 M 12'; DZV 183 B 15; DZV 133 G 14'), 1607 (DZV 133 J 27'), 1608 (DZV 134 G 23'; DZV 183 A 20'), 1609 (DZV 183 C 29'; DZV 184 D 17), 1609/1610 (Mareš, P.: Obsazování úřadu krajského hejtmana, s. 164), 1610 (DZV 183 B 6'), 1612 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 242, č. 19/99).

²⁴⁰ Od 1. srpna 1586 (HHStA, č. 60, fol. 10').

²⁴¹ 1589 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 241, č. 19/79), 1590 (DZV 181 E 6').

²⁴² Od 1. srpna 1590 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 236, č. 18/16), 1598 (DZV 131 H 10), 1600 (DZV 129 M 24'), 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 236, č. 18/16), 1602 (DZV 131 K 19), 1605 (DZM 236 Q 15). Hausenblasová jej uvádí jídlonošem ještě v roce 1612 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 236, č. 18/16)! Srov. pozn. č. 236

²⁴³ 1605 (DZV 179 G 9'; DZV 181 F 5'), 1608 (DZV 134 B 30).

²⁴⁴ 1594 (DZV 91 L 12'), 1595 (DZV 91 N 1), 1596/1597 (Mareš, P.: Obsazování úřadu krajského hejtmana, s. 177), 1600/1601 (Mareš, P.: Obsazování úřadu krajského hejtmana, s. 178), 1601 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 232, č. 17/39), 1602 (DZV 176 E 21), 1602/1603 (Mareš, P.: Obsazování úřadu krajského hejtmana, s. 178), 1603 (DZV 178 D 12'), 1604 (DZV 178 L 25; DZV 132 F 8; DZM 236 N 15), 1604/1605 (Mareš, P.: Obsazování úřadu krajského hejtmana, s. 179), 1605 (DZV 179 F 17'; DZV 132 R 18), 1606 (DZV 180 K 3, L 3; DZV 186 L 17'), 1606/1607 (Mareš, P.: Obsazování úřadu krajského hejtmana, s. 179), 1607 (DZV 183 E 30), 1608 (DZV 181 F 24', O 16; DZV 134 D 20'; DZV 93 N 3').

²⁴⁵ Od 1. prosince 1608 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 227, č. 16/39), 1609 (DZV 134 N 29'), 1610 (DZV 183 K 28'; DZV 184 M 27'; DZV 135 A 10), 1611 (DZV 135 M 15'), 1612 (Hausenblasová, J. (ed.): Der Hof Kaiser Rudolfs II., s. 227, č. 16/39; DZV 137 N 17').

²⁴⁶ 1616 (DZV 189 E 24), 1617 (DZV 189 E 12).

²⁴⁷ DZV 140 B 2 – zasednutí postního soudu; DZV 140 C 23' – zasednutí letničního soudu; DZV 192 K 3, L 16', L 23; DZV 193 B 3'; DZV 140 E 19'.

²⁴⁸ DZV 184 G 20'.

a tajný rada (1620)²⁵¹, ovšem současně ve funkci přisedlíciho zemského soudu. A Bohuslav z Michalovic (1620), který působil za vlády Matyáše v české dvorské kanceláři jako „německý“ místokancléř (1612–1617)²⁵² a na dvoře Fridricha Falckého zastával hodnost komorníka (1620)²⁵³.

Ostatních 8 (= 32 %) šlechticů se do nejvyšších zemských úřadů a vysokých dvorských hodností dostalo až v souvislosti s nástupem Fridricha Falckého. Všechny zároveň evidují ve dvorských službách tohoto panovníka výhradně jako komorníky. Byli jimi Bohuchval Berka z Dubé a z Lipé (1620), komorník (1619–1620)²⁵⁴, Jáchym Ondřej Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a z Lokte (1620), komorník (1620)²⁵⁵, Petr ze Švamberka (1620), komorník (1620)²⁵⁶, Pavel Řičanský z Řičan (1620), komorník (1620)²⁵⁷, Václav Berka z Dubé a z Lipé (1620), komorník (1620)²⁵⁸, Jan Albín Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a z Lokte (1620), komorník (1620)²⁵⁹, Jindřich Otta z Losu (1620), komorník (1620)²⁶⁰ a Fridrich z Bílé (1620), komorník (1620)²⁶¹.

Připočteme-li k nim dříve zmíněných 5 přisedlícih, kteří působili v zemském soudu už před nástupem Fridricha Falckého, zjistíme, že celkem 16 (= 64 %) šlechticů propojilo za vlády Fridricha Falckého dvorskou kariéru se zemskou.

²⁴⁹ 1611 (DZV 137 C 12), 1612 (DZV 185 A 16, K 7; DZV 183 D 2'), 1613 (DZV 253 B 16'; DZV 183 D 30'), 1614 (DZV 95 B 14'; DZV 136 N 25; DZV 253 B 16'), 1615 (DZV 188 F 23, L 1, N 5'; DZV 189 F 5'; DZV 137 J 14', O 8), 1616 (DZV 189 E 18; DZV 137 O 21'; DZV 138 J 5'; DZV 139 N 1), 1617 (DZV 191 G 17'; DZV 138 M 17; DZV 140 G 25), 1618 (DZV 139 G 26', J 11'; DZV 140 H 10'; DZV 183 K 27).

²⁵⁰ DZV 140 C 23' – zasednutí letničního soudu; DZV 193 A 17', C 27', E 1'; DZV 140 F 18.

²⁵¹ DZV 140 C 23' – zasednutí letničního soudu; DZV 193 A 17', C 27', E 1'; DZV 140 F 18.

²⁵² Palacký, František: Přehled současných nejvyšších důstojníků a úředníků. In: Charvát, J. (ed.): Dílo F. Palackého I. Praha 1941, s. 376; 1615 (HHStA, č. 77, fol. 14'), 1618 (DZV 192 A 29'), 1619 (DZV 139 J 29, N 16; DZV 192 C 7', D 29').

²⁵³ DZV 140 B 2' – zasednutí postního soudu; DZV 192 K 3, L 23; DZV 140 C 21.

²⁵⁴ 1619 (DZV 192 E 14), 1620 (DZV 140 B 2 – zasednutí postního soudu; DZV 140 C 23' – zasednutí letničního soudu; DZV 192 K 3, L 23).

²⁵⁵ DZV 140 B 2 – zasednutí postního soudu. Kromě komornické hodnosti na dvoře krále Fridricha Falckého evidují Jáchyma Ondřeje už v roce 1599 ve službách kurfiřta saského, kdy se tituloval jako „*JM mladých kurfiřtův saských nejvyšší komorník*“ (DZV 173 L 16').

²⁵⁶ DZV 140 B 2 – zasednutí postního soudu; DZV 192 K 3; DZV 193 B 9'.

²⁵⁷ DZV 140 B 2 – zasednutí postního soudu; DZV 193 A 21'; DZV 140 A 3.

²⁵⁸ DZV 140 B 2 – zasednutí postního soudu; DZV 140 C 23' – zasednutí letničního soudu.

²⁵⁹ DZV 140 C 23' – zasednutí letničního soudu; DZV 192 L 16'.

²⁶⁰ DZV 140 B 2' – zasednutí postního soudu; DZV 140 C 24 – zasednutí letničního soudu; DZV 192 H 15, O 20'; DZV 193 A 21'; DZV 140 A 3', E 16.

²⁶¹ DZV 192 L 16'; DZV 193 A 29.

Závěr

Předložený příspěvek si vzal za úkol zjistit, v jaké míře se kariéry přísedících většího zemského soudu Českého království dosazených do této funkce jednotlivými panovníky z rodu Habsburků a králem Fridrichem Falckým v letech 1542–1620, prolínaly s jejich vlastním působením na habsburských dvorech a na dvoře Fridricha Falckého. Pro větší výpovědní hodnotu zjištěných údajů bylo nutné sledovat odděleně přísedící dosazené do soudcovské funkce za vlády Habsburků (1542–1619) a přísedící dosazené za Fridricha Falckého (1619–1620). Už samotné zjištění absolutních čísel leccos o vztahu kariér analyzovaného vzorku šlechty na dvorské a zemské úrovni napovědělo. Jestliže ze 140 šlechticů, kteří dosáhli na vrchol šlechtické kariéry na zemské úrovni za Habsburských panovníků, jich jen 41 (= 29,3 %) během svého života prošlo dvorskou službou na různých dvorech a v různých fázích svého života, svědčí to o malém propojení obou kariér a malém vlivu dvořanské služby na pozdější kariéru na zemské úrovni a obráceně.

Na závěr si úhel pohledu na propojení dvorských a zemských kariér analyzovaného vzorku přísedících trochu pootočíme. Zajímá nás budou samostatné skupiny přísedících většího zemského soudu v rámci vlád jednotlivých panovníků ve srovnání s jejich zkušenostmi s dvorskou službou všeobecně. V řadě případů se proto někteří přísedící objeví v několika vymezených skupinách, pokud vykonávali soudcovskou funkci za vlád více panovníků.

Během vlády Ferdinanda I. se česká šlechta teprve seznamovala s možností a výhodami či nevýhodami dvorské služby, popř. kariéry, a z toho plynoucí blízkosti k panovníkovi a jeho rodině. Ferdinand dosadil v letech 1542–1564 do zemského soudu 65 šlechticů. Z nich 54 (= 83 %) nikdy neprošlo dvorskou zkušeností. Ze zbývajících 11-ti (= 17 %) šlechticů 2 (= 3 %) sloužili na jiném dvoře než Ferdinandově a 4 (= 6 %) sice zahájili kariéru na Ferdinandově dvoře, ale do zemského soudu jím byli jmenováni až několik let po propuštění z něj. Jen 5 (= 8 %) šlechticů spojilo za vlády tohoto panovníka zemskou a dvorskou kariéru. Detailní přehled působení analyzovaného vzorku české šlechty ve dvorských službách tak prokázal v tomto období její nízký zájem o dvorskou službu na panovníkově dvoře a dvorech jeho rodiny. Přitom vystupuje do popředí zcela zřetelně angažovanost šlechticů na dvorech panovníkových synů, zvláště na dvoře arciknížete Ferdinanda. Z hlediska doby trvání dvorských kariér zjišťujeme, že pokud byl šlechtic přijat do dvorské služby, měla ve většině případů více než 10-ti leté trvání. Nejdůležitějším zjištěním je, že případné působení a přítomnost analyzovaného vzorku šlechticů na dvorech Ferdinanda I. a jeho synů nemělo téměř žádný vliv na jejich vstup do většího zemského soudu a nejvyšších zemských úřadů.²⁶²

²⁶² Při hodnocení vlivu panovníka na obsazování nejvyšších zemských úřadů a míst ve větším zemském soudu a s tím spojenou možnost protežování členů jeho dvora je třeba počítat s mechanismem obsazování uvedených úřadů, omezujícím do jisté míry panovníkovu vůli.

Během vlády Maxmiliána II. (1564–1576) působilo v zemském soudu celkem 36 šlechticů. Z nich 18 (= 50 %) jich bylo dosazeno už Ferdinandem I. a 18 (= 50 %) jmenoval Maxmilián II. sám. Bez dvorské zkušenosti jich bylo 25 (= 69,4 %), což je o něco příznivější hodnota ve prospěch dvorské zkušenosti než u šlechty za Ferdinanda I. Ze zbývajících 11-ti (= 30,5 %) šlechticů, což je dvojnásobná procentuální hodnota oproti skupině za předchozího panovníka, jich 6 (= 16,6 %) nesloužilo na Maxmiliánově dvoře, ale prošlo zkušeností na dvorech jiného panovníka nebo jeho rodiny. Ostatní hodnoty jsou z procentuálního hlediska téměř stejné jako za vlády Ferdinanda I. Jen 2 (= 5,5 %) šlechtici totiž sloužili za svého života na Maxmiliánově dvoře, ale dvorskou kariéru nepropojili se zemskou, a jen 3 (= 8,3 %) šlechtici zastávali současně hodnost na jeho dvoře a funkci přisedícího v zemském soudu. Dosavadní bádání o vztahu české šlechty k habsburským dvorům za vlády Maxmiliána II. konstatovalo v porovnání s předchozím obdobím v celku podobnou míru účasti české šlechty ve dvorských službách. Detailní přehled působení analyzovaného vzorku české šlechty ve dvorských službách tyto závěry potvrdil, i když v procentuálním vyjádření zaznamenává určité navýšení. Pokud už šlechtici nastoupili dvorské služby, jednalo se ve všech případech (až na jeden) dokonce o více než 20-ti leté dvorské kariéry. Nejdůležitějším zjištěním je, že stejně jako v době vlády Ferdinanda I. mělo působení a přítomnost analyzovaného vzorku šlechticů na dvorech Maxmiliána II. a jeho rodiny jen minimální vliv na jejich vstup do úřadů na zemské úrovni.

Během vlády Rudolfa II. (1576–1611) se v soudcovských lavicích vystřídal 64 přisedících. Z nich 19 (= 29,68 %) bylo jmenováno předešlými panovníky a 45 (= 70,31 %) samotným Rudolfem. Celkem 36 (= 56,25 %) jich nikdy neprošlo dvorskou službou, což je opět o něco vyšší hodnota ve prospěch dvorské zkušenosti, kterou prošlo zbylých 27 (= 42,18 %) šlechticů. Z nich 7 (= 10,93 %) sloužilo na dvorech předešlých panovníků nebo jejich rodin, ale na Rudolfův dvůr už nebyli přijati, 3 (= 4,68 %) nastoupili dvorské služby až po Rudolfově smrti, a 1 (= 1,56 %) sice sloužil na Rudolfově dvoře, ale soudcem se stal až po propuštění z něj. Zbylých 17 (= 26,56 %) šlechticů propojilo během svého života dvorskou a zemskou kariéru.²⁶³ To je trojnásobný procentuální nárůst oproti předchozí skupině šlechticů a současně zjištění, že téměř jedna čtvrtina všech přisedících zemského soudu zastávala současně se soudcovskou funkcí hodnost na panovníkově dvoře. Nárůst účasti analyzovaného vzorku šlechticů o služby na habsburských dvorech vzrostl po přesídlení Rudolfa II. na Pražský hrad v roce 1583. Tehdy zaznamenáváme i větší koncentrovanost české šlechty právě na jeho dvoře. Dvorskou a zemskou kariéru propojovali šlechtici ve vyšší míře právě také na konci Rudolfovy vlády než na jejím začátku. Vedle dlouhodobých dvorských kariér přisedících zemského soudu zaznamenáváme i pouhé epizody. Nejdůležitějším zjištěním je, že daleko více šlechticů propojilo dvorskou kariéru se zemskou, přesto samotná přítomnost

²⁶³ Dva z nich ale jen v poradních kolegiích.

a působení šlechticů na dvorech Rudolfa II. a ostatních Habsburků mělo také jen minimální vliv na jejich vstup do úřadů na zemské úrovni.

Během nedlouhé vlády Matyáše (1611–1619) se v soudcovských lavicích vystřídal 32 přísedících. Z nich 18 (= 56,25 %) jich bylo jmenováno předešlymi panovníky a 14 (= 43,75 %) jich dosadil Matyáš sám. Celkem 13 (40,62 %) z nich neprošlo dvorskou službou a 19 (= 59,37 %) ano. To je opět procentuální zvýšení ve prospěch dvorské zkušenosti oproti předchozímu panovníkovi. Z těch šlechticů, kteří dvorskou službou prošli, jich 10 (= 31,25 %) nepůsobilo současně jako přísedící na Matyášově dvoře. Zbylých 9 (= 28,12 %) šlechticů, což je více než jedna čtvrtina z uvedeného vzorku, spojilo své působení v zemském soudu a na panovníkově dvoře. Detailní průzkum prokázal, že v období vlády Matyáše už měla nadpoloviční většina přísedících většího zemského soudu zkušenost s dvorskou službou, větší počet z nich však na jiných dvorech než na dvoře Matyáše. Do popředí vystupuje moment, kdy šlechtic v důsledku smrti Rudolfa II. ukončil svou dvorskou kariéru a na dvůr Matyáše už nebyl přijat. Uvedené údaje ukazují stejně jako v předchozích obdobích, že přítomnost a působení šlechticů na dvorech Matyáše a ostatních Habsburků mělo stejně jako za předcházejících panovníků jen minimální vliv na jejich vstup do úřadů na zemské úrovni.

Zcela specifické bylo propojení dvorské a zemské kariéry analyzovaného vzorku šlechticů za panování Fridricha Falckého (1619–1620). Za jeho vlády se v soudcovských lavicích vystřídal 25 přísedících, z nichž 9 (= 36 %) jich bylo přísedícími již za předešlých panovníků. V důsledku stavovského povstání byla přerušena kontinuita ve vývoji personálního obsazení většího zemského soudu a nejvyšších zemských úřadů, nový panovník tedy jmenoval po nastoupení své vlády do „obnověného“ zemského soudu všech 25 přísedících. Z tohoto počtu jich pouze 5 (= 20 %) nemělo žádnou zkušenost s dvorskou službou a 4 (= 16 %) za svého života sloužili na některém z dvorů, ale ne na dvoře Fridrichově. Celkem 16 (= 64 %) šlechticů tedy působilo současně ve funkci přísedících zemského soudu a na Fridrichově dvoře. Zjištěné údaje nelze v důsledku přerušené kontinuity srovnat s údaji získanými z doby vlády habsburských panovníků. Naprostá většina přísedících většího zemského soudu měla zkušenost s dvorskou službou, nadpoloviční většina přitom jen na dvoře nového panovníka. Detailní průzkum prokázal, že přítomnost a působení šlechticů ve dvorských službách nemělo vliv na jejich vstup do úřadů na zemské úrovni. Spíše naopak, většina šlechticů si za vlády Fridricha Falckého vstupem do zemského soudu a nejvyšších zemských úřadů zajistila hodnost na jeho dvoře, a nutno dodat, že ve všech případech hodnost komorníka.

Přisedící většího zemského soudu Českého království (1542–1620) na habsburských dvorech a na dvoře Fridricha Falckého

Chronologický přehled

Předkládaná tabulka zachycuje jména jednotlivých přisedících většího zemského soudu Českého království v letech 1542–1620. Soupis jmen byl vypracován na základě seznamů přisedících zapisovaných pravidelně při zahájení zasedání každého jednotlivého soudu do desk zemských trhových. Jména přisedících jsou řazena chronologicky podle roku jejich vstupu do soudu. Je třeba upozornit, že se datum vstupu přisedícího do zemského soudu nemusí srovnávat s datem jeho jmenování přisedícím. Mezi oběma daty mohl být i několikaletý odstup. Data jmenování přisedícím jsou v důsledku torzovitého dochování aktového materiálu k většímu zemskému soudu v naprosté většině případů nezjistitelná.¹ Forma jmen jednotlivých šlechticů je zachycena v podobě, jak je přijímána současnou historickou vědou. Následují letopočty, ve kterých se každý přisedící účastnil zasedání zemského soudu, tak jak je zachycují seznamy přisedících. Data tedy nezachycují dobu, po kterou byl každý jednotlivý šlechtic oficiálně přisedícím, tj. od jmenování přisedícím do propuštění ze soudu, ale pouze skutečnou dobu jeho účasti na jednotlivých zasedáních. Pod těmito letopočty jsou zaznamenána data, po která uvedení šlechtici zastávali úřad v některém z nejvyšších zemských úřadů. Základní údaje jsou převzaty z díla Františka Palackého² a následně ověřeny a doplněny z pramenů a literatury citovaných v úvodní studii. Řadu údajů se podařilo upřesnit a dokonce doplnit o některé dosud neznámé.³ Posledním oddílem jsou letopočty, ve kterých uvedení šlechtici zastávali hodnosti na dvorech Habsburských panovníků a na dvoře Fridricha Falckého, tak jak je zachycují prameny citované v úvodní studii. Vzhledem k torzovitému dochování nejdůležitějšího pramene, tj. dvorských seznamů, nejsou uvedené letopočty definitivní. Po konfrontaci a doplnění s ostatními prameny podávají ale zatím nejucelenější

¹ Srov. NA, fond SM, inv. č. 2002, sign. L 48/1–8, Zemské právo, kart. 1414–1415.

² Viz Palacký, František: Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků. In: J. Charvát (ed.), Dílo F. Palackého I. Praha 1941, s. 321–417.

³ Pomocí seznamů přisedících většího zemského soudu a ostatních pramenů se podařilo definitivně opravit některými historiky dosud opakovaný omyl, týkající se zemské kariéry Viléma Slavaty z Chlumu a z Košumberka, Hendrycha Matesa hraběte z Thurnu a Jaroslava Bořity z Martinic. Vilém Slavata z Chlumu a z Košumberka byl nejvyšším sudím dvorským království Českého v letech 1611–1617. Hendrych Mates hrabě z Thurnu byl purkrabím karlštejnským v letech 1611–1617 a nejvyšším sudím dvorským království Českého v letech 1618–1619 a Jaroslav Bořita z Martinic byl purkrabím karlštejnským v roce 1618. Doplnění Palackého přehledu se týká Jiřího z Lobkovic, který v roce 1584 zastával krátce úřad nejvyššího komorníka království Českého a Jana z Valdštejna, který v roce 1584 zastával také krátce úřad nejvyššího sudího království Českého.

přehled o dvorských kariérách analyzovaného vzorku šlechticů. Porovnání zjištěných dat s jinými, v této práci nevyčerpanými prameny by ale nemělo odhalit větší mezery či nedostatky. Razení údajů o zastávaných dvorských hodnostech je opět v chronologickém pořadí. V přehledu užívám několik zkratk.⁴

JMÉNO	PŘÍSEDÍCÍ většího zemského soudu a držitel nejv. zemského úřadu	DRŽITEL dvorského úřadu
Volf starší Krajčů z Krajku	1542-1554 přisedící 1542-1554 nejvyšší purkrabí pražský	
Petr z Rožmberka	1542-1543 přisedící	
Zdislav Berka z Dubé a z Lipé	1542-1548 přisedící 1534-1553 nejvyšší hofmistr	1538-1542 nejv. dvorský hofmistr arcikn. Maxmiliána a Ferdinanda
Jaroslav ze Šelmberka a z Kostí	1542-1549 přisedící 1525-1549 nejvyšší komorník	
Jan starší z Lobkovic	1542-1565 přisedící 1538-1542 nejvyšší sudí dvorský 1542-1554 nejvyšší sudí 1554-1567 nejvyšší hofmistr	
Hendrych z Plavna	1542-1553 přisedící 1542-1554 nejvyšší kancléř	1530-1536 číšník Ferdinanda I. 1542-1554 nejvyšší kancléř 1544-1553 komorník Ferdinanda I. 1550-1554 tajný rada Ferd. I.
Adam ze Šternberka	1542-1559 přisedící 1546-1549 purkrabí karlstjejský 1549-1554 nejvyšší sudí dvorský 1554-1560 nejvyšší komorník	
Hendrych ze Švamberka	1542-1549 přisedící 1544-1549 nejvyšší sudí dvorský	
Jan mladší z Lobkovic	1542-1569 přisedící 1549-1554 nejvyšší komorník 1554-1570 nejvyšší purkrabí pražský	
Kašpar Pluh z Rabštejna	1542 přisedící	
Jan Bechyně z Lažan	1542-1546 přisedící 1538-1547 nejvyšší písař	

⁴ Nejv. = nejvyšší; arc. x arcikn. = arcikníže; na spol. = na společném; F. I. x Ferd. I. = Ferdinand I.; Maxmil. II. = Maxmilián II.; Rud. II. x Rudol. II. = Rudolf II.; Fridrich F. x x Fridrich Falc. = Fridrich Falcký; arc. Maxmil. = arcikníže Maxmilián; dvořan arcikn. Rud. a Arn. = dvořan arcikníže Rudolfa a Arnošta.

JMÉNO	PŘÍSEDICÍ většihó zemského soudu a držitel nejv. zemského úřadu	DRŽITEL dvorského úřadu
Jiřík Gerštorf z Gerštorfu	1542-1558 přisedící 1539-1558 podkomoři	
Šebestyán Markvart z Hrádku	1542-1558 přisedící 1538-1558 purkrabí karlštejnský	
Kuneš Bohdanecký z Hodkova	1542-1543 přisedící	
Vilém Přeč z Čestic	1542-1543 přisedící	
Oldřich Španovský z Lisova	1542 přisedící	
Jan Bezdrůžický z Kolovrat	1542-1543 přisedící	
Vilém z Valdštejna	1542 přisedící	
Jan z Valdštejna	1543-1576 přisedící 1554-1570 nejvyšší sudí 1570-1576 nejvyšší komorník	
Jan Bořita z Martinic	1543-1577 přisedící 1555-1577 purkrabí karlštejnský	
Čtibor Dráčovský z Dráchova	1543 přisedící	
Vilém Kamýcký ze Lstiboře	1543 přisedící	
Adam Řepický ze Sudoměři	1543-1550 přisedící	
Jeroným Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a z Lokte	1543-1544 přisedící	
Jan Chvalkovský z Hustířan	1543-1544 přisedící 1543-1544 purkrabí kraje hradeckého	
Adam Řičanský z Řičan	1544-1549 přisedící	
Václav Mašťovský z Kolovrat	1544-1554 přisedící	
Petr Janovský ze Soutic	1544-1549 přisedící	
Jan Salava z Lípy	1544-1557 přisedící	
Oldřich Pouzar z Michnic	1544 přisedící	
Bernart Žehušický z Nestajova	1545-1562 přisedící 1545-1563 purkrabí kraje hradeckého	

JMÉNO	PŘÍSEDÍČÍ většního zemského soudu a držitel nejv. zemského úřadu	DRŽITEL dvorského úřadu
Arnošt z Újezdce a z Kúnic	1545 přisedící	
Jan Kaplíř ze Sulevic	1545-1549 přisedící	
Zdeněk Malovec z Malovic	1545-1574 přisedící	
Petr ze Švamberka	1547-1565 přisedící	
Volf z Vřesovic	1547-1568 přisedící 1547-1569 nejvyšší písař	
Jáchym z Hradce	1548-1562 přisedící 1550-1554 purkrabí karlstjejský 1554-1565 nejvyšší kancléř	1545 číšník Ferdinanda I. 1550-1564 komorník Ferd. I. 1554-1565 nejvyšší kancléř 1561-1564 tajný rada Ferd. I. 1564-1565 komorník Maxmil. II. 1564-1565 tajný rada Maxmil. II.
Jan Zajíc z Házmburka	1549 přisedící	
Volf Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a z Lokte	1550-1551 přisedící	
Václav Bechyně z Lažan	1550-1554 přisedící	
Burian Trčka z Lípy	1550, 1562-1591 přisedící 1562-1591 podkomoří	
Jaroslav z Pernštejna	1550-1554 přisedící	1549-1559 komorník Ferd. I. 1556-1559 nejvyšší štolba dvora Ferdinanda I.
Václav Vratislav z Mitrovic	1551-1553 přisedící	
Jáchym Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a z Lokte	1552-1571 přisedící	1544 kraječ arcikn. Maxmiliána 1544 stolník Ferdinanda I. 1544-1545 kraječ Ferdinanda I.
Zdeněk Mezeřícký z Lomnice	1552-1561 přisedící	
Zdeněk Berka z Dubé a z Lipé	1555-1559 přisedící	
Jaroslav Smiřický ze Smiřic	1551-1597 přisedící	1545-1546 dvořan na 3 koních F. I. 1550-1554 číšník Ferdinanda I.
Oldřich Dubanský z Duban	1555-1564; 1570-1572 přisedící 1570-1572 nejvyšší písař	
Jan Leskovec z Leskovce	1555-1575 přisedící	
Václav Haugvic z Biskupic	1555-1564 přisedící	

JMÉNO	PŘÍSEDÍCÍ většího zemského soudu a držitel nejv. zemského úřadu	DRŽITEL dvorského úřadu
Jan mladší Kalenice z Kalenic	1555-1556 přisedící	
Václav Zajíc z Házmburka	1555-1556 přisedící	1544-1548 dvořan na 4 koních F. I. 1550-1551 číšník Ferdinanda I.
Vilém z Rožmberka	1556-1590 přisedící 1560-1570 nejvyšší komorník 1570-1592 nejvyšší purkrabí pražský	1577-1592 tajný rada Rudolfa II.
Jan starší ze Švamberka	1556-1558 přisedící 1556-1558 nejvyšší sudí dvorský	
Adam Koc z Dobře	1557-1558 přisedící	
Václav Švihovský z Rýzumberka a ze Švihova	1558-1559 přisedící	
Václav Kaplíř ze Sulevic	1558-1559 přisedící	
Petr Bechyně z Lažan	1559-1561 přisedící 1558-1561 podkomoří	1539-1541 dvořan na 2 koních F. I. 1544-1550 dvořan na 3 koních F. I.
Vilém Muchek z Bukova	1559-1569 přisedící 1559-1569 purkrabí karlstjejnský	1539-1541 dvořan na 2 koních F. I. 1544-1546 dvořan na 3 koních F. I. 1550-1551 stolník Ferdinanda I.
Adam ze Švamberka	1559-1581 přisedící 1560-1576 nejvyšší sudí dvorský 1576-1581 nejvyšší sudí	
Jiřík Kokořovec z Kokořova	1559-1572 přisedící	
Zbyněk Berka z Dubé a z Lipé	1560-1577 přisedící	1537-1539 stolník Ferdinanda I. 1541 číšník Ferdinanda I. 1542-1554 komorník Ferd. I. 1555-1556 nejvyšší komorník dvora arciknížete Ferdinanda 1557 komorník arcikn. Ferdinanda 1556-1564 komorník Ferdinanda I.
Mikuláš Zajíc z Házmburka	1560-1571 přisedící	
Michal Španovský z Lisova	1560-1596 přisedící 1576-1597 nejvyšší písař	
Zdeněk ze Šternberka	1562-1574 přisedící	
Diviš Slavata z Chlumu a z Košumberka	1566-1575 přisedící	
Bernart Hodějovský z Hodějova	1566-1588 přisedící	

JMÉNO	PŘÍSEDICÍ většního zemského soudu a držitel nejv. zemského úřadu	DRŽITEL dvorského úřadu
Zikmund ze Šelmberka a z Kostí	1567-1574 přisedící	
Vratislav z Pernštejna	1568-1580 přisedící 1566-1582 nejvyšší kancléř	1544 číšník arcikn. Ferdinanda 1548 dvořan arcikn. Maxmiliána 1551-1561 komorník arcikn. Max. 1566-1582 nejvyšší kancléř 1566 nejvyšší štolba dvora arciknížete Maxmiliána 1566-1576 komorník Maxmil. II. 1568-1576 tajný rada Maxmil. II. 1576-1582 tajný rada Rudolfa II.
Ladislav z Lobkovic	1570-1584 přisedící 1570-1584 nejvyšší hofmistr	1556 dvořan na 2 koních Ferd. I. 1557-1558 stolník Ferdinanda I. 1563-1564 komorník Ferd. I.
Bohuslav Felix Hasištejnský z Lobkovic	1570-1582 přisedící 1570-1576 nejvyšší sudí 1576-1583 nejvyšší komorník	
Mikuláš Miřkovský z Tropčic	1570-1574 přisedící 1570-1575 purkrabí karlístejnský 1575 nejvyšší písař	1550 dvořan na 3 koních Ferd. I. 1551-1564 kraječ Ferdinanda I. 1564-1567 kraječ Maxmiliána II.
Albrecht Kapoun ze Svojkova	1570-1590 přisedící 1570-1591 purkrabí kraje hradeckého	
Jan Řičanský z Řičan	1571-1574 přisedící	
Adam Nebilovský z Drahobuze	1573-1580 přisedící	
Jiřík Zajíc z Hazmburka	1573-1580 přisedící	
Jiří z Lobkovic	1574-1593 přisedící 1582-1584 nejvyšší sudí 1584 nejvyšší komorník 1585-1593 nejvyšší hofmistr	1569-1574 komorník arcikn. Ferd. 1569-1571 nejvyšší štolba dvora arciknížete Ferdinanda 1576 komorník na společném dvoře arcikn. Rudolfa a Arnošta 1576-1593 komorník Rudolfa II.
Zdeněk z Vartmberka	1576-1582 přisedící	
Jan z Valdštejna	1576-1597 přisedící 1576-1583 nejvyšší sudí dvorský 1584 nejvyšší sudí 1585-1597 nejvyšší komorník	
Adam z Hradce	1576-1596 přisedící 1585-1593 nejvyšší kancléř 1593-1596 nejvyšší purkrabí pražský	1572-1575 komorník na spol. dvoře arcikn. Rudolfa a Arnošta 1575-1596 komorník Rudolfa II. 1585-1593 nejvyšší kancléř 1595 tajný rada Rudolfa II.

JMÉNO	PŘÍSEDICÍ většího zemského soudu a držitel nejv. zemského úřadu	DRŽITEL dvorského úřadu
Jan Dlask Vchynský ze Vchynic	1576-1586 předsedící 1576-1586 purkrabí karlštejnský	1556-1558 dvořan na 1 koni F. I. 1558 dvořan na 2 koních F. I. 1558 stolník Ferdinanda I. 1563-1564 kraječ Ferdinanda I. 1564-1576 kraječ Maxmiliána II.
Jan Vratislav z Mitrovic	1576-1581 předsedící	
Petr Boubinský z Újezda	1577-1587 předsedící	
Jáchym Novohradský z Kolovrat	1578-1597 předsedící 1578-1599 purkrabí karlštejnský	1573-1574 rada dvorské komory
Jan Dlouhoveský z Dlouhé vsi	1578-1592 předsedící	
Jiří Bořita z Martinic	1578-1597 předsedící 1584-1585 nejvyšší sudí dvorský 1585-1597 nejvyšší sudí 1597-1598 nejvyšší kancléř	1560 stolník Maxmiliána II. 1569 kraječ Maxmiliána II. 1571-1576 komorník Maxmil. II. 1575 dvořan na spol. dvoře arciknížat Rudolfa a Arnošta 1597-1598 nejvyšší kancléř
Jan ze Šelmberka a z Kosti	1578-1597 předsedící	
Humprecht Černín z Chudenic	1582-1599 předsedící 1592-1601 podkomoří	
Václav Berka z Dubé a z Lipé	1583-1600 předsedící 1597-1599 nejvyšší sudí 1599-1600 nejvyšší komorník	
Jiří Harant z Polžic	1583 předsedící	
Vilém z Talmberka	1583-1591 předsedící	
Kryštof z Lobkovic	1584-1609 předsedící 1598-1599 nejvyšší komorník 1599-1609 nejvyšší hofmistr	1572-1576 komorník na spol. dvoře arcikn. Rudolfa a Arnošta 1576-1609 komorník Rudolfa II. 1604-1609 tajný rada Rudolfa II.
Jan z Pernštejna	1584-1591 předsedící	
Volf Novohradský z Kolovrat	1586-1608 předsedící 1599-1603 nejvyšší sudí dvorský 1603-1608 nejvyšší sudí 1608-1609 nejvyšší komorník	
Adam ze Šternberka	1586-1618 předsedící 1597-1599 nejvyšší sudí dvorský 1599-1603 nejvyšší sudí 1603-1608 nejvyšší komorník 1608-1619 nejvyšší purkrabí pražský	1573 dvořan arcikn. Ferdinanda 1577 stolník arcikn. Ferdinanda 1582 stolník arcikn. Ferdinanda

JMÉNO	PŘÍSEDICÍ většního zemského soudu a držitel nejv. zemského úřadu	DRŽITEL dvorského úřadu
Hertvík Zejdlíc ze Šenfeldu	1586-1587 přisedící v rytířském stavu 1592-1602 přisedící v panském stavu	1568 dvořan arcikn. Ferdinanda 1574 stolník arcikn. Ferdinanda 1596-1602 rada dvorské komory
Václav Bechyně z Lažan	1589-1599 přisedící	
Kryštof Vratislav z Mitrovic	1589-1611 přisedící 1603-1605 purkrabí kraje hradeckého 1605-1612 purkrabí karlstjejský	
Václav Řičanský z Řičan	1592-1595 přisedící 1592-1596 nejvyšší sudí dvorský	
Václav Ples Heřmanský ze Sloupna	1592-1603 přisedící 1592-1603 purkrabí karlstjejský	1572 dvořan na 2 koních na spol. dvoře arcikn. Rudolfa a Arnošta 1575 kraječ na spol. dvoře arciknížat Rudolfa a Arnošta 1575-1576 místokomorník nad stříbrem na společném dvoře arcikn. Rudolfa a Arnošta 1576-1602 kraječ Rudolfa II.
Jan Malovec z Malovic	1592-1598 přisedící	1568-1574 stolník arcikn. Ferd.
Jan Vřesovec z Vřesovic a z Doubravské Hory	1593-1605 přisedící 1592-1603 purkrabí kraje hradeckého 1603-1605 purkrabí karlstjejský	
Ctibor Tiburci Žďárský ze Žďáru	1595-1613 přisedící 1612-1613 purkrabí karlstjejský	
Jan Příchovský z Příchovic	1595 jmenován - nezasedl	
Jáchym Oldřich z Hradce	1597-1602 přisedící 1601-1604 purkrabí karlstjejský	1601-1602 komorník Rudolfa II.
Jan z Klenového a z Janovic	1597-1618 přisedící 1597-1619 nejvyšší písař	1618 komorník Matyáše
Adam mladší z Valdštejna	1598-1618 přisedící 1608-1611 nejvyšší sudí 1611-1619 nejvyšší hofmistr	1591-1593 jídlonoš Rudolfa II. 1593 kraječ Rudolfa II. 1594-1596 nejvyšší komorník nad stříbrem Rudolfa II. 1596-1612 komorník Rudolfa II. 1607-1611 nejvyšší štolba dvora Rudolfa II. 1611-1612 tajný rada Rudolfa II. 1611-1618 komorník Matyáše 1612 tajný rada Matyáše

JMÉNO	PŘÍSEDICÍ většího zemského soudu a držitel nejv. zemského úřadu	DRŽITEL dvorského úřadu
Hendrych Kapoun ze Svojkova	1598-1604 předsedící	
Jan Jiří ze Švamberka	1599-1610 předsedící 1603-1609 nejvyšší sudí dvorský 1609-1611 nejvyšší komorník	
Jan Sezima ze Sezimova Ústí	1599-1617 předsedící 1610-1611 nejvyšší sudí dvorský 1611-1617 nejvyšší komorník	
Zdeněk Vojtěch z Lobkovic	1600-1617 předsedící 1599-1619 nejvyšší kancléř	1591-1602 říšský dvorský rada 1599-1619 nejvyšší kancléř
Heřman Říčanský z Řičan	1600-1605 předsedící	
Oldřich Felix z Lobkovic	1601-1603 předsedící	1572 dvořan na 2 koních na spol. dvoře arcikn. Rudolfa a Arnošta 1575 dvořan arcikn. Rud. a Arn. 1586-1593 komorník arc. Arnošta 1595-1604 komorník Rudolfa II.
Purkart Točnick z Křimic	1601-1618 předsedící 1603-1619 podkomoří	
Petr Vok z Rožmberka	1601-1602 předsedící, 1611 jmenován	1560 komorník arc. Maxmiliána 1565-1574 komorník Maxmil. II. 1582 komorník Rudolfa II.
Vilém Slavata z Chlumu a z Košumberka	1601-1618 předsedící 1604-1611 purkrabí karlštejnský 1611-1617 nejvyšší sudí dvorský 1618-1619 nejvyšší sudí	1600-1612 komorník Rudolfa II. 1604-1607 správce nejvyššího komornictví dvora Rudolfa II. 1613-1618 komorník Matyáše
Ferdinand purkrabí z Donína	1603-1610 předsedící 1609 nejvyšší sudí dvorský 1609-1610 nejvyšší hofmistr	
Jan Lukavský z Lukavice	1603-1611 předsedící	
Theobald Švihovský z Rýzemberka a ze Švihova	1604-1616 předsedící	1595-1596 jidloňoš Rudolfa II. 1597-1612 kraječ Rudolfa II.
Radslav ze Vchynic a z Tetova	1604-1618 předsedící	1612-1618 komorník Matyáše
Adam Hrzán z Harasova	1604-1618 předsedící 1605-1615 purkrabí kraje hradeckého 1615-1619 purkrabí karlštejnský	
Jan Václav z Lobkovic	1606-1608 předsedící	1583-1591 komorník arc. Arnošta
Jaroslav Bořita z Martinic	1606-1618 předsedící 1618-1619 purkrabí karlštejnský	1610-1611 komorník Rudolfa II. 1613-1618 komorník Matyáše

JMÉNO	PŘÍSEDÍCÍ většního zemského soudu a držitel nejv. zemského úřadu	DRŽITEL dvorského úřadu
Jiří z Talmberka	1609-1618, 1620 přisedící 1611-1617 nejvyšší sudí 1618-1619, 1619-1620 nejv. komorník	1620 komorník Fridricha Falckého
Jan Zbyněk Zajíc z Házmurka	1610-1613 přisedící	
Jiřík Gerštorf z Gerštorfu	1610-1613 přisedící	
Diviš Černín z Chudenic	1610-1618, 1620 přisedící	1592-1612 stolník Rudolfa II. 1617-1618 komorník Matyáše 1620 komorník Fridricha Falckého
Hendrych Mates hrabě z Thurnu	1611-1618, 1619-1620 přisedící 1611-1617 purkrabí karlstějnský 1618-1619 nejvyšší sudí dvorský 1619-1620 purkrabí karlstějnský	1606-1611 válečný rada Rud. II. 1612-1614 válečný rada Matyáše 1614-1618 komorník Matyáše
Matouš Děpolt z Lobkovic	1611-1618 přisedící	1584-1592 stolník Rudolfa II. 1591-1612 kraječ Rudolfa II.
Fridrich purkrabí z Donína	1611-1616 přisedící	
Leonhart Kolona sv. p. z Felzu	1612-1618 přisedící, 1619 jmenován	
Karel Mracký z Dubé	1612-1618, 1620 přisedící	
Kašpar Kaplíř ze Sulevic	1612-1618, 1620 přisedící 1615-1619 purkrabí kraje hradeckého 1619-1620 nejvyšší písař	1620 komorník Fridricha Falckého
Jan nejst. Vidršpergár z Vidršperku	1614-1618 přisedící, 1619 jmenován	
Prokop Dvořecký z Olbramovic	1615-1618, 1620 přisedící 1619-1620 podkomoří	1620 komorník Fridricha Falckého
Jan Rudolf Trčka z Lípy	1616-1617 přisedící	1608-1612 komorník Rudolfa II. 1615-1617 komorník Matyáše 1620 komorník Fridricha Falckého
Oldřich Gerštorf z Gerštorfu a z Malšvic	1616-1618 přisedící	
Hendrych Libštejnský z Kolovrat	1617-1618 přisedící	1594 stolník arciknížete Arnošta 1596-1612 komorník Rudolfa II. 1613-1617 komorník a. Albrechta 1617-1618 komorník Matyáše
Kašpar Melichar ze Žerotína	1617 jmenován	1578-1612 kraječ Rudolfa II. 1619 komorník arc. Maxmiliána
Sezima z Vrtby	1617 jmenován	1617 komorník arc. Ferdinanda

JMÉNO	PŘÍSEDICÍ většiny zemského soudu a držitel nejv. zemského úřadu	DRŽITEL dvorského úřadu
Bohuchval Berka z Dubé a z Lipé	1620 přisedící 1619-1620 nejvyšší purkrabí pražský	1619-1620 komorník Fridricha F.
Vilém z Lobkovic	1620 přisedící 1619-1620 nejvyšší hofmistr	1594-1608 kraječ Rudolfa II. 1608-1612 číšník Rudolfa II. 1616-1617 komorník arc. Maxmil. 1620 komorník Fridricha Falckého
Jáchym Ondřej Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a z Lokte	1620 přisedící 1619-1620 nejvyšší sudí	1620 komorník Fridricha Falckého
Petr ze Švamberka	1620 přisedící 1619-1620 nejvyšší sudí dvorský	1620 komorník Fridricha Falckého
Štěpán Jiří ze Šternberka	1620 přisedící	1609-1612 komorník Rudolfa II. 1613-1618 komorník Matyáše
Fridrich Švihovský z Rýzemberka a ze Švihova	1619 jmenován	
Pavel Říčanský z Říčan	1620 přisedící	1620 komorník Fridricha Falckého
Václav Berka z Dubé a z Lipé	1620 přisedící	1620 komorník Fridricha Falckého
Jan Albín Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a z Lokte	1620 přisedící	1620 komorník Fridricha Falckého
Jindřich Otta z Losu	1620 přisedící 1619-1620 purkrabí karlštejnský	1620 komorník Fridricha Falckého
Bohuslav z Michalovic	1620 přisedící 1619-1620 purkrabí kraje hradeckého	1612-1619 místokancléř 1620 komorník Fridricha Falckého
Fridrich z Bílé	1620 přisedící 1620 purkrabí kraje hradeckého	1620 komorník Fridricha Falckého
Jan Ostrovec z Kralovic	1620 přisedící	1593-1612 stolník Rudolfa II.
Václav Vilém z Roupova	1620 přisedící 1619-1620 nejvyšší kancléř	1611 komorník Rudolfa II. 1611-1618 komorník Matyáše 1619-1620 nejvyšší kancléř 1620 komorník Fridricha Falckého 1620 tajný rada Fridricha Falc.
Ladislav Zejdlíc ze Šenfeldu	1620 přisedící	1586 dvořan na 2 koních Rudol. II. 1589-1590 stolník Rudolfa II. 1590-1605 jídlonoš Rudolfa II. 1605-1608 číšník Rudolfa II.
Kryštof Fictum z Fictum	1620 přisedící	

Zusammenfassung

Die Beisitzer des Oberlandesgerichts des Königreichs Böhmen (1542–1620) an den Habsburger Höfen und am Hof Friedrichs von Pfalz

Der vorgelegte Beitrag geht aus der Dissertationsarbeit mit vorläufigem Titel „Zemský soud větší 1542–1620. Prosopografická analýza přisedicích“ (Das Oberlandesgericht 1542–1620. Die prosopographische Analyse der Beisitzer), die ich auf der Philosophischen Fakultät der Karlsuniversität in Prag bearbeite, hervor, und der als Resultat meiner Studienreise ins Tiroler Landesarchiv in Innsbruck und Haus-, Hof- und Staatsarchiv in Wien entstand. Das Ziel ist festzustellen, wie sich die Bekleidung der Funktion des Beisitzers des Oberlandesgerichts (egal ob vor, während oder nach der Amtsperiode) mit dem Ausüben einiger Hofposition, ja sogar mit der Hofkarriere einander durchdringt.

Als Primärquelle für die Beantwortung der Frage, wer im Oberlandesgericht vor dem Weißen Berg saß, dienen die Verzeichnisse der Richter, der sog. Beisitzer, die regelmäßig bei Tagung jedes einzelnen Gerichts in die Böhmisches Landtafel, konkret in die Reihe Größere Landtafel – Kaufquaterne eingetragen wurden. Das Oberlandesgericht hielt die Sitzungen nach dem Beschluss des Landtags aus dem Jahre 1543 jährlich in drei regelmäßigen Terminen ab. In den Jahren 1542–1620 sollte zu Sitzungen des Landesgerichts in 237 Fällen kommen, es tagte aber nur 185 Mal (=78%) und 52 Mal (=22%) fand die Sitzung nicht statt. Im Landesgericht saßen einerseits die Vertreter des Herrenstandes, andererseits die Vertreter des Ritterstandes, und zwar in der genau bestimmten Anzahl. Im Oberlandesgericht in Böhmen in der Zeit vor Weißem Berg sollten theoretisch 25 Beisitzer (13 vom Herren- und 12 vom Ritterstand) bei seiner vollen Besetzung sitzen. Das Gericht traf aber in solcher Besetzung nie zusammen (durchschnittlich nahmen an der Sitzung 15–16 Beisitzer teil).

Als Primärquelle für die Feststellung der Namen von Adeligen, die zu den Herrscherhöfen gehörten, bleibt die Sammlung des Torsos von Hofstaatsverzeichnis aus den Jahren 1495–1816, die heute im Haus-, Hof- und Staatsarchiv in Wien aufbewahrt ist. Für die Höfe des Erzfürsten Ferdinand und seiner Familie stehen überdies die im Tiroler Landesarchiv in Innsbruck im Bestand Ferdinanda deponierten Hofstaatsverzeichnisse (beinhaltend auch die Korrespondenz Ferdinands mit den böhmischen Ländern) zur Verfügung.

Für die Ausfüllung der Lücken habe ich die Böhmisches Landtafel, konkret die Reihe Größere Landtafel – Kaufquaterne, Gedenkquaterne, größere Schuldverschreibungsquaterne und sog. Schwarzen Quatern zur Pestzeit, nächstens die Reihe Kleinere Landtafel – kleinere Schuldverschreibungsquaterne und die Reihe Ständische Landtafel – Quaterne der allgemeinen Landtage benutzt. Die Landtafel beinhaltet die verschiedensten Type von Blättern und Urkunden, oft mit voller Anführung von Prädikaten und Titeln der einzelnen Zeugen.

Von den höchsten Hofämtern trat ein böhmischer Adelige in der betrachteten Zeitperiode nur im Rang des Oberstallmeisters hervor, nächstens wurde die Vertretung von böhmischen Adeligen in den Stäben des Obersthofmeisters und des

Oberstkämmerers festgestellt. Der ideelle Dienstweg in der Karriere war folgend. Auf der niedrigsten Stufe standen die sog. Diener von Adel ohne Amt, die sich innerlich aufwärts auf die sog. Hofdiener auf einem Pferd, Hofdiener auf zwei Pferden, Hofdiener auf drei Pferden und auf einigen Höfen auch Hofdiener auf vier und mehr Pferden verteilen. Es folgte eine Reihe von Hofwürden beim Tisch, wieder hierarchisch aufwärts: Truchsess, Panatier, Vorschneider und Mundschenk. Den imaginären Gipfel stellte der Rang des Kämmerers vor, der in den Stab des Oberstkämmerers gehörte. Eine Ausnahme von dieser ideellen Stufenfolge, die man im Rahmen der Hofkarriere trifft, stellten die in der Hofhierarchie zwischen dem Mundschenk und dem Kämmerer stehenden Range des Unter- und des Oberstberkämmerers vor, die auch in den Stab des Obersthofmeisters gehörten.

Die böhmischen Adelligen setzten sich im kleineren auch in den Verwaltungsorganen der einzelnen Länder durch (der Amt des Oberstkanzlers der Böhmisches Krone als Repräsentant der Böhmisches Kanzlei, bzw. der Böhmisches Hofkanzlei). Als Geheimer Rat erschienen 5 Oberstkanzler und drei andere Adelige als Mitglieder des Amtes, zwei Adelige befindet man im Hofkammerrat, einen im Hofkriegsrat und einen im Reichshofrat.

In den Jahren 1542–1620 registriere ich in der Funktion eines Beisitzers des Oberlandesgerichts 156 Adelige. In den Jahren 1542–1619, also in der Herrscherperiode von Habsburgern, registriere ich in der gleichen Funktion 140 Adelige. Davon erschienen nur 45 (=32,1%) Adelige während ihres Lebens (natürlich nur bis 1620) im Hofdienst auf einem Habsburger Hof oder auf dem Hof Friedrichs von Pfalz.

Ferdinand I. bestellte in den Jahren 1542–1564 ins Landesgericht 65 Adelige. 54 (=83%) von ihnen hatten keine Erfahrungen vom Hofdienst. Von 11 (=17%) anderen Adelligen dienten 2 (=3%) nicht auf Ferdinands Hof, sondern auf einem anderen und 4 (=6%) nahmen ihre Karriere zwar auf dem Hof Ferdinands auf, aber ins Landesgericht wurden sie erst nach einigen Jahren nach ihren Dienstabchied bestellt. Nur 5 (= 8%) Adelige vereinigten ihre Landes- und Hofkarriere in der Regierungszeit dieses Herrschers.

Während der Regierung Maximilians II. (1564–1576) wirkten im Landesgericht summarisch 36 Adelige. Davon 19 (=52,7%) wurden schon von Ferdinand I. bestellt und 17 (=47,2%) bestellte selbst Maximilian II. Ohne Hoferfahrung waren 25 (=69,4%) Adelige, was um etwas günstigere Menge zu Gunsten der Erfahrungen ist, als bei den Adelligen in der Zeit Ferdinands I. Von anderen 11 (=30,6%) Adelligen dienten 6 (=16,7%) nicht am Maximilians Hof, sondern an den Höfen anderer Monarchen. Nur 2 (=5,6%) Adelige dienten nämlich am Maximilians Hof, aber ihre Hofkarriere wurde nicht mit der Landeskarriere verbunden. Nur 3 (= 8,3%) Adelige bekleideten gleichzeitig die Funktion am Hof und im Landesgericht.

Während der Regierung Rudolfs II. (1576–1611) wechselten sich 64 Beisitzer in den Richterbanken ab. 19 (=29,7%) von ihnen wurden von den Vorherrschern und 45 (=70,3%) von Rudolf selbst bestellt. Insgesamt 36 (=57,8%) Adelige

dienten nie am Hof, aber 27 (=42,2%) Adelige hatten die Hoferfahrung. Davon 7 (=10,9%) dienten an den Höfen der Vorherrscher oder deren Familien, aber zum Hof Rudolfs wurden sie nicht mehr wieder eingestellt, 3 (=4,7%) traten den Dienst am Hof erst nach Rudolfs Tod an und 1 (=1,6%) diente zwar am Hof Rudolfs, aber zum Richter wurde er erst nach der Entlassung vom Dienst. Die übrigen 17 (=26,6%) Adelligen verbanden während ihres Lebens die Hof- und Landeskarriere.

Während der kurzen Regierung von Matthias (1611–1619) wechselten sich 32 Beisitzer in den Richterbänken ab. 18 von ihnen (=56,25%) wurden von Vorherrschern und 14 (=43,75%) von Matthias selbst bestellt. Insgesamt 13 (= 40,6%) standen nicht im Hofdienst und 19 (=59,4%) hatten diese Erfahrung. Es spricht wieder zu Gunsten der Hoferfahrung im Vergleich mit vorigem Herrscher. Von denen, die die Hoferfahrung hatten, 10 Adelige (=31,25%) wirkten gleichzeitig an Matthias' Hof nicht als Beisitzer. Die übrigen 9 (=28,1) Adelligen, was mehr als ein Viertel aus dem vorgelegten Modell vorstellt, verbanden ihr Wirken im Landesgericht mit dem Wirken am Herrscherhof.

Nach dem Ausbruch des Ständeaufstands in Böhmen (am 23. Mai 1618) kam es zur Durchbrechung der Kontinuität vom Fungieren der Landesbehörde und Gerichtsinstitutionen. Die bisherigen Beamten blieben in ihren Funktionen, aber das Land wurde vom Kollegium der Direktoren verwaltet. Nach der Wahl (am 26. August 1619) und nach der Krönung (am 4. November 1619) Friedrichs von Pfalz zum böhmischen König kam es zur Erneuerung der administrativen Zentralbehörden, also auch des Oberlandesgerichts, zu dessen Beisitzern wurden die Gönner Friedrichs. Während seiner Regierung (1619–1620) wechselten sich 25 Beisitzer in den Richterbänken ab, davon 9 (=36%) wirkten als Beisitzer schon in der Zeit der Vorherrscher. Friedrich ernannte aber nach seinem Regierungsantritt in das „erneuerte“ Landesgericht alle 25 Beisitzer selbst. Nur 5 von ihnen (=20%) hatten keine Erfahrung mit Hofdienst und 4 (=16%) dienten während ihres Lebens an einem Hof, aber nicht am Hof Friedrichs. Insgesamt 16 (=64%) Adelige wirkten also als Beisitzer des Landesgerichts und gleichzeitig an Friedrichs Hof, alle als Kämmerer.

Annotation

The Justices of the Main Provincial Law-Court of the Kingdom of Bohemia (1542–1620) at the Habsburg Court and the Court of Frederick of the Palatinate

This study examines the appointment of justices of the Main Provincial Law–Court of the Kingdom of Bohemia in the period before the Battle of the White Mountain, by focusing on the court careers of various individuals. The author reports the result of extensive heuristic research in archives in Prague, Vienna and Innsbruck and presents valuable comparative findings and prosopographical information concerning particular justices.